

Rečnik

Brojevi i simboli

*

Videti asterisk.

/

Videti slash.

//

Videti double slash.

:

Videti colon.

?

Videti question mark.

@

Videti at symbol.

\

Videti backslash.

1/4 inch cartridge

Videti quarter-inch cartridge.

10/100

Označava da uređaj podržava oba mrežna standarda – Ethernet (čija je brzina 10 Mb/s) i Fast Ethernet (čija je brzina 100 Mb/s).

10BaseT

Verzija Ethernet standarda za umrežavanje, koja koristi neoklopljeni kabl upletenih parica i konektore RJ45.

10BaseT cable – kabl za mrežu 10BaseT

Popularan kabl za Ethernet, koji koristi neoklopljene žice upletenih parica i konektore RJ45 na oba kraja. U Ethernet mrežama brzine 10 Mb/s treba koristiti kabl 10BaseT kategorije 3.

10BaseTX cable – kabl za mrežu

10BaseTX

Popularan kabl za Ethernet, koji koristi neoklopljene žice upletenih parica i konektore RJ45 na oba kraja. U Ethernet mrežama brzine 100 Mb/s treba koristiti kabl 10BaseTX kategorije 5.

10Mbps – 10 Mb/s

Oznaka za 10 megabitova u sekundi, što je standardna brzina podataka u Ethernet mrežama.

100Mbps – 100 Mb/s

Oznaka za 100 megabitova u sekundi, što je standardna brzina podataka u Fast Ethernet mrežama.

1394

Videti IEEE 1394.

23B+D

Uobičajena oznaka za primarni ISDN kanal, koji ima 23 B (noseća) kanala i jedan D kanal (podataka).

24/7

Oznaka za neprekidnu raspoloživost, što znači da data usluga stoji na raspolaganju 24 sata dnevno tokom svih 7 dana u nedelji.

24-bit color – 24-bitne boje

Metoda predstavljanja slika u kojoj se nivo svake od osnovnih boja predstavlja sa 8 bitova. Slika predstavljena 24-bitnim bojama može da sadrži preko 16 miliona različitih boja.

2B+D

Uobičajena oznaka za osnovni ISDN kanal, koji ima 2 B (noseća) kanala i jedan D kanal (podataka).

A**a-b box – a-b prekidač**

Prekidački uređaj koji omogućava da više računara deli jedan periferni uređaj. Može se kontrolisati ručno ili programski.

AC adapter – pretvarač naizmenične struje u jednosmernu

Mali spoljni pretvarač naizmeničnog električnog napona u niski jednosmerni napon, koji upotrebljava prenosivi računar ili neki drugi uređaj kojem treba autonomni izvor napona.

Accelerated Graphics Port – ubrzani grafički priključak

Skraćeno AGP. Video sistem razvijen u Intelu za veoma brzu podršku 3D grafike i video slika.

AGP koristi posebnu vezu između glavne memorije i grafičkog kontrolera, tako da se slike prikazuju brže i ravnomernije nego kad putuju po glavnoj sistemskoj magistrali. AGP radi na 66 MHz odnosno 133 MHz (AGP2×), ili 266 MHz (AGP4×) i podržava protok podataka do 533 Mb/s.

accelerator board – ubrzivačka kartica

Dodatna štampana kartica koja zamenjuje glavni procesor ili mu pomaže putem boljeg procesora. Korišćenje ubrzivačke kartice može značajno da umanji troškove nadogradnje, pošto ne morate menjati monitor, kućište, tastaturu itd. Međutim, glavni procesor nije jedina komponenta koja utiče na ukupne performanse sistema. Tome doprinose i neki drugi činiooci, kao što su vreme pristupa disku i brzina video prikaza.

access – pristup

Korišćenje, upisivanje ili čitanje datoteke, kao i prijavljivanje na računarski sistem ili mrežu.

access time – vreme pristupa

Vremenski interval između slanja zahteva za informacijama sa diska ili iz memorije i dostupca traženih informacija.

Vreme pristupa memorije odnosi se na vreme potrebno za prenos informacija od memorije do procesora, dok se vreme pristupa diska odnosi na vreme potrebno za pozicioniranje magnetnih glava iznad traženih podataka. Vreme pristupa radne memorije iznosi maksimalno 80 nanosekundi, a vreme pristupa disku najviše 8 milisekundi.

ACPI

Videti Advanced Configuration and Power Interface

active hub – aktivna razvodna kutija

Uređaj koji pojačava signale lokalne računarske mreže i omogućava njihovo slanje na mnogo veće udaljenosti nego što bi to mogla da učini pasivna razvodna kutija.

Aktivna razvodna kutija može da ima priključke za koaksijalni kabl, za upletene parice ili za optički kabl, kao i LED diode koje prikazuju ispravnost svakog priključka.

active matrix display – ekran sa aktivnom matricom

Visokokvalitetni ekran sa tačnim kristalima koji se koristi u prenosivim računarima i ima širok ugao vidljivosti i veoma malu debljinu. Ponekad se naziva i ekran sa tankoslojnim tranzistorima (TFT).

active termination – aktivan završetak

Način na koji se okončava SCSI magistrala (Small Computer System Interface). Aktivan završetak smanjuje električne smetnje u dugačkom lancu SCSI uređaja.

adapter – kartica, adapter

Štampana pločica koja se priključuje u odgovarajuće podnožje za proširenja i tako računaru obezbeđuje dodatne mogućnosti.

Najčešće kartice za PC računare jesu grafičke kartice, memorijska proširenja, ulazno/izlazne kartice sa serijskim i paralelnim priključcima i priključkom za džojstik, kao i mnogi drugi uređaji, poput unutrašnjih modema, zvučnih kartica i mrežnih kartica. Na jednu karticu može biti ugrađeno više

uređaja. Na primer, ulazno/izlazna kartica može da sadrži jedan paralelni priključak, jedan priključak za džojstik i nekoliko serijskih priključaka. Neki računari na matičnoj ploči imaju integrisane uređaje koji su obično ugrađeni na kartice.

address – adresa, adresirati

1. Tačna lokacija u memoriji ili na disku na kojoj se čuva data informacija. Svaki bajt memorije i svaki sektor diska imaju svoje jedinstvene adrese.
2. Jedinstvena oznaka svakog čvora na mreži. Adresa može da bude fizička, zadata preklopniciima ili kratkospojnicima na mrežnoj kartici, ili logička, zadata putem mrežnog operativnog sistema.
3. Navođenje lokacije na kojoj se nalaze neki podaci ili upravljanje njome.
4. Informacija u obliku korisničkoime@imedomaćina, koju mreža ili Internet koriste da bi se zadala konkretna lokacija, gde je korisničkoime vaše korisničko ime, ime za prijavljivanje, odnosno ime ili broj naloga, a imedomaćina je ime davaoca usluga Interneta ili računarskog sistema koji koristite. Ime domaćina može da se sastoji od nekoliko delova razdvojenih tačkama.

address bus – adresna magistrala

Elektronski kanal, obično širok od 20 do 64 nezavisne linije, koji se koristi za prenošenje signala koji zadaju lokacije u memoriji.

Broj linija u adresnoj magistrali određuje broj memorijskih lokacija kojima procesor može da pristupa, jer svaka linija prenosi jedan bit adrese. Adresna magistrala od 20 linija (koja je korišćena u starim procesorima Intel 8086/8088) omogućava pristup jednom megabajtu memorije, novije adresne magistrale sa 24 linije mogu da adresiraju 16 MB, dok savremene adresne magistrale široke 32 linije mogu da adresiraju 4 GB memorije. Adresna magistrala od 64 linije može da adresira 16 EB.

ADSL

Videti asymmetric digital subscriber line.

Advanced Configuration and Power Interface – napredni interfejs za konfigurisanje i energiju

Skraćeno ACPI. Opis parametara interfejsa razvijen u Intelu, Microsoftu i Toshiba, u svrhu upravljanja korišćenjem energije u PC računaru i svim drugim uređajima priključenim na računar. To je opis hardverskih parametara na nivou BIOS-a, koji zavisi od konkretnog hardvera koji omogućava operativnom sistemu da upravlja potrošnjom energije i konfigurisanjem sistema.

Advanced Power Management – napredno upravljanje energijom

Skraćeno APM. Microsoftov i Intelov opis API-ja namenjen nadzoru i produžavanju životnog veka baterije na prenosivom računaru, koji neke komponente sistema isključuje posle isteka zadatog razdoblja neaktivnosti korisnika.

Advanced SCSI Programming Interface – napredni interfejs za programiranje SCSI-ja

Skraćeno ASPI. Standard za programiranje, koji definiše kako SCSI uređaji (Small Computer System Interface) saraduju međusobno i sa ostalim komponentama koje sačinjavaju PC.

Advanced Technology Attachment – priključak AT računara

Skraćeno ATA. Naziv koji ANSI X3T10 koristi za standard za povezivanje disk uređaja, poznatiji kao Integrated Drive Electronics (IDE).

Advanced Technology Attachment Packet Interface – paketni interfejs AT računara

Skraćeno ATAPI. Standard interfejsa za povezivanje CD čitača na EIDE kontroler (Enhanced IDE, poboljšani IDE).

aftermarket – sekundarno tržište

Tržište hardvera, softvera i periferijskih uređaja povezanih sa računarima određenog tipa prodatih u velikom broju.

alphanumeric - alfanumerički

Sva slova, brojevi i specijalni upravljački znakovi, razmaci i ostali znakovi interpunkcije.

AGP

Videti Accelerated Graphics Port.

American Standard Code for Information Interchange - standardni američki kôd za razmenu informacija

Skraćeno ASCII, izgovara se „aski“. Standardna tabela kodiranja koja slovima, brojevima, znakovima interpunkcije i kontrolnim znakovima dodeljuje bročane vrednosti, kako bi se postigla kompatibilnost između različitih računara i periferijskih uređaja. Svaki znak je u ASCII-ju predstavljen jedinstvenim celim brojem iz opsega od 0 do 255.

analog - analogno

Označava uređaj koji promenljive vrednosti predstavlja neprekidnim fizičkim veličinama kao što je električni napon. Oznaka „analogno“ se često odnosi na način prenosa razvijen za prenos glasa, za razliku od mnogo bržih digitalnih signala.

anonymous FTP - anonimni FTP

Metoda preuzimanja podataka sa Interneta pomoću protokola FTP (File Transfer Protocol) koja ne zahteva da imate otvoren korisnički nalog na računaru sa kojeg ćete preuzimati podatke. Prijavite se na sistem tako što ćete kao korisničko ime uneti *anonymous*, a kao lozinku svoju adresu elektronske pošte. Ova metoda pristupa bila je prvobitno razvijena iz obzira prema administratorima sistema, kako bi mogli da vide ko se sve prijavljavao na njihov računar, dok je danas često obavezna za pristup Internet računarima koji rade kao FTP serveri.

Ne možete se anonimno prijaviti na svaki računar na Internetu, već samo na one računare koji nude takvu mogućnost. Administrator sistema odlučuje koje će datoteke i direktorijume ponuditi javnosti, dok je ostatak sistema zaštićen, tako da mu anonimni FTP korisnici ne mogu pristupiti. Neke lokacije

dozvoljavaju samo preuzimanje sopstvenih datoteka; iz bezbednosnih razloga nije dozvoljeno prebacivati datoteke njima.

antistatic device - antistatički uređaj

Svaki uređaj projektovan da minimizuje električna pražnjenja izazvana nakupljenim statičkim naelektrisanjem; to su posebne podne prostirke, narukvice, pa čak i sprejevi i losioni.

antivirus program - program za zaštitu od računarskih virusa

Program koji otkriva ili uklanja računarske viruse kojima je računar eventualno zaražen. Neki programi za zaštitu mogu da otkriju sumnjive aktivnosti nekog programa čim se ove dogode. Drugi tip programa morate periodično da pokrećete, po mogućstvu zajedno sa ostalim programima za održavanje sistema.

Antivirusni program otkriva i prepoznaje viruse tražeći karakteristične uzorke programskog koda ili sumnjivu aktivnost računara, poput neočekivanog pristupanja disku ili neobične izmene izvršnih datoteka. Virus se prepoznaje poređenjem informacija iz računara sa bazom podataka poznatih virusa koja se čuva na disku.

API

Videti Application Programming Interface.

APM

Videti Advanced Power Management.

Application Programming Interface - interfejs za programiranje aplikacija

Skraćeno API. Potpun skup svih funkcija operativnog sistema koje programi mogu da koriste za obavljanje poslova kao što su upravljanje datotekama i prikazivanje informacija na ekranu.

API je potpuno definisan skup svih funkcija operativnog sistema dostupnih svakom programu, a obuhvata i način upotrebe ovih funkcija. Upotreba API-ja brža je i lakša nego razvijanje funkcija od nule, a uz to donekle

obezbeđuje i ujednačenost svih aplikacija razvijenih za konkretni operativni sistem.

U operativnim sistemima koji podržavaju grafičko radno okruženje, API definiše i funkcije za podršku prozorima, ikonicama, padajućim menijima i ostalim komponentama okruženja. Kod mrežnih operativnih sistema, API zadaje standardne metode koje programi mogu da koriste kako bi upravljali mrežnim resursima.

application-specific integrated circuit – namensko integralno kolo

Skraćeno ASIC. Računarski čip razvijen za specijalnu namenu i projektovan ne od nule već uključivanjem standardnih ćelija iz neke biblioteke. Čipovi ASIC, poznati i pod imenom mreža logičkih kola (engl. *gate array*), nalaze se u raznovrsnim aparatima, kao što su modemi, sigurnosni sistemi, digitalne kamere, pa čak i mikrotalasne pećnice i automobili.

architecture – arhitektura

1. Sveobuhvatan projekat i konstrukcija svih delova računara, a naročito procesora, s obzirom na broj i redosled bajtova koje obrađuje.
2. Celokupan dizajn nekog programa, uključujući i interfejse ka drugim programima, operativnom sistemu i mreži.

archive – arhiva, arhivirati

1. Prebacivanje datoteke u trajno skladište, kao što je magnetna traka ili disk velikog kapaciteta, ukoliko korisniku više nisu stalno potrebne, ali želi da ih sačuva radi povremenog korišćenja.
2. Na Internetu, FTP server koji drži skup datoteka koje se mogu preuzeti posle anonimnog prijavljivanja.
3. Komprimovana datoteka.

archive file – arhivska datoteka

Datoteka koja sadrži jednu komprimovanu datoteku i direktorijum ili više njih (radi uštede prostora). Arhive se često koriste za prebacivanje većeg broja srodnih datoteka preko Interneta.

arrow keys – tasteri sa strelicama

Bilo koji od četiri tastera sa ucrtanim strelicama usmerenim naviše, naniže, nalevo ili nadesno, pomoću kojih se pokreće kursor na ekranu.

ASCII

Videti American Standard Code for Information Interchange.

ASCII extended character set – prošireni skup ASCII znakova

Druga grupa znakova (od koda 128 do koda 255) u skupu ASCII znakova. Prošireni skup ASCII znakova korišćen u PC-ju sadrži matematičke i grafičke simbole.

ASCII file – ASCII datoteka

Datoteka koja sadrži samo tekstualne znakovne iz skupa ASCII znakova. ASCII datoteka može da sadrži slova, brojeke i znakove interpunkcije, ali ne i skrivene kodove za formatiranje teksta. Ponekad se naziva tekstualna datoteka ili ASCII tekstualna datoteka.

ASCII standard character set – standardni skup ASCII znakova

Skup koji se sastoji od prvih 128 ASCII znakova (kodovi od 0 do 127). Vrednosti između 0 i 31 koriste se za kontrolne kodove koji se ne štampaju, dok se vrednosti između 32 i 127 koriste za predstavljanje slova abecede i najčešćih znakova interpunkcije. Ceo skup između 0 i 127 naziva se standardni skup ASCII znakova. Svi računari koji koriste ASCII mogu da razumeju ovaj skup znakova.

ASIC

Videti application-specific integrated circuit.

ASPI

Videti Advanced SCSI Programming Interface.

assembly language – asembler

Programski jezik niskog nivoa, u kojem svaka programska naredba mora da odgovara

pojedinačnoj naredbi mašinskog jezika koju procesor može da izvrši.

Asemblerski jezici su prilagođeni određenom mikroprocesoru ili porodici mikroprocesora i zato nisu prenosivi; asemblerski programi napisani za jedan tip procesora moraju da se prerade pre nego što se upotrebe na drugom procesoru.

asterisk – zvezdica

Zvezdicu (*) možete da koristite kao džokera koji predstavlja jedan nepoznati znak ili više takvih znakova u imenu datoteke ili njegovom nastavku.

asymmetric digital subscriber line – asimetrična digitalna pretplatnička linija

Skraćeno ADSL. Tehnika veoma brzog prenosa podataka po postojećim bakarnim telefonskim linijama upletenih parica, koju je prvobitno razvio Bellcore, da bi je potom standardizovao ANSI kao T1.413. Ponekad se naziva i asimetrična digitalna pretplatnička petlja.

ADSL podržava brzine u opsegu od 1,5 do 9 Mb/s u smeru preuzimanja (od mreže ka korisniku) i predajne brzine u opsegu od 16 do 640 Kb/s; odatle i naziv asimetrična.

Asynchronous Transfer Mode – asinhroni način prenosa

Skraćeno ATM. Metoda prenosa glasa, slike i podataka po veoma brzim LAN i WAN mrežama. ATM za prenos podataka koristi neprekidan protok paketa utvrđene dužine, koji se nazivaju ćelije. Osnovni paket sadrži 53 bajta, od kojih se 5 koristi za upravljanje, a 48 za podatke.

ATM je protokol zasnovan na vezama, kojih mogu biti dve vrste: trajne virtuelne veze (engl. *permanent virtual circuits*, PVC), u kojima se veze uspostavljaju ručno, i komutirane virtuelne veze (engl. *switched virtual circuits*, SVC), u kojima se veze uspostavljaju automatski. Prilikom testiranja dobijene su brzine prenosa sve do 2,488 Gb/s.

ATM će se široko primenjivati u LAN i WAN području kao rešenje za povezivanje

različitih mreža na velikim geografskim udaljenostima. Ponekad se naziva i prenos ćelija (engl. *cell relay*).

Asynchronous transmission – asinhroni prenos

U komunikacijama je ovo metoda prenosa podataka koji za koordinaciju toka podataka koriste start i stop bitove, tako da vremenski intervali između znakova ne moraju da budu jednaki. Za proveru tačnosti prenosa može se koristiti provera parnosti.

ATA

Videti Advanced Technology Attachment.

ATAPI (ATA Packet Interface)

Videti Advanced Technology Attachment Packet Interface.

at symbol – simbol et

Znak (@) koji razdvaja ime naloga i ime domena u adresi elektronske pošte za Internet.

Athlon

Porodica mikroprocesora koju je 1999. uveo proizvođač AMD. Procesor Athlon, ili K7, predstavlja naslednika porodice mikroprocesora K6 sa nekoliko primetnih poboljšanja, među kojima je i snažnija jedinica za operacije u pokretnom zarezu. Prvi Athlon je imao 22 miliona tranzistora, magistralu na 200 MHz, i 512 KB polubrzinske keš memorije drugog nivoa. Dodatak porodici Athlon je brži procesor Thunderbird. On ima 37 miliona tranzistora na manjoj pločici silicijuma i 256 kb keš memorije drugog nivoa, pune brzine.

attenuation – slabljenje

Smanjenje snage signala sa povećanjem prevaljene udaljenosti. Slabljenje se meri u decibelima, a broj decibela raste što je izrazitije slabljenje. Najbolji su optički kablovi (jer izazivaju najmanje slabljenje), a najgori su neoklopljeni kablovi neupletenih parica, kao što su oni kratki srebrnasti pljosnati kablovi koji se koriste za povezivanje modema i telefonske linije.

Slabljenje može da izazove probleme u LAN mreži, ako dužina kablova premaši maksimalnu dozvoljenu dužinu po mrežnom standardu (npr. 185 m za koaksijalni kabl u Ethernet mreži); međutim, korisna dužina kabla može da se poveća korišćenjem uređaja za pojačavanje signala (engl. *repeater*).

ATM

Videti *Asynchronous Transfer Mode*.

attribute - atribut

1. Atribut datoteke je način opisivanja osobina i pristupa datotekama i direktorijumima u nekom sistemu datoteka. Pojam atribut koristi se uporedo s pojmom osobina (engl. *property*).
2. Ekranski atribut upravlja bojama pozadine i prednjeg plana svakog znaka, kao i ostalim njegovim osobinama poput potcrtanosti, inverznog osvetljenja i treperenja.
3. To je obeležje koje u operativnim sistemima pokazuje da li je datoteka samo za čitanje, odnosno skrivena, sistemska ili na bilo koji način izmenjena od poslednje izrade njene rezervne kopije.

auto-answer - automatski odgovor

Sposobnost modema da automatski odgovori na primljeni telefonski poziv.

auto-dial - automatsko biranje broja

Sposobnost modema da zauzme telefonsku liniju i započne poziv. Da bi automatski izabrao broj, modem šalje niz impulsa ili tonova koji predstavljaju upisani telefonski broj.

B

backslash - obrnuta kosa crta

1. Koristi se za razdvajanje naziva direktorijuma i poddirektorijuma prilikom zadavanja putanje ili zadavanja prelaza u drugi direktorijum posle odzivnog znaka.
2. Kratka oznaka za korenski direktorijum. Ponekad se koriste i engleski nazivi *reverse*

slash ili *backslant*. Nagnuta je od gornjeg levog ka donjem desnom uglu.

backup - rezervna kopija

Ažurna kopija svih datoteka. Za pravljenje rezervne kopije ima nekoliko razloga:

- ◆ Zaštita od kvara čvrstog diska u računaru ili na mreži. Čvrsti diskovi se često potpuno onesposobe i tako unište sve podatke. Ako dođe do takvog kvara, iz rezervne kopije možete da obnovite sve datoteke i direktorijume. Rezervna kopija predstavlja obezbeđenje od kvara mrežnog diska, gde možda držite hiljade ili desetine hiljada datoteka.
- ◆ Zaštita od slučajnog brisanja datoteka i direktorijuma. Ako greškom obrišete datoteku ili direktorijum, pomoću poslednje rezervne kopije opet možete da ih obnovite.
- ◆ Zaštita od novih verzija softvera koje ćete instalirati, a koje možda neće raditi kako očekujete; pre instaliranja napravite rezervnu kopiju postojećeg softvera.
- ◆ Svojevrсна arhiva na kraju svakog projekta, u situaciji kada neki saradnik napusti preduzeće, ili na kraju finansijskog razdoblja kao što je fiskalna godina.

Kada ili koliko često ćete praviti rezervne kopije, zavisi od učestalosti menjanja važnih podataka na računaru. Ako su vam neke datoteke stalno neophodne na računaru, redovna izrada rezervnih kopija od suštinskog je značaja.

backward compatibility - kompatibilnost sa starijim verzijama

Potpuna kompatibilnost sa ranijim verzijama iste aplikacije ili računarskog sistema.

bad sector - loš sektor

Oblast na disku ili disketi koja ne može da se upotrebi za čuvanje podataka zbog nepravilnosti tokom izrade ili kasnijeg oštećenja.

Jedan od zadataka nekih operativnih sistema obuhvata i pronalaženje, obeležavanje i izolovanje loših sektora. Skoro svi diskovi imaju loše sektore, nabrojane u tabeli loših

sektora; oni su nastali tokom proizvodnje i o tome ne morate da se brinete. Operativni sistem će ih označiti i nećete ni znati da se nalaze na vašem disku.

bad track table – tabela loših sektora (staza)

Lista neispravnih oblasti diska koja se najčešće sastavlja nakon izrade diska u fabrici. Neki programi za pripremanje diska traže da unesete podatke iz tabele loših sektora, kako bi se skratilo vreme koje je potrebno da bi se formatiranjem na niskom nivou disk pripremio za upotrebu.

bandwidth – propusni opseg

1. Razlika između najviše i najniže učestalosti iz određenog opsega koja može da se upotrebi za prenos podataka u komunikacijama.
2. Prenosni kapacitet računara ili komunikacionog kanala mreže, izražen u megabitovima u sekundi (Mb/s, engl. *Mbps*).

Basic Rate ISDN – osnovni ISDN

Skraćeno BRI. Jedna od ISDN usluga (digitalna mreža objedinjenih usluga, engl. *Integrated Services Digital Network*), koja nudi dva B kanala brzine 64 Kb/s za prenos podataka i jedan D kanal brzine 16 Kb/s za prenos upravljačkih informacija.

Svaki B kanal može da prenosi po jedan telefonski razgovor ili podatke po digitalnoj liniji; oba B kanala mogu da rade zajedno, kao jedan kanal podataka brzine 128 Kb/s.

baud rate – brzina prenosa u bodima

Mera učestalosti promene stanja (sa 0 na 1 i obrnuto) u sekundi u asinhronim komunikacionim kanalima.

Brzina prenosa u bodima često se greškom zamenjuje brojem bitova koji se prenose u sekundi, ali pošto u savremenim digitalnim komunikacionim sistemima jedna promena stanja može da predstavlja više od jednog bita, brzina prenosa u bodima i broj prenetih bitova u sekundi nisu iste veličine.

BEDO DRAM

Videti Burst Extended Data Out DRAM.

binary – binarno

Svaki sistem koji koristi dva različita stanja, komponente, uslova ili zaključka. U matematici binarni brojni sistem, ili brojni sistem sa osnovom 2, za predstavljanje brojnih vrednosti koristi kombinaciju nula i jedinica. Rašireniji decimalni brojni sistem koristi osnovu 10 (brojeve od 0 do 9).

Za razliku od računara, ljudi teško rade sa binarnim brojevima, koji se sastoje od niza nula i jedinica, pa programeri umesto binarnog koriste heksadecimalni brojni sistem (sa osnovom 16) ili oktalni brojni sistem (sa osnovom 8).

Reč binarno vezuje se i za izvršne datoteke koje sadrže neki program.

BIOS

Skraćenica od Basic Input/Output System.

U PC računaru predstavlja skup naredbi koje testiraju hardver po uključenju računara, pokreću učitavanje operativnog sistema i omogućavaju da operativni sistem i programi komuniciraju sa hardverom i perifernim uređajima kao što su čvrsti diskovi, štampači i video kontroleri. Ove naredbe se čuvaju u ROM-u (stalnoj memoriji koja se može samo čitati) i nalaze se na određenim adresama u memoriji, tako da svi programi mogu da im pristupe i upotrebe ih za osnovne funkcije ulaza i izlaza podataka.

S razvojem novih uređaja moraju se pisati i (nove) rutine BIOS-a za rad sa tim uređajima. Na primer, poslednjih godina je BIOS-ima dodata podrška za upravljanje potrošnjom energije i za rad sa sve većim čvrstim diskovima.

Ako imate problema sa pristupom novim uređajima pošto ih dodate postojećem sistemu, možda je za to kriv zastareli BIOS. Informacije o novim verzijama BIOS-a za matičnu ploču koju posedujete potražite kod prodavca računara ili na Web lokaciji proizvođača.

bit

Skraćenica od BInary digiT – binarna cifra. Bit je osnovna jedinica informacije u binarnom brojnem sistemu, a predstavljen je nulom (isključeno) ili jedinicom (uključeno). Bitovi mogu da se grupišu i tako načine veće jedinice informacija, najčešće bajtove, koji se sastoje od osam bitova.

bit rate – serijska brzina prenosa

Brzina prenosa bitova po komunikacijskom kanalu, merena brojem bitova u sekundi (b/s).

bits per inch – bitova po inču

Skraćeno b/i (engl. *bpi*). Broj bitova koje traka na koturu ili u kaseti može da snimi po inču dužine.

bits per second – bitova u sekundi

Skraćeno b/s (engl. *bps*). Broj binarnih cifara, odnosno bitova, koji se kroz komunikacioni kanal prenesu tokom jedne sekunde. Mera brzine rada opreme, na primer magistrale podataka, ili modema.

BNC connector – BNC konektor

Mali konektor sa polunavojem koji se koristi za priključivanje koaksijalnog kabla, korišćen u „tankim Ethernet“ mrežama i mrežama RG-62.

boot – podizanje sistema

Proces učitavanja operativnog sistema u memoriju, najčešće sa diska, a ponekad i sa diskete. To je automatski proces koji se odvija svaki put kada uključite računar ili kada ga ponovo pokrenete.

Prilikom pokretanja računara izvršava se skup naredbi koje se čuvaju u ROM memoriji (koja se može samo čitati). Najpre se, tokom POST procedure, proverava stanje perifernih uređaja, na primer diska, zatim se pronalazi i učitava operativni sistem i na kraju se sveukupna kontrola nad uređajima prepušta operativnom sistemu.

boot sector virus – virus sektora za podizanje

Virus smešten u startnom zapisu diska za podizanje operativnog sistema (engl. *master boot record*), koji je tamo promenio prvobitni kôd. Takvi virusi obično dospevaju na čvrsti disk podizanjem operativnog sistema sa zaražene diskete.

bootable disk – disk za podizanje sistema

Svaki disk s kojeg može da se učita i pokrene operativni sistem, premda se termin najčešće odnosi na disketu. U današnje vreme sve većih i većih operativnih sistema, sistem se sve ređe podiže sa diskete. U nekim slučajevima nemoguće je podići sistem sa diskete, jer na jednu disketu ne mogu da stanu sve datoteke potrebne za podizanje operativnog sistema.

bpi

Videti bits per inch.

bps

Videti bits per second.

brain damaged – oštećenog mozga

Izraz kojim se opisuje loše projektovan program ili uređaj, koji nema ni one sposobnosti koje većina korisnika smatra suštinskim. To navodi na zaključak da projektant nije dobro uradio svoj posao.

breakout box – servisna kartica

Mali uređaj koji se povezuje na višezilni kabl radi testiranja signala koji se prenose. Male LED diode na servisnoj kartici pokazuju kada signal prođe po nekoj od žica. Preklopnicima ili kratkospojnicima ti signali mogu da se dovedu na druge iglice, ukoliko treba otkrivati i otklanjati greške.

BRI

Videti basic Rate ISDN.

brownout – pad napona

Kratkotrajan period sniženog napona, obično izazvan preopterećenjem mreže. Pad napona

može da izazove blokiranje računara; ako u vašem kraju često dolazi do pada napona, trebalo bi da nabavite uređaj za besprekidno napajanje (UPS).

buffer – bafer, međumemorija

Oblast memorije dodeljena za privremeno smeštanje podataka, obično dok se ne završi neki spoljašnji proces. Međumemorija nadoknađuje razliku između dvaju uređaja u brzini prenosa ili obrade podataka, npr. između računara i štampača ili modema.

Međumemorije se prave na mnogo različitih načina, među kojima su tzv. „prvi uđe, prvi izađe“ (engl. *FIFO*) za sprovođenje i „poslednji uđe, poslednji izađe“ (engl. *LIFO*) za stekove, kao i cirkularna međumemorija za dnevničke događaja.

bug – greška, (doslovno „buba“)

Logička ili programska greška u hardveru ili softveru koja izaziva nepravilan rad. Ako je greška u softveru, ona može biti ispravljena izmenom programa. Ako je greška u hardveru, onda moraju biti projektovana i izrađena nova kola. Neke greške mogu da budu fatalne, jer izazivaju blokiranje sistema i gubitak podataka, mnoge samo ometaju normalan rad, a neke ne možete ni da primetite.

burned-in address – urezana, nepromenljiva adresa

Hardverska adresa mrežne kartice. Nju dodeljuje proizvođač mrežne kartice, koji vodi računa o tome da svaka kartica ima jedinstvenu adresu.

Burst Extended Data Out DRAM

Skraćeno BEDO DRAM. Tip dinamičke EDO RAM memorije, koji radi sa grupama od četiri bajta (ili reči) istovremeno radi povećanja brzine. Ovaj pristup je zasnovan na činjenici da zahtevi za memorijom obično traže niz susednih adresa.

bus – magistrala

Elektronska putanja kojom se signali prenose iz jednog dela računara u drugi. Postoji nekoliko magistrala za PC računare.

- ◆ Adresna magistrala dodeljuje memorijske adrese.
- ◆ Magistralom podataka putuju podaci između procesora i memorije.
- ◆ Upravljačkom magistralom putuju signali iz upravljačke jedinice.

bus mastering – upravljanje magistralom

Tehnika koja na nekim naprednim arhitektura magistrala omogućava ustupanje kontrole protoka podataka kartici pridruženog periferijskog uređaja. Ovim se postiže bolji pristup magistrali i brži protok podataka nego kod običnih arhitektura magistrale.

Savremenije arhitekture magistrala, kao što su MCA, EISA, VL Bus i PCI podržavaju neki oblik upravljanja magistralom, a stariji sistemi kakav je ISA, ne podržavaju.

byte – bajt, oktet

Skraćeno od BinarY digiT Eight – oktet binarnih cifara. Bajt obično sadrži jedan znak – broj, slovo, ili neki drugi simbol. Bajt se obično sastoji od 8 bitova, mada je na nekim starijim računarima bajt imao 7, a na drugim 11 bitova.

Pošto bajt predstavlja vrlo malu količinu informacija, bajtovi se obično grupišu u kilobajte (1024 bajta), megabajte (1 048 576 bajtova), pa čak i gigabajte (1 073 741 824 bajta), kako bi se lakše predstavio kapacitet diska ili memorije računara.

C

cable modem – kablovski modem

Modem koji šalje i prima signale po koaksijalnom kablju povezanom sa kablovskom televizijom, umesto po običnim telefonskim linijama.

Kablovski modemi su brži od običnih modema, mada se i njihova brzina menja sa povećanjem opterećenja mreže. Teorijske brzine prenosa mnogo su veće od onih koje postižu obični modemi; moguće su brzine preuzimanja do 36 Mb/s (a verovatne one između 3 i 10 Mb/s) i brzine slanja do 10 Mb/s.

cache – privremena memorija, keš

Posebna memorija, kojom upravlja odgovarajuć kontroler. Poboljšava performanse sistema tako što čuva adrese memorijskih lokacija kojima se često pristupa i njihov sadržaj.

Keš memorije i keš diska nisu isto. Ovde se opisuje keš memorije, koji se hardverski implementira i ubrzava pristup memoriji. Keš diska je softver koji poboljšava performanse čvrstog diska.

Kada procesor prozove određenu memorijsku adresu, kontroler proverava da li su ta adresa i njen sadržaj dostupni u keš memoriji. Ako jesu, informacije se prosleđuju direktno procesoru. Ako nisu, sledi uobičajena procedura preuzimanja podataka iz memorije. Keš ubrzava rad računara čija je radna memorija spora u poređenju sa brzinom procesora, jer je keš memorija uvek brža od radne memorije.

Postoji nekoliko vrsta keša:

Direktno mapiran keš Svako lokaciji keša odgovara nekoliko konkretnih lokacija memorije, pa kada procesor zatraži određene podatke, keš može brzo da ih pronađe. Međutim, pošto nekoliko blokova RAM-a odgovara istoj lokaciji keša, on troši vreme na osvežavanje svog sadržaja i na pozive glavne memorije.

Potpuno asocijativan keš Informacije iz RAM-a mogu biti smeštene u bilo koji slobodan blok keša, pa su nedavno korišćeni podaci obično prisutni; međutim, potraga za tim podacima može biti spora, pošto keš mora da pravi tabelu svog sadržaja da bi pronašao podatke.

Keš sa asocijacijom skupova Informacije iz RAM-a se čuvaju u skupovima koji mogu da imaju različite lokacije, od kojih svaka sadrži jedan blok podataka; svaki blok može da pripada svakom skupu, ali se nalazi na samo jednoj lokaciji unutar tog skupa. Skraćeno je vreme pretraživanja i manje je verovatno da će preko često korišćenih podataka biti upisani drugi podaci. Keš sa asocijacijom skupova može da koristi dva, četiri ili osam skupova.

cache memory – keš memorija

Relativno mala količina vrlo brze memorije (obično je to statička RAM memorija), rezervirana za privremeno čuvanje podataka ili instrukcija koje će procesor verovatno pozvati kao sledeće.

Keš memorija unutar procesora zove se primarni ili L1 keš, dok se ona koja se nalazi izvan procesora zove sekundarni ili L2 keš.

carrier signal – noseći signal

Signal odabrane učestalosti koji se proizvodi radi prenosa podataka, a obično se koristi za komunikaciju na velikim udaljenostima. Podaci se ovom signalu dodaju modulisanjem, dok se na prijemnom kraju podaci iz nosećeg signala izdvajaju demodulisanjem.

cascading – kaskadiranje, ulančavanje

Tehnika povezivanja dveju razvodnih kutija Ethernet mreže prilikom proširenja mreže; ponekad se zove ulančavanje. Kaskadiranje obično zahteva poseban kabl.

Category 1-5 – kategorije od 1 do 5

Standardi povezivanja koje su propisala američka udruženja proizvođača telekomunikacione i elektronske opreme (TIA/EIA 586), ponekad skraćeno nazvani Cat 1-5, sledećeg sadržaja:

Kategorija 1 Za neoklopljeni telefonski kabl upletenih parica (UTP). Ovaj kabl može da se koristi za prenos glasa, ali nije pogodan za prenos podataka.

Kategorija 2 Za UTP kabl i brzine do 4 Mb/s. Ova kategorija odgovara IBM-ovoj kategoriji 3.

Kategorija 3 Za UTP kabl i brzine do 10 Mb/s. Ovo su minimalni zahtevi za mrežu 10Base-T i neophodni za mreže tipa Token Ring. Ovaj kabl ima četiri para provodnika i triput upletenu žicu po stopi dužine.

Kategorija 4 Za najslabiji prihvatljivi kvalitet UTP kabla koji se koristi u mrežama tipa Token Ring brzine 16 Mb/s.

Kategorija 5 Za 100-omski četvorožilni bakarni kabl upletenih parica, koji se koristi na brzinama do 100 Mb/s u Ethernet ili ATM mrežama. Ovaj kabl ima nisku kapacitivnost i malo preslušavanje, ako se instalira prema propisima.

CAV

Videti constant angular velocity.

CCD

Videti charge-coupled device.

CD-R

Videti CD recordable.

CD-recordable - upisivi CD

Skraćeno CD-R. Tip CD uređaja koji korisnicima pruža mogućnost jednog upisivanja sadržaja na kompaktni disk; posle toga sa diska se može samo čitati, ali ne i upisivati na njega.

Sa funkcionalne tačke gledišta, CD-R i CD-ROM diskovi su identični. CD-R diskove možete da čitate u gotovo svakom CD čitaču, dok se procesi za snimanje ovih diskova malo razlikuju. Mnogi proizvođači, među kojima su i Kao, Kodak, Mitsui, Philips, Ricoh, Sony, TDK, 3M i Verbatim, proizvode i prodaju jeftine CD-R uređaje i odgovarajuće upisive diskove.

CD-rewritable - prepisivi CD

Skraćeno CD-RW. Format CD-a koji se može pisati i brisati do 1000 puta.

Sa funkcionalne tačke gledišta, CD-RW i CD-ROM diskovi su identični, ali CD-RW diskove ne možete da čitate u svakom CD čitaču. Mnogi proizvođači, među kojima su i Kodak, Mitsui, Philips i Sony, proizvode i prodaju jeftine CD-RW uređaje i odgovarajuće prepisive diskove.

CD-ROM - kompaktni disk

Skraćenica za Compact Disk Read-Only Memory. Optički uređaj za skladištenje podataka, koji koristi tehnologiju zvučnih kompaktnih diskova za snimanje velike količine podataka – do 650 MB na disku prečnika 12 cm.

Kompaktni diskovi su važna komponenta multimedijalnih programa. Koriste se i za snimanje enciklopedija, rečnika i ostalih velikih referentnih dela, kao i za biblioteke fontova i sličica za pripremu za štampu. Kompaktni diskovi su zamenili diskete kao medij za distribuciju softverskih paketa, između ostalog i mrežnih operativnih sistema i velikih aplikacija, tako da ceo paket možete učitati sa jednog kompaktnog diska, a operativni sistem sa nekoliko diskova.

Kompaktni diskovi koriste šemu konstantne linearne brzine za snimanje podataka u jednoj spiralnoj stazi koja je podeljena na mnogo segmenata jednake dužine. Da bi pročitao podatke, CD čitač mora da povećava brzinu rotacije diska kada se glava za čitanje približava centru diska, i da je smanjuje kada se glava pomera prema ivici diska.

CD-ROM disk drive - čitač kompaktnih diskova, CD čitač

Uređaj koji koristi tehnologiju kompaktnog diska za skladištenje informacija. Mnogi čitači kompaktnih diskova imaju utičnice za slušalice, utičnice za spoljašnje zvučnike i potencijometar za podešavanje jačine reprodukcije. CD čitači namenjeni za upotrebu u računarima mnogo su skuplji nego uređaji za reprodukciju muzike sa kompaktnih diskova, jer se CD čitači proizvode sa mnogo manjom tolerancijom. Ako bi uređaj za reprodukciju muzičkih kompaktnih diskova pogrešno interpretirao deo podatka, ljudsko uho verovatno ne bi uočilo razliku. Ako bi CD čitač pogrešno pročitao neke delove datoteke, programi ne bi ispravno radili.

Dva najpopularnija interfejsa za CD čitače jesu SCSI (Small Computer System Interface) i ATAPI (Advanced Tehnology Attachment Packet Interface). Interfejs ATAPI je deo standarda Enhanced IDE, koji je 1994. godine uvela kompanija Western Digital, i koji omogućava da CD čitač spojite preko IDE priključka matične ploče računara. Postoje i CD čitači koji se priključuju preko paralelnog priključka, odnosno priključka PCMCIA.

CD-ROM Extended Architecture – proširena arhitektura CD uređaja

Skraćeno CD-ROM/XA. Proširenje formata kompaktnih diskova koje su razvile kompanije Microsoft, Phillips i Sony; njime je omogućeno skladištenje zvuka i video zapisa na kompaktnom disku, tako da je istovremeno sa reprodukcijom zvuka moguće i reprodukovanje video zapisa.

Proširenje CD-ROM /XA kompatibilno je sa standardom High Sierra, poznatim i pod nazivom ISO 9660.

CDROM /XA

Videti CD-ROM Extended Architecture.

CD-RW

Videti CD-rewritable.

Celeron

Jeftina verzija Intelovog mikroprocesora Pentium II. Celeron ima 128 KB integrisanog L2 keša, podržava Intelov skup multimedijalnih naredaba MMX i može se dobiti u širokom opsegu brzina.

charge-coupled device – CCD uređaj

Uređaj čiji su poluprovodnički elementi tako povezani da električni izlaz jednog daje ulaz sledećem elementu. Uređaji za detekciju svetlosti koji se koriste u mnogim fotoaparatom i video kamerama jesu CCD uređaji.

chassis – kućište

Metalno kućište u koje se montiraju komponente računara, npr. izvor napajanja, štampane kartice i ventilator.

checksum – kontrolni zbir

Metoda otkrivanja grešaka sabiranjem skupa vrednosti.

Kontrolni zbir se obično dodaje na kraj podataka iz kojih je dobijen, tako da podaci i kontrolni zbir mogu da se uporede. Ovako dobijen kontrolni zbir ne može da detektuje sve greške, a uopšte ne može da ih ispravi.

chip – čip

Naziv za integralno kolo u žargonu.

chip set – skup čipova

Grupa integralnih kola projektovana da radi kao celina.

CISC

Videti complex instruction set computing.

Class A certification – sertifikat klase A

Sertifikat američke Savezne komisije za komunikacije (Federal Communications Commission, FCC) za računarsku opremu, velike i mini računare koji su instalirani u industrijskim postrojenjima i poslovnim prostorijama, a ne u domovima pojedinačnih korisnika. Sertifikat klase A nije toliko restriktivan kao sertifikat klase B za uređaje koji se koriste u domaćinstvima, pošto podrazumeva da su domaćinstva udaljena najmanje 10 metara od bilo kakve industrijske ili komercijalne računarske instalacije.

Class B certification – sertifikat klase B

Sertifikat američke Savezne komisije za komunikacije koji se odnosi na računarsku opremu, u šta spadaju personalni, prenosivi i džepni računari namenjeni upotrebi u domaćinstvima, a ne u poslovnim okruženjima. Nivo interferencije radio-talasa koji zadovoljava sertifikat klase B mora biti toliko nizak da ne ometa prijem radio i televizijskih signala kada je razmak između računara i uređaja veći od 10 metara i kada između njih postoji više od jednog zida. Sertifikat klase B je mnogo stroži od sertifikata klase A, kojim su obuhvaćeni industrijski i poslovni računari.

Clear To Send – slanje dozvoljeno

Skraćeno CTS. Hardverski signal definisan u standardu RS-232-C, koji kazuje da slanje podataka može da počne.

clock – sat

Elektronsko kolo koje daje ravnomerno vremenski razmaknute impulse, čija učestalost dostiže milione impulsa u sekundi. Ti impulsi se koriste za sinhronizaciju toka podataka kroz unutrašnje komunikacijske kanale računara.

clock speed – radni takt

Unutrašnja brzina računara ili procesora, koja se obično izražava u megahercima (MHz) ili gigahercima (GHz).

Što je radni takt veći, računar će brže izvršavati konkretne operacije, pod uslovom da ostale komponente sistema, na primer disko-
vi, mogu da prate tu brzinu.

Intelov procesor 8088 koji je bio ugrađen u originalni IBM PC imao je radni takt od 4,77 MHz – što je veoma malo u poređenju s brzinama modernih procesora, koji mogu da rade na učestalostima od dva gigaherca i više.

clone – klon

Računar koji je identičan originalnom sistemu poznatog proizvođača i funkcionise na isti način, ali je obično jeftiniji od njega.

cluster – klaster, grozd

Najmanja jedinica prostora na disku ili disketi koju operativni sistem može da dodeli datoteci i koja se na medij upisuje tokom formatiranja niskog nivoa. Obično se sastoji od najmanje dva uzastopna sektora.

clustering – grupisanje

Objedinjavanje nekoliko servera u računarskoj mreži, tako da mrežnim klijentima izgledaju kao jedan server. Grupisanjem se povećava bezbednost podataka, povećava kapacitet mreže i obezbeđuje preuzimanje posla od drugih članova grupe ako jedan server otkaže.

CLV

Videti constant linear velocity.

CMOS

Videti Complementary Metal-Oxide Semiconductor.

coaxial cable – koaksijalni kabl

Kabl visokog kapaciteta koji se koristi za povezivanje računara u mreže. Sastoji se od središnjeg krutog bakarnog provodnika izolovanog plastikom i spoljašnjeg oklopa od pletene bakarne žice ili folije. U zavisnosti od prečnika

kabla, razlikuju se tanki (engl. *thin*) kablovi, koji se koriste za Ethernet mreže po kancelarijama, kao i debeli (engl. *thick*), koji se koriste za povezivanje više malih mreža, recimo unutar jednog preduzeća.

codec – kodek

1. Skraćenica od koder/dekoder. Uređaj koji pretvara analogne signale (kao što su zvuk ili slika) u tok digitalnih bitova pogodan za prenos, a zatim ponovo pretvara te digitalne signale u analogne na prijemnom kraju.

2. Skraćenica za kompresiju/dekompresiju. Zajednički pojam koji opisuje hardver i softver koji se upotrebljava u obradi animacije, digitalnog videa i audio signala stereo kvaliteta.

cold boot – ponovno pokretanje računara isključivanjem i uključivanjem

Proces podizanja sistema koji započinje uključivanjem računara. Ponovnom pokretanju se pribegava kada se program ili operativni sistem blokiraju tako da ih ne možete oporaviti i nastaviti rad. Ako je tastatura funkcionalna, pomoću nje ćete možda uspeti da ih ponovo pokrenete.

collision – sudar

Pokušaj dva računara da u tačno istom trenutku pošalju poruku na mrežu; Ethernet automatski ponavlja slanje obe poruke, ali u različitim trenucima, kako se one ne bi sudarile, već ispravno primile.

colon – dve tačke

Znak koji se stavlja u Internet adresu (URL) iza naziva protokola.

command line – komandna linija

Interfejs između korisnika i komandnog procesora, koji omogućava unošenje naredaba pomoću tastature; naredbe izvršava operativni sistem.

command processor – komandni procesor

Komandni procesor je deo operativnog sistema koji na ekranu prikazuje odzivni znak, interpretira, izvršava i obrađuje sve komande i datoteke koje mu korisnik zada i prikazuje poruke o greškama kada do njih dođe. Ponekad se naziva i komandni interpretator. Komandni procesor sadrži i sistemsko okruženje.

command prompt – odzivni znak

Simbol (znak ili grupa znakova) na ekranu, kojim vam operativni sistem daje do znanja da je spreman da primi naredbu.

command-line argument – argument komandne linije

Parametar koji menja podrazumevano značenje naredbe. U mnogim operativnim sistemima argumenti komandne linije obuhvataju jedno slovo ili više slova i brojeva kojima pretihodi kosa crta (/). Neke naredbe primaju više argumenata grupisanih zajedno.

communication parameters – parametri komunikacije

Svako podešavanje potrebno da bi računari uspešno komunicirali. Kod asinhronih komunikacije, uobičajene u modemskim vezama, sva podešavanja brzine, broja bitova podataka, broja stop bitova i parametara pariteta moraju biti ispravna.

communications protocol – komunikacioni protokol

1. Standardni način komunikacije povezanih računara ili računara i terminala. Komunikacioni protokoli se razlikuju po složenosti, počev od Xmodema, jednostavnog protokola za prenos datoteka sa jednog na drugi PC, pa sve do sedmoslojnog OSI modela, koji je teorijska osnova mnogih velikih i složenih računarskih mreža.
2. Hardverski standard za povezivanje, kao što je RS-232-C.

compact disk – kompakt disk

Skraćeno CD. Nemagnetski, glatki optički disk koji se koristi za smeštanje velike količine digitalnih informacija. Kompakt disk može da sadrži oko 650 MB informacija, što je jednako sadržaju oko 450 disketa. To znači da na jedan CD prečnika 12 cm može da stane oko 300 000 strana teksta ili 72 minuta muzike.

Digitalne informacije se na CD-u čuvaju u obliku niza udubljenja i zaravni koje na različite načine odbijaju svetlost. Laserski zrak usmeren na disk odbija se od ovih udubljenja i zaravni na različite načine, što omogućava njihovo prepoznavanje i pretvaranje u digitalne podatke.

compatibility – kompatibilnost

Mera do koje je određeni hardverski uređaj ili program prilagođen prihvaćenom standardu, bez obzira na to ko ga je napravio.

Kod hardverskih uređaja kompatibilnost se obično iskazuje na osnovu poređenja sa drugim široko prihvaćenim modelima. To znači da će se uređaj u svim situacijama ponašati kao i originalni uređaj sa kojim je kompatibilan.

Kompatibilnost programa obično znači sposobnost čitanja formata datoteka drugih aplikacija, ili mogućnost timskog rada i deljenja podataka.

Complementary Metal-Oxide Semiconductor – CMOS

Skraćenica od Complementary Metal-Oxide Semiconductor. Tip integrisanog kola koji se koristi za izradu procesora i memorije.

CMOS uređaji mogu da rade velikom brzinom i troše vrlo malo energije, tako da se skoro uopšte ne greju. U PC računarima CMOS kolo koje se napaja iz baterije služi za čuvanje radnih parametara, kao što su tip diska, datum i vreme, dok je računar isključen.

CMOS lako strada od statičkog naelektrisanja, pa valja preduzeti neophodne mere zaštite.

complex instruction set computing**- procesor sa složenim skupom naredaba**

Skraćeno CISC, izgovara se sisk. Takvi procesori mogu da prepoznaju i izvrše više od sto različitih asemblerskih naredaba (niskog nivoa). CISC procesori su moćni, ali troše mnogo radnih taktova za izvršavanje naredaba.

Ta složenost je suprotna RISC procesorima (reduced instruction set computing), kod kojih je broj raspoloživih naredaba sveden na minimum. RISC procesori su česti u radnim stanicama i mogu da rade i do 70 odsto brže od CISC procesora.

COM port - komunikacioni priključak

Ime koje označava priključak za serijsku komunikaciju.

compressed file - komprimovana datoteka

Datoteka obrađena posebnim uslužnim programom, tako da zauzima najmanji mogući prostor na čvrstom disku. Kada se ukaže potreba za tom datotekom, isti program ponovo dekomprimuje datoteku u prvobitni oblik, kako bi računar mogao da je koristi.

Popularne tehnike komprimovanja uključuju i šeme koje simbolima zamenjuju najčešće sekvence znakova i tako zauzimaju manje mesta. Neki uslužni programi za smanjenje datoteka koriste Huffmanovo kodiranje, dok drugi koriste adaptivno kodiranje Lempel-Ziva.

connection speed - brzina veze

Brzina kola za komunikaciju podataka. Neka kola su simetrična i mogu da održavaju istu brzinu u oba smera, dok su druga asimetrična i u jednom smeru koriste veću brzinu, obično u smeru u kojem korisnici preuzimaju datoteke.

constant angular velocity - nepromenljiva ugaona brzina

Skraćeno CAV. Nepromenljiva brzina obrtanja, koju koriste npr. čvrsti diskovi. To znači da su sektori diska najgušći na unutrašnjoj stazi diska. Kako se glave za čitanje/pisanje pomeraju od sredine diska ka njegovom

spoljašnjem delu, sektori moraju da se razrede kako bi pokrili povećani opseg staze, čime se smanjuje brzina prenosa podataka.

constant linear velocity - nepromenljiva linearna brzina

Skraćeno CLV. Nju daje promenljiva brzina obrtanja. CD čitači koriste CLV kodiranje, kako bi gustina podataka ostala nepromenljiva. Podaci se na kompakt disk snimaju na jednu spiralnu stazu, podeljenu na mnogo segmenata jednake dužine. Da bi pročitao podatke, CD čitač mora da poveća brzinu obrtanja sa približavanjem glave za čitanje središtu diska, odnosno da smanji brzinu sa udalžavanjem glave od središta.

control character - kontrolni znak

Znak koji se ne štampa i ima posebno značenje.

Kontrolni znakovi poput Carriage Return, Line Feed, Bell ili Escape, obavljaju konkretne zadatke na terminalu, štampaču ili komunikacionoj liniji. Grupisani su zajedno u prva 32 znaka skupa ASCII znakova.

Kontrolni znak se s tastature unosi pritiskom na taster Ctrl uz istovremeni pritisak na neki drugi taster. Na primer, ako pritisnete i zadržite taster Ctrl, a zatim pritisnete C, uneli ste Ctrl+C.

corona wire - koronska žica

Žica u laserskom štampaču koja prenosi naelektrisanje na papir.

crash - pad sistema

1. Neočekivano blokiranje programa, ponekad zbog neispravnih uređaja, a mnogo češće zbog greške u programu, koja ne može da se prevaziđe. Da biste računar doveli u radno stanje, najverovatnije ćete morati ponovo da pokrenete sistem.
2. Pad glave čvrstog diska na njegove ploče, što ga čini neupotrebljivim.

CRC

Videti cyclical redundancy check.

cross-linked clusters – ukršteni klasteri

Klasteri na čvrstom disku ili disketi, istovremeno (pogrešno) dodeljeni većem broju datoteka.

crosstalk – preslušavanje

Svaki uticaj fizički susednog kanala koji kvari signal i izaziva greške u prenosu (kao kad čujete tuđi razgovor dok telefonirate).

Ctrl+Alt+Del

Kombinacija tri tastera za resetovanje računara i ponovno učitavanje operativnog sistema. Pritiskom na Ctrl+Alt+Del izazivate vruće podizanje sistema, čime se računar pokreće ne prolazeći kroz automatsko testiranje svih uređaja (POST), koje je uobičajeno po uključanju računara.

U Windowsu 98/2000/XP taj niz tastera otvara okvir za dijalog gde možete da prekinete neki od poslova koje računar trenutno radi ili da naredite njegovo gašenje. Ponekad ovo nazivaju pozdravom sa tri prsta.

Ctrl key – taster Ctrl

Taster na tastaturi, koji pritisnut istovremeno s nekim drugim tasterom daje kontrolni znak koji se ne štampa.

CTS

Videti Clear To Send.

cursor – kursor

Specijalni znak koji se prikazuje na monitoru i pokazuje gde će se pojaviti sledeći otkucani znak. U tekstualnom ili znakovnom načinu rada, kursor je obično trepćući pravougaonik ili potcrta. U grafičkom radnom okruženju kursor miša može da ima mnogo različitih oblika, zavisno od njegovog trenutnog položaja i operacije koja je u toku.

cursor movement keys – tasteri za pomeranje kursora

Tasteri za pomeranje kursora koji se nalaze na tastaturi, poznati i kao tasteri za kontrolu kursora. U njih spadaju četiri tastera sa strel-

cima, kao i tasteri Home, Page Up, End i Page Down.

Na standardnim tastaturama tasteri za pomeranje kursora često se nalaze na numeričkom delu tastature; prenosivi računari često imaju posebne tastere za pomeranje kursora.

cut through – skraćeni pregled paketa

Tehnika koju koriste neki Ethernet uređaji za brže prosleđivanje paketa. Pre prosleđivanja ili zadržavanja, pregleda se samo nekoliko prvih bajtova svakog paketa. Taj postupak je mnogo brži od pregledanja celog paketa, ali dopušta prosleđivanje i nekih loših paketa.

cyclical redundancy check – ciklična provera redundanse

Skraćeno CRC. Složena metoda proračuna, koja se koristi za proveru tačnosti prenosa digitalnih podataka po nekom komunikacionom kanalu ili za proveru oštećenosti datoteke snimljene na čvrstom disku.

Predajni računar pomoću jedne od nekoliko formula izračunava rezultat na osnovu brojčane vrednosti podataka i tu vrednost dodaje na kraj poruke, pre slanja. Prijemni računar obavlja isti proračun pomoću istih podataka i dobijeni rezultat poredi sa dobijenim CRC-om. Ako se ta dva CRC-a razlikuju, što ukazuje na grešku u prenosu, prijemni računar traži od predajnog računara da mu ponovo pošalje iste podatke.

Taj postupak se naziva provera redundanse, pošto svaka poruka uključuje i dodatne ili redundantne podatke za proveru ispravnosti samih podataka.

CRC se koristi za poređenje trenutne veličine neke izvršne datoteke sa njenom prvobitnom veličinom, kako bi se utvrdilo da li je falsifikovana ili menjana.

D**D channel – D kanal**

Kanal podataka u ISDN-u (digitalna telefonska mreža integrisanih usluga), koji se koristi za upravljačke signale i podatke o prijemnom

uređaju. U osnovnom ISDN-u kanal D radi na 16 Kb/s; u primarnom ISDN-u na 64 Kb/s.

daisy chaining

Videti cascading.

DAT

Videti Digital Audio Tape.

data bits – bitovi podataka

Pri asinkronom prenosu, to su bitovi koji predstavljaju podatke. Obično je grupisano sedam ili osam bitova podataka. Svakoj grupi bitova podataka tokom prenosa prethodi početni bit, a sledi im opcioni bit pariteta, kao i jedan stop bit (ili više njih).

Data Carrier Detected – pronađen noseći signal

Skraćeno DCD. Hardverski signal definisan u standardu RS-232-C, što znači da je modem spreman za prenos.

data compression – kompresija podataka

Metoda zapisivanja podataka tako da zauzimaju manje mesta nego u originalnom zapisu; tako se podaci lakše čuvaju, kopiraju, preuzimaju i prenose.

Kompresija podataka se koristi u slanju faksova i mnogim drugim oblicima prenosa podataka, multimedijским sadržajima na kompaktnim diskovima, slikama i video zapisima.

Data Set Ready – skraćeno DSR

Hardverski signal koji definiše standard RS-232-C i koji pokazuje da je paket podataka spreman za slanje.

DB connector – DB konektor

Jedan od nekoliko različitih tipova konektora za serijske i paralelne kablove. Broj koji sledi iza slova DB (što je skraćena za Data Bus – kanal za podatke) predstavlja broj iglica konektora. Konektor DB25 ima do 25 iglica, a konektor DB9 do 9. Veći konektori obično nemaju sve iglice (ni provodnike u kablju). Ako situacija zahteva da konektor serijskog

kabla ima svih 25 iglica, proverite da li su sve iglice na mestu pre nego što kupite kabl.

Najčešći DB konektori su:

DB9 Definisan standardom RS-449, kao i odgovarajućim standardom ISO-a (International Standard Organization).

DB25 Standardni konektor koji se koristi za povezivanje po standardu RS-232-C, sa 25 iglica (13 u gornjem redu i 12 u donjem).

DB37 Definisan u standardu RS-449 kao konektor primarnog kanala.

Postoje i konektori DB15, DB19 i DB50.

DCD

Videti Data Carrier Detected.

DDR SDRAM

Videti Double Data Rate syncDRAM.

decibel

Skraćeno dB. Jedna desetina bela – jedinice koja se često susreće u elektronici i koja opisuje snagu signala ili glasnoću zvuka. Decibel je relativna mera, koja se dobija poređenjem izmerenog nivoa sa nekom poznatom referencom.

decimal – decimalni

Brojčani sistem sa osnovom deset, koji koristi svima poznate brojeve od 0 do 9.

defragmentation – defragmentacija

Proces reorganizovanja i premeštanja delova datoteka kako bi datoteke zauzele jedan veliki, neprekidni blok na disku, umesto više malih i razmeštenih blokova.

Kada na disk snimate novu verziju datoteke, naročito ako je od snimanja prethodne verzije proteklo mnogo vremena, njeni delovi mogu da budu snimljeni na različitim lokacijama diska. Ova pojava „razbacivanja“ delova datoteka po disku naziva se fragmentacija datoteka i uzrok je sporijem učitavanju i otvaranju datoteka. Efekti fragmentacije mogu lako da se ponište defragmentacijom datoteka.

defragmenter – program za defragmentaciju

Pomoćni program koji premešta delove snimljene datoteke tako da se oni nađu jedan pored drugog. Program za defragmentaciju (kao što je uslužni program Disk Defragmenter u Microsoftovom Windowsu) može da otkloni gubitak performansi koje uzrokuje fragmentacija.

demand paging – straničenje po zahtevu

Uobičajeni oblik upravljanja virtuelnom memorijom, u kojem se cele stranice informacija učitavaju sa diska u memoriju tek pošto ih program zatraži.

demodulation – demodulacija

Postupak dobijanja informacija iz modulisanog nosećeg signala u komunikacijama; obrnuto od modulacije.

Desktop Management Interface – interfejs za identifikaciju radne stanice

Skraćeno DMI. To je standardna metoda za automatsko prepoznavanje hardverskih komponenata radnih stanica, bez intervencije korisnika.

U najmanju ruku, DMI prepoznaje proizvođača, ime proizvoda, serijski broj i tačan trenutak instaliranja svake komponente ugrađene u umreženu radnu stanicu. Ti podaci pomažu administratorima mreže da brzo i lako otklone probleme tokom konfigurisanja i ukazuju kada treba nadograditi sistem. PC računari, Macintoshi i Unix sistemi podržavaju DMI.

Ovu metodu podržavaju velike kompanije Digital Equipment Corporation, IBM, Intel, Microsoft, Novell, Sun i još preko 300 manjih proizvođača opreme.

desktop video – stoni video

Kombinacija hardvera za hvatanje sličica i softvera koji upravlja prikazom video ili TV slike na stonom PC računaru.

Stoni video postaje sve značajniji zbog naglog porasta broja programa koji stoje na raspolaganju za video konferisanje.

device – uređaj

Termin koji se koristi za opisivanje svih perifernih ili hardverskih elementa računara koji mogu da šalju ili primaju podatke.

Na primer, uređaje predstavljaju modemi, štampači, serijski priključci, diskovi, kamere i priključci za igračke uređaje. Neki uređaji zahtevaju specijalne upravljačke programe da bi računar mogao da ih kontroliše; kod ostalih oni su ugrađeni.

device dependence – zavisnost uređaja

Zahtevano prisustvo neke hardverske komponente da bi pojedini program radio. Softver zavisan od uređaja često je teško preneti na drugi računar, zbog njegove zavisnosti od konkretnog hardvera.

device driver – upravljački program

Mali program koji računaru omogućava da upravlja nekim uređajem i komunicira s njim. Svaki operativni sistem sadrži skup standardnih upravljačkih programa za tastaturu, monitor itd. Ako računaru dodate neki specijalni periferni uređaj, na primer mrežnu karticu, najverovatnije ćete morati da instalirate upravljački program za taj uređaj, da bi operativni sistem znao kako se njime upravlja.

device independence – nezavisnost od uređaja

Sposobnost davanja sličnih rezultata u širokom opsegu okruženja, bez uključivanja specifičnih hardverskih uređaja.

Programski jezik Java i jezik za opisivanje strana PostScript primeri su nezavisnosti od uređaja. Java radi na svakom računaru, od PC-ja do superkompjuteru, a pomoću PostScripta možete da štampate na štampačima mnogih proizvođača.

diagnostic program – dijagnostički program

Program koji proverava da li hardver računara ispravno funkcioniše. Kod PC računara, neki problemi i neispravnosti se lako uočavaju. Takvi problemi se smatraju krupnim i dijagnostički program će ih uvek bez problema

otkriti. Drugi problemi, poput neispravne memorije na primer, teško se otkrivaju. Ovakvi problemi se smatraju sitnim, pošto se ne javljaju svaki put kada dijagnostički program testira uređaj, već u specifičnim okolnostima.

Na većini računara se prilikom uključivanja izvršava jednostavno testiranje sistema. Kod PC računara ovi testovi se čuvaju u ROM memoriji, a poznati su pod nazivom (postupak) POST. Ako prilikom ovog testiranja program uoči grešku, računar će prekinuti proces podizanja sistema i na ekranu ispisati poruku o grešci.

differential backup – diferencijalna rezervna kopija

Rezervna kopija čvrstog diska, koja obuhvata samo informacije koje su promenjene od izrade poslednje potpune rezervne kopije.

Pravljenje diferencijalne rezervne kopije podrazumeva da već postoji potpuna rezervna kopija; u slučaju oštećenja podataka na disku, ta potpuna rezervna kopija biće restaurirana pre učitavanja diferencijalne.

differential SCSI – diferencijalni SCSI

Način ožičavanja SCSI-ja (sistemske magistrale malih računara), u kojem se za svaki signal magistrale koriste po dve žice. Jedna nosi signal, a druga invertovani signal. Diferencijalni SCSI minimizuje uticaj spoljnih smetnji i tako omogućava korišćenje dužih SCSI kablova.

digital – digitalno

Opisuje svaki uređaj koji veličine predstavlja u obliku binarnih cifara ili bitova.

Digital Audio Tape – digitalna traka

Skraćeno DAT. Metoda snimanja digitalnih informacija na traku koju su razvile kompanije Sony i Hewlett-Packard. Najčešći format je četvoromilimetarska traka s helikoidalnim skeniranjem, na koju može da se snimi više od tri gigabajta podataka, tako da se DAT često koristi u uređajima za izradu rezervnih kopija datoteka. Kao i svi uređaji koji koriste traku, DAT je relativno spor.

digital signal processor – procesor digitalnih signala

Skraćeno DSP. Integrirano kolo koje se koristi za veoma brzu obradu podataka. DSP čipovi se ugrađuju u zvučne kartice, modeme i hardver za video konferencije; upotrebljava se za komunikacije, obradu slike i ostale aplikacije za intenzivnu obradu podataka.

digital subscriber line – digitalna pretplatnička linija

Skraćeno DSL. Veoma brz način prenosa podataka razvijen u Bellcoreu, koji omogućava dobijanje velikog propusnog opsega korišćenjem postojećih bakarnih telefonskih žica sa upletenim paricama.

Postoji nekoliko različitih DSL usluga, koje obezbeđuju brzine prenosa od 16 Kb/s do 52 Mb/s. Komunikacija može biti simetrična, sa istom brzinom prenosa u oba smera, i asimetrična, gde je brzina preuzimanja veća od brzine predaje. Asimetrična komunikacija je naročito pogodna za korisnike Interneta, pošto oni mnogo više podataka preuzimaju nego što šalju.

Udaljenost (pretplatnika od centrale) na kojoj je moguće pružiti DSL uslugu opada sa porastom brzine DSL prenosa; stoga oni korisnici koji su predaleko od telefonskih centrala neće moći da dobiju brze DSL usluge, ili uopšte neće moći da koriste DSL.

digital versatile disc

Videti digital video disc.

digital video disc – digitalni video disk

Skraćeno DVD; ponekad se koristi naziv digital versatile disc. To je jedan od formata kompaktnog diska. Standardni jednostrani jednoslojni disk trenutno može da uskladišti 4,7 GB podataka; dvoslojni standardni disk može da čuva do 8,5 GB, dok će dvostrani diskovi moći da skladište do 17 GB. DVD uređaji mogu da čitaju i obične kompaktno diskove.

digital video disc-erasable – prepisivi digitalni video disk

Skraćeno DVD-E. Proširenje formata digitalnog video diska, koje omogućava višestruko upisivanje podataka.

digital video disc-recordable – upisivi digitalni video disk

Skraćeno DVD-R. Proširenje formata digitalnog video diska, koje omogućava jedno upisivanje podataka.

digital video disc-ROM – digitalni video disk-ROM

Skraćeno DVD-ROM. Format digitalnog video diska koji mogu da čitaju računari i koji po strani nosi 4,7 ili 8,5 GB.

DIMM

Videti Dual Inline Memory Module.

DIP

Videti Dual Inline Package.

DIP switch – DIP preklopnik

Mali preklopnik koji se koristi za zadavanje radnog režima uređaja, ugrađen u standardno kućište za čipove. Proizvode se sa kliznim kontaktima ili „klackalicom“ i često su grupisani tako da im korisnik može lakše pristupiti. Koriste se na štampanim pločama, u štampačima, modemima i drugim periferijskim uređajima.

direct memory access – direktan pristup memoriji

Skraćeno DMA. Metoda prenosa podataka sa uređaja za skladištenje (na primer, diska) direktno u memoriju, bez posredovanja procesora. Pošto se ne koristi procesor, ova metoda prenosa je veoma brza. Alternativna metoda prenosa podataka, nazvana programirani ulaz/izlaz (engl. *programmed I/O*, PIO), premešta podatke uz posredovanje procesora i stoga je mnogo sporija.

direct-mapped cache

Videti cache.

directory – direktorijum

Pogodan način organizovanja i grupisanja datoteka i ostalih direktorijuma na disku u hijerarhijskom sistemu datoteka. Ponekad se koristi naziv omotnica (engl. *folder*).

Početni direktorijum je tzv. korenski direktorijum, iz kojeg se moraju granati svi ostali direktorijumi. Direktorijumi unutar drugih direktorijuma zovu se poddirektorijumi.

Datoteke u nekom direktorijumu možete da poređate na različite načine: po imenu, po datumu nastanka, po veličini ili po ikonici.

disk cache – keš diska

Oblast memorije u kojoj se privremeno čuvaju podaci koji se prenose na disk ili sa njega.

Kada program zatraži podatke sa čvrstog diska, program za keširanje prvo proverava da li su ti podaci već u keš memoriji. Ako jesu, program za keširanje diska daje podatke iz nje, a ne sa diska. Ako podaci nisu u memoriji, program za keširanje čita podatke sa diska, kopira ih u keš memoriju za buduću upotrebu i prosleđuje podatke programu koji ih je zatražio.

disk controller – kontroler diska

Elektronski uređaj koji kontroliše disketne jedinice i čvrste diskove i upravlja njihovim radom.

Jedan kontroler diska može da upravlja većim brojem čvrstih diskova. Mnogi kontroleri diskova upravljaju i disketnim jedinicama i kompatibilnim uređajima s trakama. Kontroler diska u PC računaru može da bude kartica utaknuta u podnožje za proširenje ili deo samog čvrstog diska.

disk drive – jedinica diska

Periferijski uređaj za smeštanje podataka koji koristi magnetne ili optičke diskove. Kada je u sistem priključeno nekoliko diskova, operativni sistem svakom od njih (ili logičkim diskovima) dodeljuje jedinstvenu slovnu oznaku.

Postoji više tipova jedinica diska koje se koriste: disketna jedinica, čvrsti disk, jedinica kompakt diska, jedinica digitalnog video diska, Zip diskovi i magneto-optičke disk jedinice.

disk optimizer – optimizator diska

Uslužni program koji preraspoređuje delove datoteka i direktorijume na disku u cilju poboljšavanja performansi. Smanjujući ili potpuno ukidajući fragmentisanost datoteka (skladištenje na više raznih mesta na čvrstom disku), optimizator diska može da povрати prvobitni nivo performansi sistema diska. Osim toga, nakon slučajnog brisanja lakše je obnoviti datoteku iz jednog komada, nego onu koja je podeljena na veći broj fragmenata.

Mnogi programi za optimizaciju diska ne samo da premeštaju sve delove datoteka na jedno područje diska, već smeštaju i neke nepromenljive datoteke na određena područja diska, optimizuju direktorijume, pa čak i smeštaju određene programe na disk tako da se mogu brže učitati.

DLL

Videti dynamic link library.

DMA

Videti direct memory access.

DMI

Videti Desktop Management Interface.

docking station – priključna stanica

Hardverski sistem na koji se priključuje prenosivi računar, koji tada može da se koristi kao stoni.

Postoje različite vrste priključnih stanica, od onih jednostavnih, koje omogućavaju pristup paralelnim i serijskim priključnicama i mišu, do kompletnih sistema, koji omogućavaju pristup mreži, CD čitaču, čak i uređaju sa trakom za izradu rezervnih kopija. Prenosivi računar i priključna stanica projektovani su kao delovi istog sistema; ne možete da ukrštate računare i priključne stanice različitih proizvođača, čak ni različite modele istog proizvođača.

Double Data Rate syncDRAM

Skraćeno DDR SDRAM. Varijanta SDRAM memorije čiji je protok podataka dvaput veći, jer za rad koristi i rastuću i opadajuću ivicu radnog takta.

double slash – dve kose crte

Oznaka koja se zajedno s dvotačkom koristi za razdvajanje naziva komunikacionog protokola od imena računara – domaćina u Internet adresi, kao u <http://www.sybex.com>

download – preuzimanje datoteka

1. U komunikacijama, prenos jedne datoteke ili više njih s računara na računar kroz mrežu ili pomoću modema.
2. Učitavanje informacija sa diska računara u memoriju štampača, kao kod datoteka sa fontovima ili PostScript datoteka.

DRAM

Videti dynamic RAM.

drive letter – slovná oznaka diska

Oznaka kojom se zadaje određeni disk ili disketna jedinica. Na primer, disketna jedinica se obično označava oznakom A, dok se disk označava oznakom C.

DSL

Videti digital subscriber line.

DSP

Videti digital signal processing.

DSR

Videti Data Set Ready.

Dual Inline Memory Module – memorijski modul sa dva reda kontakata

Skraćeno DIMM. Grupa memorijskih čipova montiranih na maloj štampanoj kartici. DIMM ima dva niza kontakata koji ga povezuju sa različitim kolima i 64-bitnu magistralu podataka.

Dual Inline Package – kućište sa dva reda nožica

Skraćeno DIP. Standardno kućište od čvrste plastike za smeštanje integrisanih kola. Izvodi kola su povezani sa dva paralelna reda nožica koje mogu da se utaknu u odgovarajuća podnožja. Nožice mogu da budu i zalemljene direktno na štampanu ploču.

duplex – dupleks

Pri asinhronom prenosu, dvosmerni rad (engl. *duplex*) predstavlja mogućnost istovremenog prijema i slanja informacija na jednom kanalu. Jednosmerni rad (engl. *halfduplex*) podrazumeva da se na jednom kanalu istovremeno može obavljati samo prijem ili samo slanje informacija.

DVD

Videti digital video disc.

DVD-E

Videti digital video disc-erasable.

DVD-R

Videti digital video disc-recordable.

DVD-ROM

Videti digital video disc-ROM.

dynamic link library – biblioteka sa dinamičkim povezivanjem

Skraćeno DLL. Programski modul koji sadrži izvršni kôd i podatke koje programi ili druge biblioteke sa dinamičkim povezivanjem mogu da koriste za obavljanje konkretnih zadataka.

Biblioteke s dinamičkim povezivanjem mnogo se koriste u operativnim sistemima Windows, a njihove datoteke imaju nastavak .DLL, .DRV, ili .FON.

Biblioteke DLL se povezuju s programom samo kada ga pokrenete i brišu se iz memorije kada više nisu potrebne. To znači da se, u slučaju kada se istovremeno izvršavaju dva programa kojima je potrebna ista funkcija, učitava samo jedna kopija koda te funkcije, čime se memorija efikasnije koristi.

Još jedna korist od upotrebe biblioteka s dinamičkim povezivanjem sastoji se u tome što izvršne datoteke više ne moraju biti velike, jer se često korišćene rutine mogu smestiti u biblioteku DLL, umesto da se ponavljaju u svakoj izvršnoj datoteci koja ih koristi. Rezultat su manje izvršne datoteke i brže učitavanje programa.

dynamic RAM – dinamička RAM memorija

Skraćeno DRAM. Čest tip računarske memorije koji koristi kondenzatore i tranzistore za čuvanje naelektrisanja koja predstavljaju podatke. Ovi kondenzatori gube naelektrisanje, tako da se moraju osvežavati svake milisekunde, a tokom tog perioda osvežavanja ne mogu da prosleđuju podatke procesoru.

DRAM čipovi su mali, jednostavni, jeftini, lako se proizvode i mogu da čuvaju do četiri puta više informacija od statičke RAM (SRAM) memorije istog nivoa složenosti. Ovi čipovi su sporiji od statičke RAM memorije.

E**E**

Videti exa-.

EB

Videti exabyte.

ECP

Videti extended capabilities port.

EDO RAM

Skraćenica za Extended Data Out RAM. Tip memorije sa slučajnim pristupom (RAM), koji pruža podatke procesoru dok istovremeno otpočinje sledeći pristup memoriji i tako skraćuje ukupno vreme pristupa. EDO RAM je značajno brži od običnog dinamičkog RAM-a.

EIDE

Videti Enhanced IDE.

EISA

Videti Extended Industry Standard Architecture.

electromagnetic interference – elektromagnetna interferencija

Skraćeno EMI. Elektromagnetni talasi emitovani od strane nekog električnog uređaja, koji mogu da ometaju funkcionisanje nekog drugog uređaja.

EMI stvaraju mnogi izvori uobičajeni u kancelarijskom okruženju, kao što su fluorescentne svetiljke, uređaji za fotokopiranje i motori poput onih u liftovima. EMI proizvode i gromovi, kao i sunčeve magnetne bure.

electrostatic - elektrostatički

Pojam koji opisuje naelektrisanje koje se ne kreće po provodniku. Elektrostatičko naelektrisanje se tokom postupka štampanja koristi u laserskim štampačima i uređajima za fotokopiranje u cilju vezivanja čestica tonera na foto-osetljivi valjak.

electrostatic discharge - elektrostatičko pražnjenje

Skraćeno ESD. Pražnjenje statičkog naelektrisanja (često sa čovekovih ruku) u integrisano kolo, što obično ozbiljno šteti tom elektronskom kolu.

ELF

Videti extremely low-frequency emission.

EMI

Videti electromagnetic interference.

encode - kodirati, šifrovati

1. Komprimovati video datoteku pomoću kodeka, tako da može da se prenese za najkraće moguće vreme.
2. Pretvoriti binarnu datoteku u oblik pogodan za prenos podataka.

Enhanced IDE - poboljšani IDE

Skraćeno EIDE. Proširenje IDE standarda koje podržava veće čvrste diskove, omogućava povezivanje do četiri disk jedinice na PC umesto samo dve, omogućava brzine prenosa do 13,3 Mb/s i podržava ATAPI priključak, na koji se povezuju CD uređaji, optički diskovi i jedinice trake.

enhanced parallel port - poboljšani paralelni priključak

Skraćeno EPP. Standard za paralelni priključak koji su razvili Microsoft i Hewlett-Packard i koji omogućava veoma brzu dvosmernu

komunikaciju između računara i periferijskih uređaja (ne samo štampača i skenera). EPP se koristi za spoljne disk jedinice, deo je standarda IEEE 1284 za napredne paralelne priključke i može da obezbedi brzine prenosa preko 1 Mb/s.

EPP

Videti enhanced parallel port.

error - greška

Razlika između očekivanog i stvarnog stanja.

U računarstvu greška ne mora uvek da bude netačna informacija, ali je to najčešći termin pod kojim računar prijavljuje svako neočekivano, neobično, nemoguće ili nedozvoljeno stanje. Postoji širok spektar grešaka, počev od onih banalnih, na primer, prilikom pokušaja čitanja sa diskete koja se ne nalazi u disketnoj jedinici, do fatalnih, kada greška u operativnom sistemu blokira ceo sistem.

U komunikacijama, greške često uzrokuju šum na liniji i izobličenje signala. Tokom podataka često se dodaju podaci o paritetu ili cikličnoj proveru redundantnosti (CRC), a za otkrivanje i ispravljanje što je moguće većeg broja grešaka primenjuju se tehnike otkrivanja i ispravljanja grešaka.

error detection and correction - otkrivanje i ispravljanje grešaka

Mehanizam koji se prilikom prenosa datoteka koristi za otkrivanje grešaka do kojih je došlo prilikom prenosa i za njihovo eventualno ispravljanje.

Neki programi i protokoli za prenos podataka zahtevaju da blok sa greškom bude ponovo poslat. Složeniji protokoli pokušavaju i da otkriju i da isprave greške do kojih je došlo tokom prenosa.

error handling - obrada greške

Način na koji program postupa sa greškama ili izuzecima do kojih dolazi tokom njegovog izvršavanja.

Dobra obrada grešaka uspešno se suočava s neočekivanim događajima ili pogrešno upisanim podacima, obično otvaranjem

okvira za dijalog, kako bi pozvala korisnika da preduzme odgovarajuću akciju ili da upiše tačnu informaciju. Loše napisani programi jednostavno prestaju da rade pošto se upišu pogrešni podaci ili dođe do neočekivane greške diska.

error message – poruka o grešci

Poruka programa ili operativnog sistema kojom se korisnik obaveštava da je nastupilo stanje u kojem on mora intervenirati da bi ga razrešio.

Poruke o greškama mogu obavestiti korisnika o banalnim greškama, poput one kada korisnik pokušava da čita podatke s diskete koja se ne nalazi u disketnoj jedinici, ali i o fatalnim greškama koje blokiraju rad računara tako da je potrebno ponovno podizanje sistema.

error rate – procenat grešaka

U komunikacijama, odnos broja pogrešno primljenih bitova i ukupnog broja prenesenih bitova, ponekad nazvan bit error rate (BER). Neke metode utvrđivanja procenta grešaka koriste ili veće jedinice količine informacija, ili logičke jedinice, kao što su blokovi, paketi ili okviri. U tim slučajevima, merenje procenta grešaka obavlja se deljenjem broja pogrešno primljenih jedinica sa ukupnim brojem primljenih jedinica.

ESD

Videti electrostatic discharge.

Ethernet

Popularan mrežni protokol i način povezivanja, koji je prvobitno razvio dr Robert Metkalf u Xeroxu 1970. godine. Razvija brzinu prenosa od 10 Mb/s. Ethernet koristi topologiju magistrale, a čvorovi mreže se spajaju tankim ili debelim koaksijalnim kablom, optičkim kablom ili kablom upletenih parica.

Ethernet upotrebljava CSMA/CD (Carrier Sense Multiple Access/Collision Detection) kako bi sprečio neuspele prenose i sukobe na mreži, kada dva uređaja pokušaju da pošalju poruku na mrežu u istom trenutku.

Prvobitni DIX (Digital Equipment, Intel, Xerox) standard („plava knjiga“) razvio se u nešto malo složeniji standard IEEE 802.3, koji u ISO-u ima oznaku 8802.3.

Prednosti Etherneta:

- ◆ Lako instaliranje uz umereni trošak.
- ◆ Dobro poznata tehnika dostupna iz mnogih izvora.
- ◆ Brojne mogućnosti povezivanja.
- ◆ Odlično radi u mrežama s povremeno velikim protokom.

A nedostaci su:

- ◆ Veliki protok bitno usporava mrežu.
- ◆ Prekid glavnog kabla može da dovede do otkazivanja velikog dela mreže.
- ◆ Otkrivanje kvarova na mreži s topologijom magistrale može da bude teško.

Ethernet address – Ethernet adresa

Adresa koju mrežnoj kartici dodeljuje proizvođač (ili administrator mreže, ako se kartica može konfigurirati).

Po toj adresi ostatak mreže prepoznaje karticu i šalje joj poruke s tom adresom u zaglavlju. Ponekad se naziva i MAC (Media Access Control, kontrola pristupa mediju) ili hardverska adresa.

Ethernet packet – Ethernet paket

Paket promenljive dužine kojim podaci putuju Ethernet mrežom. Sastoji se od sinhronizacionog zaglavlja, određene adrese, izvorne adrese, indikatora vrste podataka, polja sa podacima dužine 46–1500 bajtova i CRC-a.

exa – eksa

Skraćeno E. Prefiks koji označava jedan kvintilion ili 10^{18} . U računarstvu taj prefiks označava $1\ 152\ 921\ 504\ 606\ 846\ 976$, odnosno onaj stepen broja 2 najbliži kvintilionu (2^{60}).

exabyte – eksabajt

Skraćeno EB. Dva na šezdeseti, ili $1\ 152\ 921\ 504\ 606\ 846\ 976$ bajtova.

extended capabilities port – priključak proširenih mogućnosti

Skraćeno ECP. Standard paralelnog priključka koji su razvili Microsoft i Hewlett-Packard, koji omogućava dvosmernu komunikaciju velike brzine između računara i periferijskog uređaja vezanog na taj priključak, obično štampača ili skenera. ECP je deo standarda IEEE 1284 za napredne paralelne priključke.

Extended Industry Standard Architecture – proširena ISA

Skraćeno EISA. Tridesetdvo-bitni standard za magistralu PC računara uveden 1988. godine; danas uglavnom uzmiče pred PCI magistralom.

extremely low-frequency emission – zračenje ekstremno niskih učestalosti

Skraćeno ELF. Zračenje koje odašilju monitori računara i ostali električni aparati u domaćinstvu.

Jačina ELF zračenja (učestalosti od 5 do 2000 Hz) opada sa kvadratom udaljenosti od njegovog izvora. Zračenje nije jednake jačine u svim smerovima u odnosu na monitor; najjače je sa strana i iza, a najslabije ispred njega. Mogu se nabaviti i modeli umanjeng zračenja, a prenosivi računari sa LCD ekranom uopšte ne zrače u ELF opsegu.

F

fading – slabljenje

Slabljenje signala u ožičenim i bežičnim sistemima.

Slabljenje može da uzrokuje fizička prepreka između predajnika i prijemnika, udaljenost od izvora signala ili neka druga vrsta spoljnog uticaja (drugih signala ili atmosferskih uslova).

fall back – vraćanje na manju brzinu

Tehnika kojom modemi smanjuju brzinu komunikacije ako otkriju smetnje na telefonskoj liniji.

far-end crosstalk – preslušavanje usled refleksije

Skraćeno FEXT. Uticaj signala jedne upletene parice na signal druge, u trenutku dolaska signala na kraj višeparičnog kablovskog sistema.

FEXT izaziva probleme na kratkim petljama koje podržavaju usluge velikog propusnog opsega, kao što je veoma brza digitalna pretplatnička linija (VDSL), zbog visoke učestalosti nosećeg signala.

Fast Ethernet – brzi Ethernet

Pojam kojim se označava predlog grupe za proučavanje bržeg Ethernet standarda IEEE 802.3, prvobitno zajednički razvijen u kompanijama Grand Junction Networks, 3Com, SynOptics, Intel itd. Ponekad se naziva 100Base-T.

Brzi Ethernet dozvoljava brzine 10 ili 100 Mb/s ili obe, a metoda pristupa je i dalje CSMA/CD.

Službeni standard definiše tri specifikacije za različite tipove kablova:

- ◆ 100Base-TX za neoklopljeni kabl sa dve upletene parice, kategorije 5.
- ◆ 100Base-T4 za neoklopljeni kabl sa četiri upletene parice, kategorija 3, 4 ili 5.
- ◆ 100Base-FX za optički kabl.

Fast IR – brza infracrvena veza

Proširenje standarda za serijski prenos podataka infracrvenim zračenjem na 4 Mb/s, koje služi za bežični prenos podataka među uređajima koji su IrDA kompatibilni.

fast page-mode RAM

Videti page-mode RAM.

Fast SCSI – brzi SCSI

Verzija interfejsa SCSI-2, kojom se prenosi po osam bitova podataka istovremeno, brzinom do 10 Mb/s. Konektor Fast SCSI ima 50 iglica.

Fast/Wide SCSI – brzi/široki SCSI

Verzija interfejsa SCSI-2, kojom se prenosi po šesnaest bitova podataka istovremeno, brzinom do 20 Mb/s. Konektor za Fast/Wide SCSI ima 68 iglica.

FAT

Videti file allocation table.

FAT16

Tabela razmeštaja datoteka na disku (u Microsoftovom Windowsu) koja koristi 16-bitnu adresu klastera i time ograničava maksimalnu veličinu particije na disku na 2,6 GB. FAT 16 je neefikasan i u pogledu iskorišćavanja prostora na disku, pošto podrazumevana veličina klastera može da iznosi i do 32 KB.

FAT32

Tabela razmeštaja datoteka na disku (u Microsoftovom Windowsu 95 (izdanje 2) i kasnijim verzijama), koja koristi 32-bitnu adresu klastera da bi podržala maksimalnu veličinu particije na disku veću od 2,6 GB. FAT 32 podržava diskove veličine do 2 terabajta, kao i podrazumevanu veličinu klastera od samo 4 KB.

fax modem – faks modem

Kartica koja se priključuje u podnožje za proširenje PC računara, omogućujući time da sistem prima i šalje telefaks poruke, ali po mnogo nižoj ceni.

Prednosti faks modema su lakoća i pogodnost korišćenja; glavni je nedostatak što materijal koji treba poslati faksom već mora biti u računaru (u digitalnom obliku). Ukoliko nemate skener, ne možete slati faksom rukom pisane poruke, crteže ili neke vrste grafika. Većina faksova koji se šalju direktno sa računara pomoću faks modema čine tekstualne datoteke.

FCC certification – sertifikat FCC

Odobrenje komisije FCC (Federal Communications Commission), kojim se potvrđuje da dati model računara zadovoljava standarde za emitovanje neželjenog radio zračenja.

Postoje dve vrste ovog sertifikata:

- ♦ Sertifikat klase A odnosi se na računarsku opremu koja se koristi u poslovnom okruženju, tj. na mini-računare i velike (mainframe) računare.

- ♦ Stroži sertifikat klase B odnosi se na računare koji se koriste u kućama i kućnim kancelarijama, na primer na PC računare.

FDDI

Videti Fiber Distributed Data Interface.

female connector – ženski konektor

Svaki konektor koji je projektovan tako da može da primi iglice muškog konektora.

Fiber Distributed Data Interface – optički interfejs za distribuiranje podataka

Skraćeno FDDI. Standard ANSI X3T9.5 za mreže od optičkih vlakana, koje prenose podatke brzinama do 100 Mb/s preko mreža tipa Token Ring.

Brzina od 100 Mb/s blizu je unutrašnje brzine većine računara, što je čini dobrim izborom za super okosnice dveju ili više LAN mreža ili magistralu od optičkih vlakana koja povezuje inženjerske radne stanice visoke klase. FDDI je pogodna za sisteme koji zahtevaju prenos velike količine podataka, poput sintetizacije slike u medicini, trodimenzionalne obrade seizmičkih podataka i simulacije ležišta nafte.

Verzija standarda FDDI-II projektovana je za mreže koje prenose video prikaz kretanja u realnom vremenu (ili druge informacije koje ne trpe kašnjenje) i zahteva da svi čvorovi mreže koriste FDDI-II; u protivnom, mreža automatski prelazi na običan FDDI.

FDDI mreža može da sadrži 500 stanica na udaljenostima po 2 kilometra, ako se koristi višerežimski optički kabl; uz jednorežimski optički kabl, udaljenost između stanica raste do 60 kilometara. Ovaj tip mreže na manjim udaljenostima može da radi i sa oklopljenim i s neoklopljenim kablovima upletenih parica (kada se naziva CDDI, odnosno bakarni interfejs za distribuiranje podataka).

fiber optic cable – optički kabl

Tehnologija prenosa podataka koja šalje svetlosne impulse kroz kablove od specijalnih optičkih vlakana.

Svako vlakno se sastoji od jezgra, mnogo tanjeg od ljudske kose i obavijenog omotačem s vrlo malim indeksom prelamanja svetlosti. Signal (svetlo) koji je poslat s jednog kraja kabla stiže na drugi kraj tako što se odbija od omotača jezgra optičkog vlakna.

Optički kabl je lakši i manji od standardnog bakarnog kabla, otporan je na elektromagnetne smetnje, teže ga je prislušivati i ima bolja prenosna svojstva. Ovi kablovi su mnogo skuplji od običnih bakarnih i mnogo teže se popravljaju.

file – datoteka

Imenovan skup podataka koji se čuva na disku i koji korisniku izgleda kao celina.

Datoteka može da sadrži program, deo programa, gole podatke ili dokument koji je korisnik napravio. Datoteke mogu biti fragmentisane, tj. snimljene na različitim lokacijama na disku. Prilikom čitanja ovakvih datoteka, operativni sistem se brine o tome da svi delovi jedne datoteke budu pročitani.

file allocation table – tabela razmeštaja datoteka na disku

Skraćeno FAT. Tabela koju održava operativni sistem, a koja sadrži spisak svih raspoloživih klastera na disku.

Ova tabela sadrži lokaciju svakog klastera i obaveštava o tome da li je zauzet, slobodan, oštećen, ili na neki drugi način nedostupan. Pošto datoteke nisu uvek snimljene tako da zauzimaju susedne klastere, već njihovi delovi mogu da budu snimljeni na različite lokacije na disku, FAT tabela vodi i evidenciju o tome koji klaster pripada kojoj datoteci.

file compression – komprimovanje datoteke

Tehnika koja sabija datoteku sa programom ili podacima kako bi ova zauzela manje mesta na disku. Pre korišćenja ovako sabijene datoteke, morate da je raspakujete ili dekomprimujete. Neki tipovi datoteka, kao što su dokumenti programa za obradu teksta, mogu da se sabiju i više od 50 odsto. Ponovno komprimovanje

već sabijene datoteke čini je neznatno većom, pošto joj se dodaju i podaci o sabijanju.

Komprimovanje datoteka može da izvršava operativni sistem automatski ili korisnik ručno, pomoću programa za sabijanje.

file format – format datoteka

Struktura datoteke koja definiše način na koji su informacije smeštene u tu datoteku, kao i izgled datoteke na ekranu ili štampaču.

Najjednostavniji format datoteka predstavlja običan ASCII tekst. Neki od složenijih formata jesu DCA (Document Content Architecture) i RTF (Rich Text Format), koji uključuju kontrolne podatke za štampač; TIFF (Tagged Image File Format) i EPS (Encapsulated PostScript), koji sadrže informacije o grafici; i DBF (datoteka baze podataka Xbase) i DB (datoteke Paradoxa), što su formati baza podataka. I programi za obradu teksta, kao što je Microsoftov Word, prave datoteke u posebnim formatima.

file fragmentation – fragmentacija datoteke

Čuvanje datoteke u nekoliko razdvojenih oblasti diska umesto u jednoj neprekidnoj. S porastom datoteka, one počinju da se dele na nekoliko delova. Operativni sistem raspoređuje te delove po celom disku, da bi iskoristio i male delove slobodne površine.

Problem sa fragmentisanjem datoteka sastoji se u činjenici da glave diska moraju putovati do različitih lokacija na disku kako bi pročitale ili upisale podatke u takvu datoteku. Taj postupak zahteva više vremena nego kad se čitava datoteka nalazi na jednom mestu. Problem je moguće rešiti pomoću programa za defragmentaciju datoteka, koji premešta delove datoteka i direktorijuma, ne bi li se našli jedan pored drugog.

file transfer protocol – protokol za prenos datoteka

Skraćeno FTP. Koristi se pod Internetovim protokolom TCP/IP za prenos jedne ili više datoteka s jednog računara na drugi.

FTP koristi model klijent-server, u kome se mali klijentski program izvršava na vašem računaru i pristupa većem FTP serveru, koji se izvršava na nekom domaćinu Interneta. FTP obezbeđuje sve neophodne alatke za pregled direktorijuma i datoteka, prelazak u druge direktorijume i prenos tekstualnih i binarnih datoteka sa jednog na drugi računar.

file-infecting virus – virus koji inficira datoteke

Svaki virus koji se useljava u datoteke na disku, obično sa nastavkom imena COM, EXE i OVL. Na zarazu može da ukaže iznenadna promena veličine datoteke. U nekim slučajevima, originalna datoteka biva zamenjena novom koja sadrži neki zaraženi program.

filename – ime datoteke

Ime datoteke na disku, potrebno i vama i operativnom sistemu da biste tu datoteku opet pronašli. Svaka datoteka u direktorijumu mora imati jedinstveno ime, dok datoteke u različitim direktorijumima mogu imati isto ime.

FireWire

Videti IEEE 1394.

firmware – firmver

Softver uskladišten u obliku memorije koju je moguće samo čitati, poput ROM-a, obrisivog programabilnog ROM-a (EPROM), ili električno obrisivog programabilnog ROM-a (EEPROM). Sve te memorije zadržavaju svoj sadržaj i bez napajanja.

flash memory – fleš memorija

Specijalni oblik EEPROM memorije čiji sadržaj može biti obrisan signalima koji se već koriste u računaru, tako da se sadržaj te memorije može reprogramirati bez potrebe da se memorijski čip vadi iz računara i reprogramira u specijalnom uređaju.

Kada je fleš memorija programirana, pločicu na kojoj je ugrađen memorijski čip možete da izvadite iz jednog računara i prenesete u drugi, bez gubitka sadržaja.

flat panel display – ravan ekran

Tanak ekran za prikaz slike koji ne koristi katodnu cev. Ravni ekrani su se prvobitno koristili u prenosivim računarima, a sada se prodaju i u sklopu stonih računara.

flow control – kontrola toka

1. U komunikacijama, kontrola razlike brzina kojima dva računara razmenjuju informacije kroz neki prenosni kanal. Kontrola toka je potrebna kada jedan od uređaja ne može da prima podatke onom brzinom kojom ih drugi uređaj šalje, obično zato što je na prijemnom kraju potrebno obraditi te podatke pre nego što se prihvati sledeća jedinica prenosa. Ova kontrola se može obaviti softverski ili hardverski.
2. U mrežama, kontrola toka podataka kroz mrežu, koja sprečava zagušenost segmenata mreže. Mrežna skretnica (engl. *router*) kontroliše protok podataka preusmeravanjem, odnosno zaobilazanjem problematičnih delova mreže.

FM synthesis – FM sinteza

Skraćenica za sintezu frekventnom modulacijom. To je jedna od metoda koje koriste zvučne kartice za simulaciju muzičkih instrumenata. FM sinteza je jeftinija od sinteze pomoću tabele snimljenih zvukova, ali i lošija.

footprint – zauzeti prostor

Količina prostora na radnom stolu ili podu koju je zauzeo računar, štampač ili monitor.

forced perfect termination – prisilno savršeno zatvaranje

Jedna od tehnika zatvaranja SCSI magistrale. Da ne bi došlo do odbijanja signala od kraja kabla, prisilno savršeno zatvaranje aktivno nadgleda magistralu.

formatting – formatiranje

Proces inicijalizacije nove, prazne diskete ili diska, kako bi se mogli upotrebiti za smeštanje informacija.

forward error correction – ispravljanje grešaka unapred

Jedna od tehnika ispravljanja grešaka, gde se u tok podataka ubacuju dodatni ili redundantni bitovi. Prijemni uređaj koristi te redundantne bitove za otkrivanje, a po mogućstvu i za otklanjanje grešaka.

four-wire circuit – četvorožično kolo

Sistem za prenos kod kojeg se kombinuju dva poludupleks uređaja, svaki sa po dve žice, da bi se dobio jedan uređaj koji podržava puni dupleks.

fps

Videti frames per second.

frame – okvir, sličica

1. Blok podataka pogodan za prenos kao celina, ponekad nazvan paket ili blok. Neki mediji podržavaju formate sa više okvira.
2. U digitalnom videu, jedan ekran informacija, uključujući tekst i grafiku.

frames per second – sličica u sekundi

Skraćeno fps. Broj video sličica prikazanih u sekundi. Mada se učestalost od 24 sličice u sekundi smatra najmanjom koja ljudskom oku pruža ubedljiv utisak kretanja, većina video materijala na Internetu ima od 5 do 15 sličica u sekundi.

free memory – slobodna memorija

Oblast memorije koja se trenutno ne koristi. Često se odnosi na deo memorije koji preostaje aplikacijama pošto se učitaju operativni sistem i sistemski upravljački programi.

fried – spaljen

Izraz u žargonu kojim se opisuje uništen hardver, pogotovo onaj koji je pretrpeo prenaponski udar.

FTP

Videti file transfer protocol.

ftp – naredba ftp

Naredba koja se koristi za prenos datoteka između lokalnog (korisnikovog) i udaljenog računara, pomoću protokola za prenos datoteka. Pomoću ftp-a možete da se prijavite na neki računar na Internetu i prenesete tekstualne i binarne datoteke.

Pri korišćenju ftp-a pokrećete klijentski program, koji se povezuje sa serverskim programom na nekom računaru povezanom na Internet. Naredbe koje zadajete ftp-u prevode se u naredbe koje serverski program izvršava za vas.

Program ftp potiče sa operativnog sistema Unix, ali je danas moguće pronaći ove programe za skoro sve popularne operativne sisteme; ftp je ugrađen i u sve popularne čitače Weba.

full backup – potpuna izrada rezervnih kopija

Rezervna kopija koja sadrži kopije svih datoteka koje se nalaze na disku. Administrator mreže odlučuje koliko često će se izrađivati potpuna rezervna kopija, pošto treba da pomiri nužnost obezbeđenja kopija i vreme potrebno za izradu.

full-duplex – dvosmerni rad

Skraćeno FDX. Sposobnost istovremenog prenosa u oba smera, tako da uređaj i šalje i prima u isto vreme.

full-page display – celostranični monitor

Sposobnost monitora da prikaže celu stranicu teksta. Celostranični monitori su korisni za grafičke programe i one za pripremu za štampu, a primenjuju se i u medicini.

fully associative cache

Videti cache.

function keys – funkcijski tasteri

Skup programabilnih tastera koji mogu da obavljaju posebne zadatke koje im određeni program dodeli.

Većina tastatura ima 10 ili 12 funkcijskih tastera i programi ih koriste kao prečice sa

tastature. Na primer, mnogi programi koriste taster F1 za pozivanje sistema pomoći. U nekim programima upotreba funkcijskih tastera može biti do te mere komplikovana da korisnici moraju da koriste nalepnice za tastere ne bi li se setili kako da ih upotrebe.

G

G

Videti giga-.

gauge – kalibar

Mera fizičke veličine žice. Prema američkom AWG standardu veći broj kalibra ukazuje na tanju žicu.

GB

Videti gigabajt.

gender changer – pretvarač priključka

Specijalni posredni priključak koji se koristi za povezivanje dva kabla koji imaju isti priključak, muški ili ženski.

giga

Prefiks koji označava milijardu, odnosno 10^9 .

gigabit – gigabit

Skraćeno Gb ili Gbit. Obično označava 1 073 741 824 binarnih cifara ili bitova podataka. Ponekad se koristi kao ekvivalent za jednu milijardu bitova.

Gigabit Ethernet – gigabitni Eternet

Proširenje standarda IEEE 802.3 za brzine do 1 Gb/s (1000 Mb/s), ponekad se naziva i 1000Base-X.

Ovaj standard je razvila specijalna grupa IEEE 802.3z i uz nju nekoliko zainteresovanih preduzeća, pod zajedničkim nazivom Udruženje gigabitnog Eterneta. Ta mreža radi na višerežimskom optičkom kablju i treba da bude okosnica, odnosno način povezivanja mrežne skretnice, prebacivača i razvodnih kutija velike brzine.

gigabyte – gigabajt

Strogo govoreći, gigabajt bi bila milijarda bajtova, ali bajtovi se obično broje u stepenima broja 2, pa tako gigabajt postaje 2^{30} , odnosno 1 073 741 824 bajta.

H

H.323

Standard za video konferencije koji je definisalo Međunarodno udruženje telekomunikacija (ITU); obuhvata video konferencije počev od stonog računara, preko lokalnih mreža (intraneta), pa sve do Interneta.

H.323 opisuje tehnike za sabijanje i prenos zvuka, slike i podataka između dva računara u realnom vremenu. Opisani su i kontrolni protokoli za upravljanje tokom zvuka i slike, kao i postupci razbijanja podataka u pakete i sinhronizacije prenosa po komunikacijskim kanalima.

half-duplex – jednosmerni rad

Skraćeno HDX. Sposobnost dvosmernog asinhronog prenosa unutar istog kanala, ali u svakom trenutku samo u jednom od ta dva smeru.

handshaking – rukovanje

Razmena kontrolnih kodova ili određenih znakova radi održavanja i usklađivanja toka podataka između dva uređaja, tako da se podaci šalju samo onda kad je prijemni uređaj spreman da ih primi.

Rukovanje se izvodi hardverski ili softverski i obavljaju ga mnogi uređaji. Na primer, protok podataka može se obavljati između dva računara ili između računara i nekog perifernog uređaja, kao što je modem ili štampač.

hang – čekati, okačiti

1. Kad program iščekuje događaj koji se nikad neće dogoditi, npr. „Program ne radi ništa dok čeka da se unese neki znak s tastature.“

2. Žargonsko objašnjenje priključivanja novog komada hardvera u sistem, obično onog koji koristi kablove, npr. „Danas ću da okačim nov disk u server“.

hard disk - čvrsti disk (ploča)

Deo čvrstog diska na koji se smeštaju podaci. Ponekad se naziva ploča čvrstog diska.

hard disk controller - kontroler diska

Kartica koja sadrži elektronska kola potrebna za kontrolisanje i koordinisanje rada čvrstog diska.

Mnogi kontroleri diska mogu da upravljaju većim brojem diskova, kao i disketnom jedinicom i jedinicom trake. Kontroler čvrstog diska je na nekim računarima ugrađen u matičnu ploču, a na drugima na sam disk, čime postaje izlišan poseban kontroler.

hard disk drive - jedinica čvrstog diska

Uređaj koji za čuvanje podataka koristi skup rotirajućih ploča presvučenih magnetnim materijalom. U svakodnevnom govoru ravnopravno se koriste termini „jedinica diska“ i „disk“.

Ploče kod tipičnog diska obično rotiraju brzinom od nekoliko hiljada obrtaja u minuti, a glava za čitanje i pisanje lebdi iznad površine diska na visini od najviše 10 milionitih delova centimetra i nikad ne dodiruje površinu diska na kojoj su podaci snimljeni. Cela jedinica je hermetički zatvorena kako bi se sprečio prodor prašine i ostalih čestica koje lebde u vazduhu i koje bi mogle da utiču na rad ovih fino podešenih delova.

Postoje diskovi različitih kapaciteta, od nekoliko desetina megabajtova do nekoliko terabajtova. Što imate veći disk, to važnija biva dobro isplanirana izrada rezervnih kopija. Diskovi su pouzdani, ali se ponekad kvare – i to najčešće onda kad su nam najviše potrebni.

hard disk interface - interfejs diska

Standardni način za pristup podacima snimljenim na disk. Razvijeno je nekoliko standarda za priključivanje diskova, među njima i ST506, ESDI, IDE i SCSI

hard disk type - tip čvrstog diska

Broj snimljen u CMOS RAM memoriju PC računara, koji definiše neke karakteristike diska kao što su broj glava za čitanje/pisanje i broj cilindara. Tip diska nije dostupan direktno iz operativnog sistema. Neki računari zahtevaju poseban program za konfiguraciju tipa čvrstog diska; drugi omogućavaju pristup disku preko programa za podešavanje ugrađenog ROM BIOS-a.

hard reset - ponovno pokretanje sistema

Ponovno pokretanje sistema koje započinje pritiskom na taster na kućištu računara, odnosno isključivanjem i ponovnim uključivanjem računara. Koristi se uglavnom u situacijama kada je sistem u potpunosti blokiran i kada ne uspe pokušaj ponovnog pokretanja sistema pritiskom na kombinaciju tastera Ctrl+Alt+Del.

hardware - hardver

Sve fizičke, elektronske i mehaničke komponente računarskog sistema, među kojima su periferni uređaji, štampane ploče, monitori i štampači. Ako na neki deo računara možete da pokažete prstom, onda on spada u hardver.

hardware address - hardverska adresa

Adresa koju je u mrežnu karticu upisao proizvođač ili, ako se kartica može konfigurisati, administrator mreže.

Ta adresa opisuje lokalni uređaj ostatku mreže; po njoj uređaj prepoznaje da je poruka na mreži namenjena njemu. Ponekad se koristi i naziv MAC (Media Access Control) adresa ili Ethernet adresa.

hardware compatibility list - spisak kompatibilnog hardvera

Spisak svih hardverskih uređaja koje podržavaju Microsoftovi Windows NT i Windows 2000/XP. Svi uređaji sa spiska su testirani, kako bi se proverilo da li zaista rade sa Windowsom.

hardware-dependent – zavisno od hardvera

Situacija u kojoj neki program, da bi radio, zahteva da u sistemu bude prisutna neka hardverska komponenta. Softver zavisan od hardvera obično je vrlo teško preneti na drugi računar.

hardware-independent – nezavisno od uređaja

Sposobnost davanja sličnih rezultata u širokom opsegu okruženja, a da to ne zahteva specifične hardverske uređaje. Programski jezik Java i jezik za opisivanje strana PostScript primeri su nezavisnosti od uređaja. Java radi na svakom računaru, od PC-ja do superkomputera, a pomoću PostScripta možete da šampate na štampačima mnogih proizvođača.

hardware interrupt – hardverski prekid

Prekid ili zahtev za obradom, generisan od strane nekog hardverskog uređaja, kakav je, na primer, pritisak na taster tastature, ili otkucaj sistemskog sata. Pošto procesor u jednom trenutku može da primi nekoliko zahteva za prekid, hardverski prekidi obično dobijaju određeni prioritet i obrađuju se u skladu s njim.

HDSL

Videti high-bit-rate digital subscriber line.

hertz – herc

Skraćeno Hz. Jedinica za merenje učestalosti ili frekvencije; 1 Hz predstavlja učestalost od 1 ciklusa po sekundi.

hexadecimal – heksadecimalan

Brojni sistem sa osnovom 16 koji koristi brojeve od 0 do 9 i slova od A do F (koja su ekvivalentna decimalnim brojevima od 10 do 15).

Heksadecimalni brojni sistem je veoma prikladan za predstavljanje binarnih brojeva koje računar interno koristi, jer se binarni brojevi obično grupišu u grupe po 8, tj. u bajtove. Svaka od 16 heksadecimalnih cifara od 0 do

F može biti predstavljena sa 4 binarne cifre, pa tako dve heksadecimalne cifre (po jedna heksadecimalna cifra za svaki skup od po četiri bita) mogu biti sačuvane kao jedan bajt. To znači da jedan bajt može da sadrži bilo koji od 256 heksadecimalnih brojeva, od 0 do FF.

hidden file – skrivena datoteka

Svaka datoteka kojoj je postavljen atribut hidden, što nalaže operativnom sistemu da podaci o toj datoteci ne treba da se pojave u uobičajenim spiskovima sadržaja direktorijuma. Mogu postojati još neka ograničenja u vezi sa skrivenim datotekama, pa sadržaj tih datoteka ponekad nije moguće obrisati, kopirati ili prikazati.

High Sierra specification – CD standard

Opis podataka na kompaktnom disku, koji je bio osnova za standard ISO 9660. Ime je dobio po planini na kojoj je bio postignut dogovor o njemu, na sastanku kraj jezera Tahoe, novembra 1985.

high-bit-rate digital subscriber line – digitalna pretplatnička linija velike brzine

Skraćeno HDSL. Tehnika prenosa podataka velikom brzinom, razvijena u Bellcoreu, koja omogućava dobijanje velikog propusnog opsega korišćenjem postojećih bakarnih telefonskih žica sa upletenim paricama.

HDSL je najčešća DSL usluga; ona obezbeđuje T1 brzine prenosa od 1,544 Mb/s po linijama dužine do 3,6 kilometara. HDSL je simetričan i ima istu brzinu u oba smera. Ova usluga nije namenjena kućnim korisnicima, nego privatnim telefonskim mrežama telekoma, serverima na Internetu i poprečnim vezama.

hooked vector – „zakačeni“ vektor

Vektor prekida koji je bio presretnut u toku obrade, pa sada pokazuje na rezervnu rutinu za opsluživanje prekida (ISR), a ne na originalnu uslužnu rutinu.

hub – razvodna kutija, čvorište

Uređaj za proširenje mreže na koji se priključuju dodatne radne stanice. Postoje dva glavna tipa razvodnih kutija:

- ◆ Aktivna razvodna kutija koja pojačava signale koje prenosi i tako omogućava veću dužinu mrežnih kablova.
- ◆ Pasivne razvodne kutije dele signal i omogućavaju priključivanje dodatnih radnih stanica na uštrb dužine mrežnog kabla.

U nekim mrežama oblika zvezde, razvodna kutija je centralni kontrolni uređaj.

Huffman coding – Hafmanovo kodiranje

Metoda sabijanja podataka na osnovu relativne učestalosti pojedinih elemenata. Često se koristi sa tekstualnim datotekama, gde je sabijanje zasnovano na učestalosti pojave svakog slova, pošto se radi o metodi sabijanja podataka bez gubitka informacija. Isto kodiranje se koristi i u slanju faksova.

Hz

Videti hertz.

I**IC**

Videti integrated circuit.

IDE

Videti Integrated Drive Electronics.

IEEE 1394

IEEE standard za digitalnu magistralu tipa „utakni i koristi“, prvobitno ostvaren u firmi Apple Computer 1986. IEEE 1394 podržava do 63 čvora po magistrali i do 1023 magistrale.

Priključenim uređajima na raspolaganju su tri brzine:

- ◆ 100 Mb/s
- ◆ 200 Mb/s
- ◆ 400 Mb/s

Svi uređaji se mogu priključiti na magistralu pod naponom, a na istoj magistrali mogu da rade i uređaji sa vlastitim napajanjem, kao

i oni koji dobijaju napajanje od same magistrale. IEEE 1394 poznatiji je po imenu FireWire; on koristi oklopljeni kabl sa šest upletenih parica i namenjen je aplikacijama visokih zahteva, kao što je digitalizovani video.

impedance – impedansa, prividni otpor

Električna osobina kabla koja kombinuje kapacitivnost (sposobnost skladištenja naelektrisanja), induktivnost (sposobnost skladištenja energije u obliku magnetnog polja) i otpor (sposobnost opiranja prolasku električne struje), merena u omima.

Impedansa se može opisati kao prividni otpor koji kolo pruža proticanju naizmenične struje neke učestalosti. Neprilagođenost impedanse duž kabla uzrokuje izobličenja i odbijanje signala. Svaki prenosni protokol i mrežna topologija opisuju vlastiti standard impedanse.

incremental backup – progresivna izrada rezervnih kopija

Rezervna kopija diska koja sadrži samo one datoteke koje su napravljene ili izmenjene nakon poslednje izrade rezervnih kopija.

infection – infekcija

Prisustvo računarskog virusa ili tzv. Trojanca, aktivnog u memoriji ili prisutnog na čvrstom disku.

Infekcija može dosta dugo da ostane nepri-mećena. Neke viruse pokreće određeni datum ili neki drugi događaj u računaru. Mnogi makro virusi deluju odmah po otvaranju priloga elektronske pošte koji sadrži taj virus.

Infrared Data Association – udruženje za standardizaciju infracrvenog prenosa podataka

Skraćeno IrDA. Poslovno udruženje preko 150 proizvođača računarskog i telekomunikacionog hardvera i softvera, među kojima su Hewlett-Packard, Apple Computer, AST, Compaq, Dell, IBM, Intel, Motorola, Novell i drugi.

IrDA se bavi definisanjem standarda za proizvode koji koriste bežičnu komunikaciju.

infrared transmission – infracrveni prenos

Metoda bežične komunikacije koja za predaju i prijem signala koristi deo infracrvenog spektra.

Infracrveni prenos radi na učestalostima odmah ispod vidljivog opsega talasnih dužina svetla i obično zahteva da se predajnik i prijemnik signala međusobno vide (golim okom).

Infracrvenim prenosom se mogu poslati dokumenti s prenosivog računara na štampač, s jednog prenosivog računara na drugi; na ovaj način i mobilni telefoni i faksovi mogu razmenjivati informacije sa računarnom, a mogu se povezati i uređaji za zabavu. Gotovo svi proizvođači prenosivih uređaja na nekom nivou ugrađuju infracrvenu komunikaciju.

inkjet printer – mlazni štampač

Štampač koji proizvodi otisak prskanjem sitnih kapljica mastila kroz male mlaznice u glavi za štampanje, čime se oblikuju slova i slike na papiru.

inoculate – vakcinisati

Zaštita datoteke od virusa upisivanjem karakterističnih informacija o njoj i kasnijim nadgledanjem svake eventualne izmene.

input/output – ulaz/izlaz

Skraćeno I/O. Prenos podataka između računara i njegovih perifernih uređaja, diskova, terminala i štampača.

input/output bound – ograničeno ulazom/izlazom

Skraćeno I/O ograničeno. Stanje kada je brzina izvršavanja programa ograničena brzinom ulazno/izlaznih priključaka. Unos podataka u računar i njihov izlaz oduzimaju više vremena nego sama obrada podataka.

install – instalirati

Konfigurisati ili pripremiti hardver ili softver za upotrebu.

Mnoge aplikacije sadrže programe za instaliranje, koji kopiraju datoteke aplikacije sa distribucionih disketa ili kompaktnih diska u određeni direktorijum na disku i zatim vam

pomažu da program prilagodite sopstvenim potrebama. Programi za operativni sistem Windows obično se instaliraju pomoću programa Setup.

instruction set – skup naredaba

Skup naredaba mašinskog jezika koje procesor prepoznaje i može da izvrši.

Skup naredaba za računanje sa smanjenim skupom naredaba (RISC) sadrži svega nekoliko naredaba; s druge strane, procesor koji koristi složeni skup naredaba (CISC) ponekad može da prepozna nekoliko stotina naredaba.

integrated circuit – integrisano kolo

Skraćeno IC, a ponekad se naziva i čip. Malo poluprovodničko kolo koje sadrži mnogo elektronskih komponenta.

Integrated Drive Electronics – integrisani elektronski interfejs diska

Skraćeno IDE. Popularni standard za priključivanje diskova, u kojem su sve potrebne elektronske komponente smeštene na sam disk ili na matičnu ploču, pa nema potrebe za posebnom karticom koja bi sadržala kontroler za diskeve.

Integrated Services Digital Network – digitalna mreža integrisanih usluga

Skraćeno ISDN. Standard za svetsku digitalnu komunikacijsku mrežu, prvobitno zamišljenu kao zamenu za sve trenutne sisteme; nudi potpuno digitalni, sinhroni sistem prenosa u punom dupleksu.

Računari i ostali uređaji povezuju se na ISDN putem jednostavnog standardizovanog priključka. Po istoj liniji moguć je prenos zvuka, slike i podataka.

interface – interfejs

Tačka u kojoj se spajaju različiti elementi sistema, na primer dva uređaja, korisnik i program, ili dva programa.

Kod hardvera, termin interfejs se odnosi na upotrebene logičke i fizičke veze, kao u

priključku RS-232-C, i često se umesto termina interfejs koristi termin priključak.

Korisnički interfejs se sastoji od svih elemenata koje program koristi u komunikaciji sa korisnikom, među kojima su komandna linija, meniji, okviri za dijalog, sistem pomoći itd.

Softverski interfejsi su interfejsi za programiranje (API) – kodovi i poruke koje programi koriste da bi međusobno komunicirali.

interleaved memory – memorija s preplitanjem

Način ubrzavanja pristupa memoriji podolom dinamičkog RAM-a na dva (ili više) delova.

DRAM zahteva osvežavanje sopstvenog sadržaja najmanje jednom svake milisekunde; tokom tog osvežavanja procesor ne može da čita memoriju. Memorije s preplitanjem dele memoriju na „banke“, pa procesor može da čita jednu banku dok se druga osvežava i tako ne mora da čeka.

internal modem – unutrašnji modem

Modem koji se priključuje u podnožje za proširenje računara ili na PC Card priključak prenosivog računara.

Internet

Najveća mreža računara na svetu, koja se sastoji od miliona računara kojima se služe desetina miliona korisnika u stotinama zemalja sveta. Internet raste neverovatnom brzinom, tako da sve procene broja priključenih računara i broja korisnika brzo zastarevaju.

Internet je osmišljen tako da zadovolji potrebe istraživačkih centara američke vojne industrije, ali je prerastao u globalnu mrežu u koju su povezani univerziteti, akademske ustanove, preduzeća, vladine institucije i pojedinci širom sveta.

Za komunikaciju putem Interneta koristi se skup protokola TCP/IP, a računari na Internetu koriste mnoge operativne sisteme, kao što su razne verzije Unixa, VMS i Microsoftov Windows 2000.

Nijedna vladina institucija, nijedan pojedinac niti preduzeće ne kontrolišu Internet; ne postoji nikakva korporacija Interneta koja radi iza kulisa. Sve odluke o metodama i standardima prave komisije na osnovu mišljenja korisnika.

Korišćenje Interneta obuhvata nekoliko glavnih kategorija, među kojima su:

elektronska pošta Preko 80 odsto stalnih posetilaca Interneta koristi ga za elektronsku poštu. Preko Interneta možete da šaljete elektronske poruke primaocima u preko 150 zemalja, kao i pretplatnicima velikih američkih mrežnih servisa kao što je America Online.

časkanje (chat, IRC) Servis koji okuplja veliki broj korisnika u grupnim diskusijama uživo.

liste slanja Privatne diskusione grupe kojima se pristupa preko elektronske pošte.

diskusione grupe Useneta Veće javne diskusione grupe koje se bave konkretnim temama. Poruke im se šalju i primaju pomoću posebnog programa (engl. *newsreader*), koji je uključen u sve najpoznatije čitače Weba.

Web Sistem za pronalaženje i pristupanje resursima Interneta zasnovan na hipertekstu; Web je deo Interneta koji najbrže raste i najviše privlači javnost.

Ostale primene Interneta među kojima su Gopher, ftp i anonimni ftp, kao i Telnet, bačene su u zasenak naglim rastom Weba ili su njihove funkcije preuzeli popularni čitači Weba.

Zapanjujuća je već i sama količina informacija dostupna preko Interneta; međutim, pošto je Internet slobodan skup mnogih mreža, na njemu često nije lako pronaći određenu informaciju. To je dovelo do pojave nekoliko istaknutih portala i popularnih mašina za pretraživanje.

Internetu se može pristupiti preko stalne mrežne veze ili preko komutiranih linija koje obezbeđuju brojni dobavljači Internet usluga.

internet – grupa mreža

Skraćeno od *internetwork*. Dve ili više od dve mreže koje koriste različite mrežne protokole, a povezane su mrežnom skretnicom. Korisnici mogu da pristupaju resursima svih povezanih mreža.

Internet address – adresa na Internetu

Adresa na Internetu. Obično oblika *neko@abc.def.xyz*, gde je *neko* korisničko ime ili njegov deo, *@abc* je matični računar korisnika, a *def* naziv organizacije domaćina. Tri poslednja slova označavaju vrstu institucije kojoj korisnik pripada: *edu* za obrazovne, *com* za poslovne, *gov* za državne, *mil* za vojne, *org* za neprofitne organizacije i *net* za administrativne organizacije Interneta.

Internet protocol – protokol Interneta

Skraćeno *IP*, *IP* verzija 4 ili *Ipv4*. Protokol koji reguliše prosleđivanje paketa prateći adrese, usmeravajući odlazne poruke i prepoznajući dolazne poruke u *TCP/IP* mrežama i na Internetu.

Internet Service Provider – davalac Internet usluga

Skraćeno *ISP*. Preduzeće koje poslovnim korisnicima ili građanima pruža pristup Internetu putem privatnih ili javnih komutiranih telefonskih linija. Dobavljač obično ima nekoliko servera i veoma brzu vezu sa okosnicom Interneta. Neki dobavljači nude svojim korisnicima i usluge držanja Web prezentacija i besplatnu elektronsku poštu.

Internetwork Packet Exchange – protokol IPX

Deo skupa protokola *Novellovog Netwarea*, koji se koristi za prenos podataka između servera i radnih stanica na mreži. *IPX* pakete zaokružuju i prenose *Ethernet* paketi i okviru u mrežama *Token Ring*.

interprocess communication – međuprocena komunikacija

Skraćeno *IPC*. Termin za opisivanje metoda prosleđivanja informacija između dva progra-

ma koji se izvršavaju na istom računaru pod operativnim sistemom osposobljenim za istovremeni rad više programa, ili između dva programa koji se izvršavaju u mreži; među tim metodama su kanali, deljena memorija, redovi, priključci, semafori i *OLE* (*Object Linking and Embedding* – povezivanje i ugrađivanje objekata).

interrupt – prekid

Signal procesoru od strane uređaja koji je pod njegovom kontrolom (kakav je, na primer, sistemski sat) kojim se prekida normalno izvršavanje procesa.

Prekid označava da je došlo do situacije koja zahteva angažovanje procesora. Procesor prekida tekući proces, snima dotadašnji rad i ulazi u rutinu obrade prekida.

Prekidi se kod *PC* računara dele u tri glavne grupe:

- ◆ unutrašnji hardverski
- ◆ spoljašnji hardverski
- ◆ softverski prekidi

Intelova familija procesora *80x86* podržava 256 prekida sa odgovarajućim prioriteta, od čega su 64 rezervisana za sistemski hardver ili za operativni sistem.

interrupt handler – rukovalac prekida

Specijalni softver u jezgru operativnog sistema koji se pokreće kada se pojavi zahtev za prekid. Ponekad se naziva i rutinom za obradu prekida.

Kada dođe do prekida, procesor prekida tekući proces, snima dotadašnji rad i ulazi u rutinu obrade prekida. Ta rutina obrađuje svaki prekid, poput otkućaja sistemskog sata ili pritiska na taster tastature ili miša. Kada se obrada prekida završi, kontrola se vraća prekidnutom procesu.

Svaki tip prekida obrađuje se vlastitom specifičnom rutinom. Tabela vektora prekida sadrži listu adresa na kojima se nalaze pojedine rutine za obradu prekida.

interrupt request – linije zahteva za prekid

Skraćeno *IRQ*. Hardverski kanali koji prenose signal prekida od uređaja ka procesoru.

Hardverski prekid signalizira da se dogodilo nešto što zahteva pažnju procesora, a događaj može poticati sa tastature, ulazno/izlaznog priključka ili diskova sistema.

interrupt vector table – tabela vektora prekida

Spisak adresa specifičnih softverskih rutina za obradu prekida, koji održava jezgro operativnog sistema.

intranet – unutrašnja mreža

Privatna poslovna mreža koja koristi softver pisan za Internet i mrežne protokole TCP/IP. Mnoga preduzeća koriste unutrašnje mreže za razne poslove: od jednostavnih, kao što je distribucija fabričkog lista, do složenih, kao što je slanje i ažuriranje biltena tehničke podrške servisnom osoblju širom sveta. Unutrašnja mreža nema uvek trajni pristup Internetu.

I/O

Videti input/output.

I/O bound

Videti input/output bound.

IP

Videti Internet Protocol.

IP address – IP adresa

Jedinstven 32-bitni broj koji označava neki računar na Internetu ili nekoj drugoj mreži koja koristi protokol IP.

IP adresa se obično (decimalno) piše kao niz od četiri broja razdvojena tačkama i može se podeliti na dva dela. Adresa računara u lokalnoj mreži zauzima gornje bitove, a adresa matičnog računara (domaćina) te mreže ostale. Osim toga, matični deo se može dalje podeliti, kako bi uključio podmrežnu masku.

Ove brojeve većina ljudi teško pamti, pa se umesto njih obično koriste imena domena.

IPX

Videti Internetwork Packet Exchange.

IrDA

Videti Infrared Data Association.

IRQ

Videti interrupt request.

ISDN

Videti Integrated Services Digital Network.

J

Joint Photographic Experts Group

– grupa udruženih fotografskih eksperata

Skraćeno JPEG. To je standard za komprimovanje slika i format datoteka koji definiše skup metoda sabijanja visoko kvalitetnih slika kao što su fotografije, pojedinačne video sličice ili skenirane ilustracije; JPEG ne sabija dobro tekst, crteže niti vektorsku grafiku.

JPEG koristi metode komprimovanja koje dovode do gubitka dela informacija sadržanih u slici; kada dekomprimujete sabijenu sliku, nećete dobiti istu onu originalnu sliku od koje ste krenuli, jer je JPEG namerno napravljen tako da odbacuje onaj deo informacija u slici koje ljudsko oko slabo uočava.

JPEG može da uskladišti 24-bitne slike sa 16 miliona boja, dok datoteke u formatu GIF (Graphical Interchange Format) čuvaju samo 256 boja.

JPEG

Videti Joint Photographic Experts Group.

jumper – kratkospojnik

Mali metalni konektor u plastičnom kućištu kojim se zatvara električno kolo. Obično se koristi za biranje jedne od nekoliko opcija koje korisnik može da zada. Najčešće se upotrebljava za zadavanje hardverskih konfiguracija uređaja.

K**K**

Videti kilo-.

Kb

Videti kilobit.

KB

Videti kilobyte.

Kbit

Videti kilobit.

Kbps

Videti kilobits per second.

Kbyte

Videti kilobyte.

kernel – jezgro

Najosnovniji deo svih operativnih sistema. Jezgro je tokom rada uvek učitano u memoriju, često je nevidljivo za korisnika i odatle upravlja memorijom, sistemom datoteka i operacijama s diskom.

Jezgro takođe upravlja procesima i obezbeđuje komunikaciju među njima, uključujući i sinhronizaciju događaja, raspoređivanje poslova, prosleđivanje poruka, upravljanje ulaznim i izlaznim rutinama i upravljanje memorijom.

keystroke – otkucaj tastera

Čin pritiskanja i potom otpuštanja tastera na tastaturu, da bi se pokrenula neka akcija ili uneo jedan znak.

kilo-

Prefiks koji u metričkom sistemu označava 1000. Pošto brojevi sistema koji se koristi u računarima ima osnovu 2, u ovom kontekstu kilo obično znači 2^{10} , odnosno 1024. Da bi se napravila razlika između ova dva značenja, za označavanje hiljade koristi se malo slovo k (na primer, kHz), dok slovo K označava 1024 (na primer, 1 KB).

kilobit

Skraćeno Kb ili Kbit. 1024 bita (binarnih cifara).

kilobits per second – kilobitova u sekundi

Skraćeno Kb/s. Broj kilobitova koji se prenese u sekundi. U mrežnim komunikacijama koristi se za izražavanje brzine prenosa.

kilobyte – kilobajt

Skraćeno K, KB, ili Kbyte. 1024 bajta.

L**L1 cache**

Videti level 1 cache.

L2 cache

Videti level 2 cache.

LAN

Videti local area network.

laptop computer

Videti notebook computer.

laser printer – laserski štampač

Štampač koji radi slično uređaju za fotokopiranje.

Laserski štampač koristi rotirajuće ogledalo koje odbija laserski zrak na fotoosetljivi valjak na kojem se, naelektrisanjem valjka, pravi slika otiska. Naelektrisana mesta na valjku privlače i zadržavaju čestice tonera, koje se zatim prenose na papir koji ih posredstvom toplote upija. Poslednji korak je uklanjanje elektrostatičkog naelektrisanja sa valjka i suvišnog tonera.

latency – kašnjenje

Vreme potrebno za pozicioniranje glave za čitanje i pisanje iznad odgovarajuće staze čvrstog diska i dovođenje odgovarajućeg sektora ploče ispod nje. Što se ploče diska brže okreću, to je kašnjenje manje.

LBA

Videti logical block addressing.

LCC

Videti leadless chip carrier.

leadless chip carrier – kućište bez nožica

Skraćeno LCC. Način montiranja čipova na ploču. Mada po izgledu slična jeftinijim plastičnim kućištima bez nožica (PLCC), kućišta LCC su napravljena od keramike i nisu kompatibilna s kućištima PLCC.

level 1 cache – keš memorija 1. nivoa

Skraćeno L1 keš. Primarni keš ugrađen u mikroprocesore radi povećanja brzine. Pošto se podatak iz ovog keša može pročitati u samo jednom radnom ciklusu, uvek se prvo pokušava s njim. Intelov Pentium sadrži dva odvojena L1 keša od po 16 KB, za podatke i za naredbe. Zove se i primarni keš.

level 2 cache – keš memorija 2. nivoa

Skraćeno L2 keš. Sekundarni keš smešten između primarnog ili L1 keša i ostatka sistema. Keš 2. nivoa često je veći od primarnog, a obično i sporiji. Zove se i sekundarni keš.

line analyzer – analizator linije

Svaki uređaj koji nadgleda prenos po komunikacionom kanalu i prikazuje informacije o njemu. Analizator linije se koristi za otkrivanje i otklanjanje grešaka, kao i za nadzor opterećenja linije.

local area network – lokalna mreža

Skraćeno LAN. Grupa računara i perifernih uređaja povezanih komunikacionim kanalom, sposobna da razmenjuje datoteke i druge resurse među svojim članovima.

logic bomb – logička bomba

Napad na računar tako podešen da se aktivira u budućnosti; u suštini, Trojanac sa vremenskim upaljačem.

Logička bomba eksplodira u određenom trenutku ili je aktivira određeni događaj; tada ona uradi nešto rđavo – aktivira virus, obriše

datoteku ili pošalje komentar određenom terminalu. Nezadovoljni programer može da ostavi logičku bombu na svom računaru i podesi je tako da se aktivira mnogo posle njegovog odlaska iz firme, kako bi skinuo sa sebe svaku sumnju.

logical block addressing – logičko adresiranje blokova

Skraćeno LBA. Deo poboljšanog IDE standarda (EIDE), koji omogućava rad sa čvrstim diskovima većim od 520 MB, čak do 8,4 GB.

logical drive – logički disk

Interna podela velikog diska na nekoliko manjih delova. Jedan veliki disk, prema potrebi, može biti podeljen na nekoliko logičkih diskova, pri čemu svaki od njih korisniku izgleda kao poseban disk.

logical unit number – logički broj jedinice

Skraćeno LUN. Logička adresa nekog SCSI uređaja, kada je nekoliko uređaja pridruženo istom (SCSI) ID broju. LUN se obično postavlja na nulu, ukoliko SCSI adapter u matičnom računaru ne podržava više LUN-ova na jednom ID broju.

loopback – zatvorena petlja

Test pri otkrivanju grešaka, u kojem se signal prenosi sa izvora na određite i ponovo vraća na izvor, da bi mogao da se izmeri i proceni, odnosno da bi se ispitala tačnost i potpunost podataka sadržanih u signalu.

lossless compression – sabijanje bez gubitka

Svaka metoda sabijanja podataka koja komprimuje datoteku preslaganjem ili prekodiranjem podataka koje sadrži, na kompaktniji način.

Prilikom sabijanja bez gubitka ne dolazi ni do kakvog gubitka originalnih podataka, pa se pri ponovnom širenju (dekompresiji) datoteke dobija verna kopija originala. Takvo sabijanje se koristi na programskim datotekama i slikama kao što su rendgenski snimci, gde je gubitak podataka neprihvatljiv; njime

se datoteke po pravilu smanjuju na 40 odsto svoje prvobitne veličine.

Mnogi programi za sabijanje bez gubitaka koriste metodu poznatu kao algoritam Lempel-Ziv-Welch (LZW), koji u datoteci traži redundantne nizove podataka i pretvara ih u manje simbole. Taj postupak se ponavlja u obratnom smeru prilikom dekompresije.

lossy compression – komprimovanje s gubicima

Svaka metoda sabijanja podataka koja komprimuje datoteku odbacivanjem podataka koje mehanizam sabijanja ne smatra nužnim.

Prilikom dekompresije gubi se deo originalnih podataka. Metode sabijanja s gubicima koriste se za smanjenje zvučnih i grafičkih datoteka kad apsolutna tačnost nije potrebna, a gubitak podataka neće biti opažen; međutim, ova tehnika je nepogodna za primene u kojima je gubitak podataka neprihvatljiv, kao što su medicinske slike ili programske datoteke. Sabijanjem s gubicima po pravilu se smanjuju datoteke sve do 5 odsto prvobitne veličine.

LPT ports – paralelni priključci

Naziv uređaja koji označava paralelni priključak za komunikaciju, na koji se često povezuje štampač.

LUN

Videti logical unit number.

M

M

Videti mega-.

m

Videti mili-.

machine language – mašinski jezik

Unutrašnji binarni jezik koji koristi računar; ponekad se naziva i mašinski kôd.

Ljudi teško shvataju i čitaju mašinski jezik. Programeri pišu programe koristeći jezike

visokog nivoa, koji se prevode u oblik koji računar razume pomoću asemblera, kompajlera ili interpretera. Koja god metoda da se koristi, rezultat je mašinski jezik.

macro virus – makro virus

Izvršni program koji se kači na dokument napravljen u Microsoftovom Wordu ili Excelu, ili na elektronsku poruku napisanu u Outlooku. Kada otvorite prilog i izvršite taj makro, virus se aktivira i pričinu onoliko štete koliko je u njemu isprogramirano. I Melissa i ILOVEYOU virusi bili su programi napisani u Visual Basicu, a distribuirani kao prilozi elektronskih poruka.

male connector – muški konektor

Konektor čije iglice mogu da uđu u odgovarajuće rupice na ženskom konektoru.

map – prevođenje, preslikavanje, karta, mapa

1. Usmeriti zahtev za datotekom ili uslugom na alternativni resurs. Na primer, u sistemu virtuelne memorije, operativni sistem može da prevede ili „mapira“ virtuelnu memorijsku adresu u fizičku adresu; u mreži, slovne oznake se dodeljuju konkretnim volumenima i direktorijumima.
2. Izraz strukture nekog objekta. Na primer, mapa memorije opisuje korišćenje i raspored fizičke memorije.

mask – maska

Binarni broj koji se koristi za izbacivanje bitova iz drugog binarnog broja pomoću logičkih operatora (AND, OR, NO, XOR) koji kombinuju binarni broj i masku. Maske se koriste u IP adresama i dozvolama za datoteke.

MB

Videti megabyte.

Mb

Videti megabit.

Mbps

Videti megabits per second.

mean time between failures – srednje vreme između otkaza

Skraćeno MTBF. Statistički izveden srednji period vremena u kojem će sistemska komponenta ispravno raditi. Izražava se u hiljadama ili desetinama hiljada sati, koji se nazivaju i sati uključenja (engl. *power-on hours*, POH).

mean time to repair – prosečno vreme potrebno za popravku

Skraćeno MTTR. Statistički dobijeno prosečno vreme potrebno za popravku neispravne komponente.

meg

Skraćenica kojom se često označava megabajt.

mega-

Skraćeno M. Prefiks koji u metričkom sistemu označava milion. Pošto je računarstvo zasnovano na binarnom brojnom sistemu, u ovom kontekstu mega obično označava 2^{20} , odnosno 1 048 576.

megabit

Skraćeno Mb ili Mbit. Obično označava 1 048 576 binarnih cifara, odnosno bitova informacija. Često se koristi i kao ekvivalent jednom milionu bitova.

megabits per second – megabita u sekundi

Skraćeno Mb/s. Mera količine informacija koje se prenose preko mreže ili komunikacionog kanala u jednoj sekundi, izražena u umnošcima 1 048 576 bitova.

megabyte – megabajt

Skraćeno MB. Obično označava 1 048 576 bajtova. Kapacitet memorije obično se izražava u megabajtima.

megahertz – megaherc

Skraćeno MHz. Milion ciklusa u sekundi. Radni takt procesora se obično izražava u megahercima.

Prvi PC računar zasnovan na procesoru 8088 radio je na 4,77 MHz, dok savremeni procesori Pentium 4 rade na frekvencijama preko 2000 MHz ili 2 GHz.

memory – memorija

Primarna memorija sa direktnim pristupom (RAM) koja je instalirana u računar. Operativni sistem kopira program sa diska u memoriju, gde se izvršavaju programi i celokupna obrada podataka, da bi se rezultati zatim zapisali na disk. Količina memorije koja je instalirana u računar može da diktira veličinu i broj programa koji se mogu pokrenuti, kao i maksimalnu veličinu datoteke koja se može učitati.

memory address – memorijska adresa

Tačna lokacija u memoriji na kojoj se čuva određena informacija ili programska instrukcija.

memory board – memorijska ploča

Štampana ploča na kojoj se nalaze memorijski čipovi. Kada su sva podnožja na memorijskoj ploči popunjena i kad ploča sadrži najveću moguću količinu memorije, onda se kaže da je njena „populacija potpuna“.

memory cache – keš memorije

Oblast vrlo brze memorije ugrađene u procesor u kojoj se čuvaju kodovi ili podaci preuzeti iz glavne, sporije memorije. Time se smanjuje potreba za čestim posezanjem za podacima iz sporije glavne memorije.

Intelov Pentium sadrži dve primarne (L1) keš memorije od po 16 KB, po jednu za naredbe i za podatke.

memory chip – memorijski čip

Čip koji čuva podatke ili programske instrukcije. Memorijski čip može da čuva sadržaj privremeno, kao što je to slučaj kod RAM memorije, ili stalno, što je slučaj kod ROM memorije.

memory leak – curenje memorije

Greška u programu zbog koje on traži nove količine memorije, umesto da koristi memoriju

koja mu je već dodeljena. Zato se tokom rada tog programa količina memorije koju on koristi stalno povećava. U najgorem slučaju, program može da potroši svu raspoloživu memoriju i tako zaustavi računar.

memory management - upravljanje memorijom

Način na koji računar upravlja memorijom, obično kombinacijom fizičke (RAM) memorije i virtuelne memorije (na disku).

Prilikom učitavanja programa, njima se dodeljuje prostor za rad i skladištenje podataka. Prilikom njihovog uklanjanja, oslobađa se memorijski prostor koji su zauzimali za sledeće programe koji će se pokrenuti.

memory management unit - jedinica za upravljanje memorijom

Skraćeno MMU. Deo procesora koji upravlja preslikavanjem virtuelnih memorijskih adresa u fizičke adrese.

U nekim računarima, kao što su oni zasnovani na ranim procesorima Intela ili Motorola, MMU je bila poseban čip; međutim, u većini današnjih sistema MMU je uključena u sam procesor.

memory map - memorijska mapa

Organizacija i način dodeljivanja memorije u PC računaru. Memorijska mapa sadrži podatke o količini memorije koju koristi operativni sistem i o količini koja stoji na raspolaganju ostalim programima.

memory resident - rezidentan, stalno u memoriji

Program koji se uvek nalazi u memoriji računara i raspoloživ je za upotrebu; koji se ne premešta u virtuelnu memoriju (na disk).

MHz

Videti megahertz.

microcode - mikrokôd

Naredbe niskog nivoa koje definišu način rada pojedinog mikroprocesora, opisujući šta

procesor radi kad izvršava jednu naredbu mašinskog jezika.

micron - mikrometar

Jedinica za merenje dužine jednaka miliontom delu metra. Prečnik jezgra optičkog kabla izražava se u mikrometrima, i obično iznosi 62,5.

microprocessor - mikroprocesor

Često se koristi i skraćeni naziv procesor.

Predstavlja centralnu procesorsku jedinicu računara koja je smeštena na samo jedan čip. Prvi mikroprocesor je razvijen u kompaniji Intel, 1969. godine.

MIDI

Videti Musical Instrument Digital Interface.

milli-

Skraćeno m. Prefiks koji označava hiljaditi deo neke jedinice iz metričkog sistema, često se piše kao 10^{-3} .

millisecond - milisekunda

Skraćeno ms. Jedinica za merenje vremena jednaka hiljaditom delu sekunde. Vreme pristupa diskova i CD čitača obično se izražava u milisekundama, i što je taj broj veći, uređaj je sporiji.

millivolt - milivolt

Skraćeno mV. Jedinica za merenje napona jednaka hiljaditom delu volta.

mirroring - dupliranje podataka

Postupak izrade duplikata uskladištenih informacija u realnom vremenu, radi zaštite važnih podataka od neočekivanih kvarova.

MJ

Videti modular jack.

MMU

Videti memory management unit.

mobile computing – korišćenje računara u pokretu

1. Svakodnevna upotreba prenosivog računara, kao deo običnog radnog dana.
2. Tehnike uspostavljanja veze s mrežom onih zaposlenih koji prelaze sa jedne udaljene lokacije na drugu, kao što su trgovački putnici ili osoblje koje radi kod kuće. Pošto se veza uspostavi, korisnici se prijavljuju i pristupaju mrežnim resursima jednako kao da rade za računarom u kancelariji.

modem

Skraćenica za modulator/demodulator – uređaj koji računarima omogućava da prenose informacije preko telefonske linije.

Modem pretvara digitalne signale iz računara u analogne, koji su podesni za prenošenje preko telefonske linije. Prilikom prenosa modem moduliše digitalne informacije u noseći signal. Prilikom prijema podataka, modem radi obrnuto – iz modulisanog nosećeg signala izdvaja (demoduliše) digitalne signale koje prosleđuje računaru.

modular jack – modularni konektor

Skraćeno MJ. Konektor za priključivanje telefonskih kablova na zidne priključnice.

modulation – modulisanje

Proces koji modem obavlja kada digitalne signale iz računara pretvara u modulisani noseći signal koji je podesan za prenošenje preko telefonske linije. Za predstavljanje digitalnih ili analognih signala mogu se modulirati frekvencija, amplituda ili faza nosećeg signala.

Moore's Law – Murov zakon

Po Murovom zakonu, broj tranzistora na čipu zadate veličine udvostručava se otprilike svakih 18 meseci. Dobio je ime prema osnivaču Intela Gordonu Muru, koji je to primetio 1965.

motherboard – matična ploča

Glavna štampana ploča računara koja sadrži centralnu procesorsku jedinicu, odgovarajući

koprocesor, čipove za podršku, kontrolere uređaja, memoriju i podnožja za proširenja koja omogućavaju pristup sistemskoj magistrali.

Motion Picture Experts Group – grupa filmskih eksperata

Skraćeno MPEG. To je skup standarda za komprimovanje slika i formata datoteka koji definiše metodu sabijanja računarskih zvučnih, animacijskih i video datoteka.

MPEG koristi metode komprimovanja koje dovode do gubitka dela informacija sadržanih u slici. Na raspolaganju su nam sledeći standardi:

MPEG-1 Prvobitni standard MPEG, za CD-ROM-ove, propusnog opsega 1,5 Mb/s, sa dva zvučna kanala i videom bez preplitanja.

MPEG-2 Proširenje standarda MPEG-1 za nekablovsku televiziju, uključujući i televiziju visoke rezolucije (High Definition TV, HDTV), propusnog opsega do 40 Mb/s, sa pet zvučnih kanala, videom sa preplitanjem i većim izborom veličina sličica.

MPEG-3 Standard koji je bio namenjen za HDTV, dok se nije otkrilo da MPEG-2 obuhvata i nju. Više se ne koristi.

MPEG-4 Standard namenjen za video telefone i multimedijske primene, propusnog opsega do 64 Kb/s.

mouse – miš

Mali ulazni uređaj s jednim tasterom ili nekoliko njih, koji se koristi u grafičkom korisničkom okruženju. Kada miša pomerite u bilo kom smeru, pokazivač miša na ekranu prati njegove pokrete. Svi ovi pokreti su relativni. Kad se pokazivač miša nađe na odgovarajućem mestu na ekranu, korisnik može da pritisne taster miša i tako zada komandu.

MPEG

Videti Motion Picture Experts Group.

ms

Videti millisecond.

MTBF

Videti mean time between failures.

MTTR

Videti mean time to repair.

multimedia – multimedija

Računarska tehnologija za prikazivanje informacija kombinacijom video zapisa, animacija, zvuka, grafike i teksta uz visok stepen učešća korisnika.

multimode fiber – višerežimski optički kabl

Kabl od optičkih vlakana širokog jezgra, koji svetlosnim talasima pruža više mogućnosti za prolaz.

Prečnik višerežimskog optičkog vlakna od 25 do 200 mikrona omogućava više režima prolaza svetlosnog signala, ali i prelaz iz jednog režima u drugi posle manje pređene udaljenosti nego u slučaju jednorežimskog vlakna, što ograničava njegovu maksimalnu dužinu.

multipart virus – višedelni virus

Oblik virusa koji se naseljava i u sektor za podizanje čvrstog diska i u izvršne datoteke. Višedelne viruse je teško otkriti, pošto se služe tehnikama nevidljivosti i polimorfizma.

multiple zone recording – zapisivanje u više zona

Skraćeno MZR. Metoda povećanja skladišnog kapaciteta čvrstog diska pomoću nepromenljive brzine obrtanja (CAV). CAV omogućava skladištenje dodatnih podataka na spoljnim ivicama diska, koje inače ne bi bile sasvim popunjene.

Musical Instruments Digital Interface – digitalni interfejs za muzičke instrumente

Skraćeno MIDI. Standard serijskog priključka i protokol koji opisuje komunikaciju između računara i sintetizatora zvuka. MIDI uređaji se koriste za stvaranje, snimanje i izvođenje muzike.

mv

Videti millivolt.

MZR

Videti multiple zone recording.

N**n**

Videti nano-.

name resolution – prevođenje imena

Postupak prevođenja odgovarajuće brojčane IP adrese, kakvu koriste računari, u ime koje ljudi lakše shvataju i pamte.

Imena kao što je `www.mikro.co.yu` prevode se u okruženju TCP/IP-a u svoje IP ekvivalente pomoću servisa naziva domena (Domain Name Service, DNS). U serverima Microsoftovog Windowsa NT/2000, imena NetBIOS-a pretvaraju se u IP adrese pomoću programa Windows Internet Naming Service (WINS).

nano-

Skraćeno n. Prefiks koji u sistemu jedinica označava jedan milijarditi deo.

nanosecond – nanosekunda

Skraćeno ns. Milijarditi deo sekunde. Brzina računarske memorije i logičkih kola meri se u nanosekundama.

narrow SCSI – uzak SCSI

SCSI (ili SCSI-2) priključak koji može da prenese samo osam bitova istovremeno.

NAT

Videti Network Address Translation.

National Television Standards Committee – komisija za televizijske standarde SAD

Skraćeno NTSC. Telo koje postavlja standarde za televiziju i video u SAD. Većina evropskih i azijskih zemalja koristi drugačiji televizijski standard, PAL (phase alteration line). Ta dva standarda nisu kompatibilna.

near-end crosstalk – preslušavanje na bližem kraju

Skraćeno NEXT. Svaka smetnja koja se događa blizu priključaka na krajevima kablova. NEXT se obično meri blizu izvora test signala.

NetBEUI

Skraćenica za NetBIOS Extended User Interface. Mrežni upravljački program koji se isporučuje sa Microsoftovim LAN Managerom, Windowsom za radne grupe, Windowsom NT, Windowsom 98 i Windowsom 2000. NetBEUI radi i pod Windowsom XP, ali ga morate ručno instalirati sa instalacionog CD-a Windowsa. NetBEUI komunicira sa mrežnom karticom pridržavajući se specifikacije NDIS (Network Driver Interface Specification).

NetBEUI je mali protokol bez mrežnog sloja, stoga i bez mogućnosti usmeravanja (engl. *routing*). Pogodan je samo za pojedinačne male mreže. Pošto grupe mreža (engl. *internetworks*) ne mogu da komuniciraju pomoću protokola NetBEUI, često ga zamenjuju TCP/IP-om.

Microsoft je u Windows NT dodao proširenja NetBEUI-ja koja uklanjaju ograničenje od 254 sesije po čvoru i tako prošireni NetBEUI nazvao NetBIOS Frame (NBF).

NetBIOS

Skraćenica za network basic input/output (osnovni mrežni ulaz/izlaz). Mrežni protokol sloja sesije, razvijen 1984. (IBM i Sytek) u cilju upravljanja razmenom podataka i pristupom mreži.

NetBIOS pruža API sa celovitim skupom naredaba za traženje mrežnih usluga nižeg nivoa za prenos informacija sa čvora na čvor; tako se razdvaja program od mrežnog operativnog sistema ispod njega. Mnogi proizvođači nude svoje verzije NetBIOS-a ili podražavaju (emuliraju) njegove komunikacijske usluge u svojim proizvodima.

netiquette - pravila pristojnosti na Mreži

Skup nepisanih pravila za upotrebu elektronske pošte, diskusionih grupa i drugih usluga Interneta.

Poput drugih kultura, i Mreža ima svoja pravila i običaje, koje treba da razumete i poštujuete da biste lakše mogli da zauzmete svoje mesto na njoj.

Evo nekoliko saveta:

- ◆ Setite se da vaše poruke čitaju ljudi; ako im nešto ne biste rekli u lice, nemojte to pisati ni u elektronskim porukama.
- ◆ Prvo se malo upoznajte sa okolinom. Provedite nekoliko dana čitajući već objavljene poruke u diskusionoj grupi ili listi slanja, pre nego što sami štogod objavite.
- ◆ Ako na kraj svojih elektronskih poruka stavljate datoteku s potpisom, neka bude kratka; zamorno je čitati mnoštvo zgodnih, ali nevažnih stvari u svakoj objavljenoj poruci.
- ◆ Ne objavljujte poruke pisane velikim slovima, pošto je to isto kao da VIČETE; da biste naglasili neku reč, dodajte zvezdicu pre i posle nje.
- ◆ Ne raspravljajte se žučno sa ostalim korisnicima i ne padajte u vatru; pogotovo ih nemojte vređati.
- ◆ Proverite pravopisnu tačnost svoje poruke pre objavljivanja.
- ◆ Ne stidite se; ako ste stručni, podelite svoje znanje sa ostalima.

network - mreža

Grupa računara i periferijskih uređaja koji su povezani komunikacionim kanalima i sposobni za deljenje datoteka i resursa.

Mreže mogu biti mreže ravnopravnih članova (engl. *peer-to-peer*), u koje je povezan mali broj korisnika jedne kompanije ili odeljenja, mogu biti lokalne mreže (engl. *local area networks*, LAN), koje su povezane stalnim kablovskim vezama i komutiranim linijama, kao i mreže širokog područja (engl. *wide area network*, WAN), koje povezuju korisnike iz različitih mreža instaliranih na širokom geografskom području.

network adapter

Videti network interface card.

Network Address Translation - prevođenje mrežne adrese

Skraćeno NAT. Pojam koji opisuje postupak prevođenja IP adrese računara na unutrašnjoj mreži (intranetu) ili drugoj privatnoj mreži, u Internetovu IP adresu.

network device driver - mrežni upravljački program

Softver koji upravlja fizičkim radom mrežne kartice, usklađujući hardver i softver kartice i ostalih radnih stanica.

Network Driver Interface Specification - opis interfejsa mrežne kartice

Skraćeno NDIS. Opis upravljačkog programa koji su prvobitno razvili Microsoft i 3Com 1990., nezavisan od hardvera mrežne kartice kojom se upravlja i od upotrebljenog protokola. NDIS omogućava i istovremeno korišćenje 0nekoliko skupova protokola na istom računaru.

network interface card - mrežna kartica

Skraćeno NIC. Kartica za PC računar koja se priključuje u lični računar ili server i pomoću mrežnog operativnog sistema upravlja saobraćajem na mreži.

Mrežne kartice različitih računara povezane su kablovima (bakarnim paricama, koaksijalnim, ili optičkim kablovima) i namenjene određenoj vrsti mreže, kao što su Ethernet, Token Ring, FDDI ili ARCnet.

network operating system - mrežni operativni sistem

Skraćeno NOS. U tipičnoj klijentsko-serverskoj arhitekturi LAN mreža, NOS se sastoji od dva dela. Najveći i najsloženiji deo je sistemski softver koji se izvršava na serveru datoteka. On usklađuje mnoge funkcije, među kojima su korisnički nalozi i informacije o pristupu mreži, bezbednost, deljenje resursa, administrativne funkcije, nadzor napajanja i besprekidnog napajanja, zaštita podataka i otkrivanje i otklanjanje grešaka. Mnogo manji deo NOS-a se izvršava na svakom umreženom PC računaru ili radnoj stanici.

U mrežama ravnopravnih čvorova, deo NOS-a se instalira na svakom umreženom PC računaru ili radnoj stanici i radi kao deo operativnog sistema PC računara ili uz njega. U nekim slučajevima, NOS se instalira na PC određen za server datoteka, koji nije posvećen samo toj funkciji, nego se na njemu mogu izvršavati i drugi programi.

network printer - mrežni štampač

Štampač priključen na mrežu i dostupan sa nje. Može biti priključen na server datoteka ili server za štampanje, a može imati i vlastiti direktni priključak na mrežu.

network protocol - mrežni protokol

Formalni opis postupaka prilikom predaje i prijema podataka na mreži. Protokoli definišu format, vremenske odnose i redosled signala, kao i proveru grešaka na mreži. Tri najčešća protokola danas su TCP/IP, NetBEUI i IPX/SPX.

newsgroup - diskusiona grupa

Grupa korisnika koji putem elektronske pošte diskutuju o određenoj temi. Prijavljeni korisnici šalju priloge u diskusionu grupu koje zatim mogu pročitati ostali prijavljeni korisnici.

Svaki deo naziva diskusionih grupa odvojen je od sledećeg dela tačkom. Prvi deo sleva predstavlja kategoriju diskusione grupe, koja se zatim sve više konkretizuje s pomakom udesno.

Glavne kategorije diskusionih grupa:

alt Diskusione grupe koje ne spadaju ni u jednu od dole nabrojanih kategorija.

comp Računarska nauka i s njom povezane oblasti, među kojima su i informacije o operativnim sistemima i hardveru, kao i naprednije teme kao što su grafika i robotika.

misc Sve što ne spada ni u jednu od ostalih kategorija.

news Informacije o Usenetu i diskusionim grupama.

rec Rekreacija, npr. hobiji, umetnost, filmovi i knjige.

sci Diskusione grupe o naučnim temama, među kojima su matematika, fizika i biologija.

soc Grupe koje se bave društvenim i kulturnim pitanjima.

talk Grupe koje se bave protivrečnim temama.

Privatne diskusione grupe često su dostupne na unutrašnjim mrežama velikih preduzeća, gde njihovu organizaciju, strukturu i teme određuje administrator sistema.

newsreader – program za praćenje diskusionih grupa

Program koji se koristi za čitanje priloga poslatih u diskusionu grupu. Postoje dve vrste programa za praćenje diskusionih grupa: programi koji povezuju priloge sličnog sadržaja i programi koji prikazuju priloge onim redom kojim su poslani u diskusionu grupu. Od ove dve vrste, programi koji povezuju slične priloge prikladniji su za korišćenje, a i uključeni su u većinu popularnih čitača Weba.

NEXT

Videti near-end crosstalk.

NIC

Videti network interface card.

noise – šum, smetnje

Strani signali prisutni u komunikacionoj liniji koji narušavaju njen kvalitet, ili performanse. Smetnje obično izazivaju obližnje električne instalacije, električni uređaji ili naponski udari u gradskoj mreži.

nominal velocity of propagation – nazivna brzina prostiranja

Brzina kretanja signala kroz kabl, izražena kao procenat ili deo brzine svetlosti u vakuumu. Neki uređaji za testiranje kablova iz ove brzine i vremena potrebnog da se signal vrati izračunavaju dužinu kabla.

notebook computer – prenosivi računar

Mali računar koji je dovoljno lagan i kompakatan da može da se prenosi. Sadrži ravan ekran i tastaturu koji se mogu sklopiti.

Napredak u razvoju baterija omogućio je da ovi računari mogu dugo da rade bez punjenja baterija. Neki modeli mogu da se spoje sa priključnom stanicom i da tako funkcionišu kao obični stoni računari sa velikim ekranom i normalnom tastaturom, a mnogi prenosivi računari omogućavaju direktno povezivanje s mrežom pomoću mrežne kartice.

ns

Videti nanosecond.

NTSC

Videti National Television Standards Committee.

null – prazan znak

Znak čije su sve binarne cifre jednake nuli (ASCII 0), pa tako nema nikavu vrednost.

Prazan znak se u programiranju koristi u nekoliko specijalnih svrha, među kojima su dopunjavanje polja i razdvajanje znakova. U programskom jeziku C, prazan znak označava kraj znakovnog niza.

null modem – direktna veza preko kabla

Kratak serijski kabl kojim su dva računara direktno povezana, tako da mogu da komuniciraju bez upotrebe modema. Kabl spaja serijske priključke na dva računara, a neke linije u kابلu su ukrštene, tako da žice koje se koriste za slanje podataka s jednog računara mogu da se koriste za prijem podataka na drugom računaru i obrnuto.

O**OCR**

Videti optical character recognition.

octet – oktet

Internetov pojam za jedinicu podataka koja sadrži tačno osam bitova. Neki računarski sistemi priključeni na Internet imaju bajtove sa više od osam bitova, odakle i proizlazi potreba za ovim pojmom.

OEM

Videti original equipment manufacturer.

offline – van veze

Odnosi se na štampač ili neki drugi periferni uređaj koji trenutno ne sluša naredbe računara, pa tako nije dostupan za korišćenje.

online – na vezi

1. Posao koji je obavljen na računaru umesto na neki drugi način.
2. Mogućnost koja je dostupna direktno na računaru, na primer, sistem pomoći.

3. Periferijski uređaj, na primer, štampač, koji je direktno povezan s računarom i spreman za rad.
4. U komunikacijama opisuje računar povezan s drugim, udaljenim računarom putem mreže ili modema.

online service – komunikacione službe

Služba koja obezbeđuje komunikacije putem modema, u cilju pristupanja različitim službama i uslugama. Komunikacione službe obuhvataju sledeće grupe:

Komercijalne službe Službe poput America Online, CompuServe i Netcom koje naplaćuju mesečnu pretplatu za pristup mrežnim forumima, elektronskoj pošti, bibliotekama programa i mrežnim konferencijama.

Internet Internet je najveća svetska mreža računara. Internetu se ne pristupa uvek lako sa kućnog ličnog računara, niti se lako koristi, ali je količina informacija kojom on raspolaže zapanjujuća. Glavni problem povremenim korisnicima zadavalo je nepostojanje popisa svega onoga što je na Internetu dostupno. U međuvremenu su formirani specijalizovani pretraživači koji su indeksirali gotovo ceo Internet.

Specijalne baze podataka Specijalne baze podataka namenjene su istraživačima i dostupne su preko mrežnih službi poput Dow Jones News/Retrieval za pristup poslovnim informacijama, Lexis and Nexis za pristup pravnim informacijama i arhivama vesti.

operating system – operativni sistem

Skraćeno OS. Program odgovoran za dodeljivanje sistemskih resursa, među kojima su procesorsko vreme, memorija, prostor na disku i periferijski uređaji poput štampača, modema i monitora. Svi ostali programi koriste operativni sistem za pristupanje sistemskim resursima kada su im potrebni. Operativni sistem je prvi program koji se učitava u memoriju tokom podizanja sistema i koji tamo ostaje dok god je računar uključen.

optical character recognition – optičko prepoznavanje znakova

Skraćeno OCR. Računarsko prepoznavanje štampanih znakova. OCR se obično izvodi pomoću standardnog optičkog skenera i specijalizovanog programa, mada neki sistemi koriste specijalne čitače. Tekst se reprodukuje kao da je unesen u računar običnim putem, preko tastature. Pojedini napredni sistemi mogu da prepoznaju čitak rukopis.

optical mouse – optički miš

Miš koji mora da se koristi na podlozi specijalne strukture. Miš obasjava strukturu tankim zrakom svetla, a ona računaru prenosi kretanje miša.

original equipment manufacturer – proizvođač originalne opreme

Skraćeno OEM. Originalni proizvođač hardverskog podsistema ili komponente. Na primer, Canon proizvodi mehanizam za štampanje koji se koristi u mnogim laserskim štampačima, uključujući i one Hewlett-Packarda (HP); u tom slučaju, Canon je OEM, a HP preprodavac koji prethodno povećava vrednost proizvoda (engl. *value-added reseller*, VAR).

output – izlaz

Računarski generisana informacija koja je prikazana na ekranu, odštampana, zapisana na disk ili traku ili poslata na drugi računar preko komunikacionog kanala.

P

p

Videti peta-.

paged memory management unit – jedinica za upravljanje virtuelnom memorijom

Skraćeno PMMU. Specijalizovani čip projektovan za upravljanje virtuelnom memorijom. Procesori visoke klase, kao što su Motorola 68040 i Intelov Pentium, imaju sve funkcije PMMU jedinice ugrađene u sam procesor.

page-mode RAM – ustraničeni RAM

Tehnika upravljanja memorijom pomoću koje se ubrzava rad dinamičkog RAM-a (DRAM).

U sistemu ustraničenog RAM-a, memorija se pomoću specijalizovanih DRAM čipova deli na stranice. Pristupanje susednim memorijskim adresama na istoj stranici traje uz straničenje otprilike dvaput kraće nego kad nema straničenja.

Palm

Veoma popularni ručni računari proizvođača 3Com Corporation.

parallel communications – paralelne komunikacije

Prenos podataka s računara na računar ili s računara na periferni uređaj, gde se svi bitovi koji sačinjavaju jedan znak prenose istovremeno pomoću višezilnog kablova.

parallel port – paralelni priključak

Ulazno/izlazni (U/I) priključak koji istovremeno upravlja s 8 bitova podataka. Obično se koristi za povezivanje paralelnog štampača.

parity – parnost

Jednostavna metoda otkrivanja grešaka do kojih je došlo tokom prenosa podataka. Koristi se dodatni (redundantni) bit koji stiže posle bitova sa podacima, ali pre stop bita. Parnost može biti postavljena na sledeće načine:

odd parity Neparna parnost znači da zbir svih jedinica u bajtu i bita parnosti mora biti neparan. Ako je zbir već neparan, bit parnosti se postavlja na nulu; ako je zbir paran, bit parnosti se postavlja na jedinicu.

even parity Parna parnost znači da zbir svih jedinica u bajtu i bita parnosti mora biti paran broj. Ako je zbir paran, bit parnosti se postavlja na nulu. Ako je neparan, bit parnosti se postavlja na 1.

mark parity Bit parnosti je uvek jedan i koristi se kao osmi bit.

space parity Bit parnosti je postavljen na nulu i koristi se kao osmi bit.

none Ako se parnost ne koristi, bit parnosti ne postoji i ne izvršava se provera parnosti.

Da bi komuniciranje bilo uspešno, podešavanje parnosti na korisnikovom računaru mora biti usklađeno sa parnošću na drugom računaru sa kojim se komunicira. Većina mrežnih sistema ne koristi parnost, već reči dužine 8 bitova.

parity bit – bit parnosti

Dodatni ili redundantan bit koji se koristi za otkrivanje grešaka u prenosu podataka.

parity checking – proveravanje parnosti

Mehanizam provere primenjen na znak ili niz znakova, koji koristi dodavanje posebnog ili redundantnog bita – bita parnosti.

Provera parnosti je korisna u mnogim primenama, npr. u asinhronim komunikacijama i koordiniranju računarske memorije.

parity error – greška parnosti

Neslaganje bitova parnosti koje ukazuje da je došlo do greške prilikom prenosa podataka.

partition – particija

Deo diska koji operativni sistem tretira kao zaseban disk u sistemu. Čvrsti disk u Windowsu može biti podeljen na nekoliko particija. Primarna particija obično sadrži datoteke koje pokreću operativni sistem i ima oznaku C:. Na istom disku možete da imate i particiju koju Windows ne prepoznaje, za korišćenje u drugom operativnom sistemu.

partition table – tabela particija

Tabela particija je oblast čvrstog diska u koju se smeštaju informacije o particijama na koje je disk podeljen. Ti podaci se obično upisuju tokom početne pripreme čvrstog diska pre formatiranja.

passive termination – pasivni završni otpor

Metoda zatvaranja lanca SCSI uređaja. Pasivni završni otpor je jednostavan način zatvaranja, koji najbolje radi sa četiri ili manje uređaja u SCSI lancu.

password – lozinka

Metoda obezbeđenja koja prepoznaje određenog legalnog korisnika računarskog sistema ili mreže pomoću jedinstvenog niza znakova. Lozinke obično treba da budu mešavina malih i velikih slova i brojeva, duža od šest znakova.

Lozinke treba kriti i često menjati. Najgore lozinke su one očigledne: imena ili inicijali korisnika, nazivi mesta, telefonski brojevi, datum rođenja i bilo šta u vezi s računarom i serijom Zvezdane staze. U srpskom i engleskom jeziku postoji ograničen broj reči i današnji računar će ih brzo sve redom isprobati.

PB

Videti petabyte.

PC Card – PC kartica

Pojam koji označava utične kartice koje podržavaju standard PCMCIA (Personal Computer Memory Card International Association, Međunarodno udruženje proizvođača memorijskih kartica za PC). Kartica za PC je veličine kreditne kartice i koristi priključak sa 68 iglica, od kojih su iglice za napajanje i uzemljenje duže od ostalih, pa se prve spajaju. Organizacija PCMCIA je dozvolila nekoliko standarda:

Tip I Najtanja PC kartica, debela svega 3,3 mm. Koristi se za proširivanje memorije dinamičkom RAM, statičkom RAM i fleš memorijom.

Tip II Kartica koja se koristi za modeme i mrežne priključke. Debela je 5 mm i može da sadrži karticu Tipa I.

Tip III Kartica debljine 10,5 mm koja se koristi za priključivanje mini diskova i drugih uređaja kojima je potrebno više prostora, na primer bežičnih mrežnih priključaka; može da sadrži dve kartice Tipa I ili Tipa II.

Teorijski, iako je prostor glavni ograničavajući faktor, svaki PCMCIA priključak može da podržava do 16 PC Card priključaka, pa tako u jedan računar može biti priključeno do 255 kartica. Drugim rečima, standard PCMCIA omogućava priključivanje do 4080 PC kartica na jedan računar.

Glavninu PCMCIA uređaja čine modemi, mrežni priključci Ethernet i Token Ring, dinamička RAM memorija, kartice sa fleš memorijom, premda su dostupni i mini diskovi, bežični mrežni priključci i SCSI kontroleri.

PC Card slot – otvor za PC kartice

Otvor u kućištu prenosivog računara u koji se priključuju PC kartice. Ponekad se naziva i PCMCIA priključak.

PC Memory Card International Association – međunarodno udruženje proizvođača PC memorijskih kartica

Skraćeno PCMCIA. Neprofitna organizacija obrazovana 1989. godine, sa više od 320 članova iz računarske i elektronske industrije; razvila je standard za utične adaptore veličine kreditne kartice, namenjen prenosivim računarima.

PCI local bus – lokalna magistrala PCI

Skraćenica za Peripheral Component Interconnection (povezivanje perifernih komponenta). Specifikacija kompanije Intel koja lokalnu magistralu definiše tako da na nju može da se priključi do deset PCI kartica za proširivanje. Jedna od ovih deset kartica mora biti kartica kontrolera PCI magistrale, dok druge mogu biti grafičke kartice, mrežne kartice, kartice sa SCSI priključcima i druge kartice za razmenu podataka.

Kontroler magistrale PCI komunicira s procesorom na 32 ili 64 bita i inteligentnim PCI karticama dozvoljava da obavljaju određene zadatke, zajedno sa procesorom, korišćenjem tehnika upravljanja magistralom.

PCI je kompatibilan s magistralama za proširenje ISA, EISA i MCA, radi kompatibilnosti sa starijim tehnikama. PCI može da radi na frekvenciji magistrale od 32 MHz i postiže najveći protok podataka od 132 MB/s, s 32-bitnim kanalima podataka, ili 264 MB/s, sa 64-bitnim kanalima podataka. Takođe podržava tehniku „utakni i koristi“.

PCI-X

Revizija standarda PCI koju su predložili IBM, Hewlett-Packard i Compaq; njome se širina

magistrale povećava na 64 bita, brzina magistrale na 133 MHz i maksimalni protok na 1 Gb/s. Nekoliko proizvođača nudi i priključke za proširenje PCI magistrale „na vruće“, čime se omogućava zamena pokvarene komponente, a da se pri tom ne isključuje računar.

PCMCIA

Videti PC Memory Card International Association.

PCMCIA slot

Videti PC Card slot.

PDA

Videti personal digital assistant.

peer-to-peer – ravnopravni čvorovi

Mrežna arhitektura u kojoj dva ili više računara komuniciraju direktno, bez posredovanja drugih uređaja. U računarskom sistemu ravnopravnih čvorova PC može da bude i klijent i server.

peer-to-peer network– mreža ravnopravnih čvorova

Lokalna mreža u kojoj su diskovi, datoteke i štampači na svakom PC računaru dostupni sa svakog drugog računara na toj mreži, čime biva izlišan poseban server datoteka. Svaki PC u mreži i dalje može da izvršava lokalne (svoje) programe.

Mreže ravnopravnih čvorova suočene su s vlastitim problemima u vezi sa upravljanjem sistemom, među kojima su administracija i odgovornost za rezervne kopije sistema, pouzdanost i bezbednost. Računarski sistemi ravnopravnih čvorova se često koriste u relativno malim mrežama, sa dva do deset korisnika.

Pentium

Porodica mikroprocesora koju je kompanija Intel predstavila 1993. godine. Pentium je naslednik familije mikroprocesora zasnovane na procesoru 80486. U njemu je primenjeno nekoliko novih tehnologija, pre svega keš memorija za instrukcije i za podatke, ugrađen ko-procesor za operacije sa pokretnim zarezom i

jedinica za upravljanje memorijom. Primenjuje superskalarnu arhitekturu i dvostruko sprovođenje, što mu omogućuje da u jednom taktu izvrši nekoliko instrukcija; ima 32-bitnu adresnu magistralu i 64-bitnu magistralu podataka. Sadrži 3,1 miliona tranzistora, duplo više nego njegov prethodnik 80486.

Pentium II

Porodica Intelovih mikroprocesora. Ima nekoliko vrednih osobina, među kojima su do 2 MB keš memorije L1/L2 na čipu s procesorom, kojoj se pristupa na punoj radnoj brzini, kao i ugrađen matematički ko-procesor i jedinicu za upravljanje memorijom. I on ima superskalarnu arhitekturu i dvostruko sprovođenje, što mu omogućuje da u jednom taktu izvrši nekoliko instrukcija.

Pentium II se nudi u celom opsegu brzina, a može da koristi sistemsku magistralu na 100 MHz i ima 7,5 miliona tranzistora, što je više nego dvostruko više od Pentiuma.

Pentium III

Porodica mikroprocesora koja se pojavila 1999. godine. Ima 50 dodatnih instrukcija za računanje s pokretnim zarezom i osam novih registara za ubrzanje naučnotehničkih proračuna, uz 12 novih instrukcija za multimediju koje poboljšavaju performanse MPEG-2 i prepoznavanje govora. Najprotivrečnija osobina mu je serijski broj, koji bi trebalo da poveća bezbednost na mreži i tokom elektronske kupovine, ali ga mnogi doživljavaju kao ugrožavanje privatnosti.

Pentium III se nudi u celom opsegu brzina, a može da koristi sistemsku magistralu Pentiuma II na 100 ili 133 MHz i ima 9,5 miliona tranzistora.

Pentium 4

Porodica Intelovih mikroprocesora koja se pojavila 2000. Pentium 4 je zasnovan na potpuno novoj mikroarhitekturi NetBurst. Koristi tehnologiju hipersprovođenja, mašinu za brzo izvršavanje naredaba, keš memoriju koja prati trag izvršavanja, poboljšane naredbe za multimediju i operacije u pokretnom zrezu,

i drugu generaciju SIMD (Single Instruction Multiple Data) proširenja za prenos sa Interneta u realnom vremenu.

Pentium 4 se nudi na brzinama počev od 1,3 GHz, koristi sistemsku magistralu na 400 ili 533 MHz i ima 42 miliona tranzistora.

Pentium Pro

Porodica Intelovih mikroprocesora koja se pojavila 1995. Optimizovan je za izvršavanje 32-bitnog softvera i može da radi na učestalostima od 150 do 200 MHz. Ima 32-bitnu magistralu podataka koja radi na 60 ili 66 MHz, podržava superskalarnu arhitekturu i sprovođenje i sadrži 5,5 miliona tranzistora.

Dinamičko izvršavanje (kombinacija predviđanja grananja i spekulativnog izvršavanja) omogućava da procesor Pentium Pro ima do 1 MB keš memorije drugog nivoa, kojoj procesor pristupa svojom internom brzinom, a ne brzinom magistrale.

period – tačka

Znak „.“; koristi se za označavanje imena tekućeg direktorijuma u putanji i za razdvajanje različitih elemenata u nazivu domena, npr. www.mikro.co.yu.

Peripheral Component Interconnect

Videti PCI local bus.

permanent swap file – stalna datoteka za razmenu

Datoteka za razmenu koja se jednom formira i potom neprestano koristi. Ova datoteka se koristi u operacijama s virtuelnom memorijom, kada disk igra ulogu memorije sa direktnim pristupom (RAM).

personal digital assistant – lični digitalni pomoćnik

Skraćeno PDA. Mali ručni računar na baterije s pisaljkom za unos podataka, koji kombinuje podršku za telefaks, elektronsku poštu, PC-MCIA kartice i jednostavnu obradu teksta. Ručne računare proizvodi niz proizvođača.

peta-

Skraćeno P. Prefiks koji označava bilijardu, odnosno 10^{15} . U računarstvu, gde se koristi brojni sistem sa osnovom 2, peta iznosi 1 125 899 906 842 624 ili 2^{50} .

petabyte – petabajt

Skraćeno PB. Obično označava 1 125 899 906 842 624 bajta (2^{50}), ali može da znači i 10^{15} bajtova.

PGA

Videti pin grid array.

PhotoCD

Standard za snimanje fotografija formata 35 mm na kompakt disk, napravljenih običnim, (a ne digitalnim) fotoaparatom.

physical device – fizički uređaj

Poseban deo hardvera, kao što je disketna jedinica ili jedinica trake.

physical drive – fizički disk

Stvarni uređaj u računaru koji možete da vidite ili dodirnete. Nasuprot njima stoje logički diskovi koji funkcionišu kao zasebni diskovi, iako su fizički samo deo diska. Jedan fizički disk može biti podeljen na nekoliko logičkih diskova.

pin grid array – matični raspored nožica

Skraćeno PGA. Način montiranja integrisanih kola u kućišta. PGA se često koristi za integrisana kola sa velikim brojem nožica.

pinouts – raspored signala po iglicama

Raspored signala po iglicama višeigličnog konektora.

PIO

Videti programmed input/output.

pipeline burst cache – višebajtni keš sa sprovođenjem

Sekundarni ili L2 keš pridružen mikroprocesoru, koji omogućava brži protok podataka.

Višebajtni keš sa sprovođenjem traži RAM čipove koji mogu da se sinhronizuju sa taktom mikroprocesora.

pipeline stall – zastoj u sprovođenju

Greška u dizajnu mikroprocesora, koja dovodi do kašnjenja u obradi instrukcije.

pipelining – sprovođenje

Način dobavljanja i dekodiranja instrukcija u arhitekturi procesora, kod kojeg procesor nikada ne čeka besposlen; čim izvrši jednu instrukciju, sledeća već biva spremna za izvršavanje.

plastic leadless chip carrier – plastični nosač čipova

Skraćeno PLCC. Način montiranja integrisanih kola na kartice. Mada liči na skuplji keramički nosač čipova (LCC), ta dva nosača čipova nisu kompatibilna.

PLCC

Videti plastic leadless chip carrier.

Plug and Play – „utakni i koristi“

Skraćeno PnP. Standard koji su razvili Compaq, Microsoft, Intel i Phoenix; njime se definišu tehnike automatskog konfigurisanja PC računara. Korisnik priključi novi uređaj, a operativni sistem ga prepozna i automatski konfiguriše pri sledećem pokretanju sistema.

Kartice koje podržavaju tehnologiju „utakni i koristi“ čuvaju konfiguracione podatke u stalnoj memoriji, među njima i informacije o proizvođaču, serijski broj i kontrolni zbir. Skup čipova tehnike „utakni i koristi“ omogućava da svaka kartica bude izolovana, sve dok operativni sistem ispravno ne identifikuje sve kartice jednu po jednu.

BIOS kompatibilan sa ovim načinom rada izoluje i prepoznaje PnP kartice tokom podizanja sistema. Kada korisnik doda novu karticu, BIOS bi trebalo da obavi automatsko konfigurisanje čime se novoj kartici zadaju odgovarajući parametri.

PMMU

Videti paged memory management unit.

PnP

Videti Plug and Play.

Point-to-Point Protocol – protokol veze od jedne do druge tačke

Skraćeno PPP. Deo skupa protokola TCP/IP, koji se koristi se za prenos podataka po serijskim linijama i za povezivanje dveju tačaka komutiranim telefonskim linijama.

PPP omogućava PC računaru da uspostavi vezu sa Internetom pomoću modema, a da matičnom računaru na koji se prijavljuje liči na Ethernet priključak na njegovoj sopstvenoj mreži.

PPP obezbeđuje automatsku dodelu IP adrese, pa pokretni korisnici mogu da se povežu na Mrežu sa bilo koje tačke.

polymorphic virus – virus koji se javlja u više oblika

Virus koji menja izgled, kako bi izbegao otkrivanje. Kad proдре u računar, virus sam sebe šifrira pomoću posebne formule. Softver za otkrivanje virusa koristi posebne tehnike pretraživanja za otkrivanje i uklanjanje polimorfniх virusa.

POP

Videti Post Office Protocol.

port – priključak, ulaz

1. Fizički priključak nekog kola za komunikaciju, poput paralelnog ili serijskog.
2. Broj koji se koristi za označavanje priključne tačke određenih protokola za Internet.

port number – broj ulaza

Podrazumevana oznaka procesa u TCP/IP-u ili Internetu.

Na primer, ftp, HTML i Telnet dostupni su na ranije dodeljenim jedinstvenim brojevima „ulaza“, da bi računar znao da odgovori na zahtev upućen na određeni „ulaz“; serveri za Web koriste ulaz 80, dok se elektronska pošta u protokolu SMTP uvek isporučuje na ulaz 25. Te podrazumevane brojeve možete da zamenite drugim brojevima u Internet adresi (URL), ali od odredišnog sistema zavisi da li će novi brojevi raditi ili neće.

port replicator – uređaj za udvajanje priključaka

Uređaj koji sadrži standardne priključke računara; koristi se da bi se izbeglo stalno povezivanje i razvezivanje perifernih uređaja i prenosivog računara.

Uređaj za udvajanje priključaka udvaja priključke računara, a može da sadrži čak i SCSI priključak ili drugi USB (Universal Serial Bus) priključak. Na uređaj za udvajanje priključaka spojeni su spoljni monitor, velika tastatura i miš koje koristite u kancelariji; ako treba na drugo mesto preneti prenosivi računar, on se odvaja samo od uređaja za udvajanje priključaka, dok svi periferni uređaji ostaju i dalje s njim povezani i spremni za vaš povratak.

portal

Velika Web lokacija koja radi kao mrežni prolaz za Internet, a može da ponudi i usluge pretraživanja, besplatnu elektronsku poštu, časkanje (engl. *chat*) na Mreži i trenutno prenošenje poruka, kao i druge usluge među kojima su izveštaji o novostima, sportu i ličnim finansijama. Mnogi portali zarađuju prodajom reklamnog prostora.

POST

Videti Power-On Self Test.

post – poruka objavljena na Mreži

Članak ili elektronska poruka poslati na listu slanja ili u diskusionu grupu, a ne pojedincu.

Post Office Protocol – poštanski protokol

Skraćeno POP. Protokol servera pošte na Internetu, koji obezbeđuje i mehanizam skladištenja dolazne pošte.

POP radi sa SMTP-om (Simple Mail Transfer Protocol), koji stvarno prebacuje poštu sa jednog sistema na drugi; poslednja verzija standarda je POP3.

Kada se klijent poveže na POP3 server, preuzima sve poruke adresirane na njega; ne postoji mogućnost da se poruke preuzimaju selektivno. Po preuzimanju poruka, korisnik može da ih obriše ili izmeni ne saradujući dalje sa serverom.

Na nekim lokacijama POP3 se zamenjuje drugim standardom, verzijom 4 IMAP-a (Internet Mail Access Protocol).

PostScript

Jezik za opisivanje stranica firme Adobe Systems, koji nudi fleksibilne fontove i grafiku visokog kvaliteta. Za definisanje izgleda strane i skaliranje fontova PostScript koristi naredbe koje liče na engleski jezik; upotrebljavaju ga štampači visokog kvaliteta.

power conditioning – „peglanje“ napajanja

Korišćenje zaštitnih uređaja i onih za „peglanje“ napona, da bi se obezbedilo čisto napajanje bez prenapona i izobličenja. Postoje tri glavna tipa uređaja za peglanje napona:

Potiskivači Štite od iznenadnih razornih naponskih udara.

Uređaji za regulaciju Oblikuju napon u čisti sinusni talas. Uređaj za besprekidno napajanje (UPS) jeste uobičajen uređaj za regulaciju. Može da radi stalno, aktivno preoblikujući napon, ili povremeno, tek kada se napon mreže spusti ispod određenog nivoa.

Izolatori Štite od šuma. Ovaj tip uređaja može da bude veoma skup.

Pošto je „peglanje“ napajanja skupo, njime se obično štite samo serveri ili matični računari u mrežama.

power supply – izvor napajanja

Deo računara koji napon iz gradske mreže pretvara u jednosmerni napon od 5 ili 12 volti, potreban za rad komponenata računara. Snaga izvora napajanja obično se izražava u vatima i kreće se od 90 do 500 vati. Ako izvor napajanja otkáže, u računaru neće raditi njeđan uređaj, pa ni ventilator.

power surge – naponski udar

Kratak i nagao skok napona, obično štetan. Izazivaju ga obližnji električni uređaji, poput mašina za fotokopiranje; može nastati i prilikom priključenja napona nakon nestanka struje.

Power-On Self Test – testiranje prilikom uključanja

Skraćeno POST. Skup dijagnostičkih programa koji se učitavaju iz ROM memorije, a kojima se proverava da li u sistemu postoje sve neophodne komponente i da li su ispravne. Ako otkrije problem, program će ispisati poruku o grešci na ekranu, koja ponekad sadrži šifru greške.

PPP

Videti Point-to-Point Protocol.

primary cache

Videti level 1 cache.

Primary Rate ISDN – primarni ISDN

Skraćeno PRI. To je ISDN-ova usluga koja obezbeđuje 23 noseća (B) kanala, sposobna za brzine do 64 Kb/s, i jedan kontrolni (D) kanal iste brzine. Njihov kombinovani kapacitet od 1544 Mb/s jednak je onom kanala T1.

printer emulation – emulacija štampača

Sposobnost štampača da menja režim rada tako da radi kao štampači drugih proizvođača. Na primer, mnogi matični štampači uz svoje vlastite nude i načine rada koji podražavaju štampače Epson. Većina laserskih štampača nudi emulaciju Hewlett-Packardovog LaserJeta.

programmed input/output – programirani ulaz/izlaz

Skraćeno PIO. Način prebacivanja podataka između čvrstog diska i memorije pomoću procesora. Alternativni način prebacivanja podataka, poznat kao neposredan pristup memoriji (DMA), zaobilazi procesor i podatke prebacuje direktno s diska u memoriju.

protocol stack – skup protokola

Nekoliko slojeva softvera koji definišu način komunikacije računar-računar ili računar-mreža.

Nekoliko preduzeća razvilo je važne vlastite skupove protokola, među kojima je i Novellov (NetWareov) IPX/SPX, no danas se više prelazi na otvorenije protokole kao što je TCP/IP.

Q**QIC**

Videti quarter-inch cartridge.

quarter-inch cartridge – kasetna od četvrt inča

Skraćeno QIC. Skup standarda za trake koje je definisalo industrijsko udruženje Quarter-Inch Cartridge Drive Standards Association, osnovano 1987. Danas se koristi nekoliko standarda.

question mark – znak pitanja

Džoker (?) koji se u mnogim operativnim sistemima koristi za predstavljanje jednog znaka u imenu datoteke ili njegovom nastavku.

R**radio frequency interference – interferencija na radio-učestalostima**

Skraćeno RFI. Mnogi elektronski uređaji, među kojima su računari i njihovi periferni uređaji, emituju elektromagnetno zračenje koje može da ometa prijem radio i televizijskog programa. Ovu problematiku regulišu vladine agencije svake države.

RAID

Videti Redundant Array of Inexpensive Disks.

RAM

Videti Random Access Memory.

RAM chip – RAM čip

Poluprovodnički uređaj za čuvanje podataka koji sadrži dinamičku ili statičku RAM memoriju.

random access – direktan pristup (memoriji)

Opisuje sposobnost uređaja za čuvanje podataka da pristupaju zahtevanoj memorijskoj adresi direktno, kako ne bi morali da čitaju iz početka svaki put kada podaci budu zatraženi.

U direktnom pristupu, zapravo, ništa nije slučajno (engl. *random*) – preciznije bi bilo koristiti izraz direktan pristup.

random-access memory – memorija sa direktnim pristupom

Skraćeno RAM. Glavna sistemaska memorija računarskog sistema koja se koristi za rad operativnog sistema, programa i za obradu podataka.

rate-adaptive digital subscriber line – digitalna pretplatnička linija prilagodljive brzine

Skraćeno RADSL. Usluga na asimetričnoj digitalnoj pretplatničkoj liniji (ADSL), koja obezbeđuje testiranje dužine i kvaliteta linije pre početka rada, kao i odgovarajuće prilagođene brzine.

read-after-write verification – provera čitanjem posle upisa

Način provere ispravnog upisivanja podataka na čvrsti disk. Podaci se upišu na disk i potom pročitaju i uporede sa originalnim podacima koji su još u memoriji. Ako se podaci slažu na oba mesta, oni iz memorije se brišu. Ako se podaci ne slažu, taj blok na disku se označava kao loš i ponovo se pokušava sa upisivanjem na neko drugo mesto na disku.

README file – datoteka README

Datoteka čistog teksta koja sadrži informacije o softveru i koju je proizvođač smestio na diskete ili kompakt diskove na kojima je distribuiran neki program.

Ime ove datoteke može unekoliko da varira: `READ.ME`, `README.1ST`, `README.TXT` i `README.DOC` su valjani nazivi koji se takođe često sreću. Sadrži važne informacije do kojih je proizvođač došao u poslednji čas i koje se ne nalaze u uputstvu, niti u sistemu pomoći.

Pre instaliranja novog programa na disk korisnik bi uvek trebalo da pročita sadržaj datoteke README, jer će možda naći informacije koje se odnose na njegovu specifičnu konfiguraciju. Datoteke README ne sadrže nikakvo formatiranje, pa ih možete pregledati u bilo kom programu za obradu teksta.

read only – samo za čitanje

Opisuje datoteku ili neki drugi skup informacija koji može biti samo pročitano – ne može biti izmenjen niti obrisan.

Neke važne datoteke operativnog sistema označene su atributom „samo za čitanje“, kako bi se sprečilo njihovo slučajno brisanje. Pored toga, neki tipovi memorije (ROM) i određeni uređaji, poput traka za rezervne kopije i kompakt diskova (CD-ROM), mogu samo da se čitaju, ali ne i menjaju.

read-only memory – memorija samo za čitanje

Skraćeno ROM. Poluprovodnička memorija koja trajno skladišti informacije i zadržava ih i po isključenju napajanja. ROM-ovi se koriste za firmver kao što je BIOS u PC računarima. U nekim modelima prenosivih računara u ROM su smešteni celi programi, pa čak i operativni sistem.

reboot – ponovno pokretanje

Ponovo pokrenuti računar i učitati operativni sistem – obično nakon blokiranja sistema.

U nekim slučajevima možda ćete moći ponovo da pokrenete računar s tastature; u težim slučajevima, možda ćete morati da isključite napajanje i da ga ponovo uključite.

reduced instruction set computing – procesori sa umanjnim skupom instrukcija

Skraćeno RISC. Procesor koji prepoznaje samo manji broj asemblerskih instrukcija.

RISC čipovi su relativno jeftini, i u proizvodnji i u otklanjanju grešaka, pošto obično sadrže manje od 128 različitih instrukcija. RISC procesori su uobičajeni u radnim stanicama i mogu da rade i do 70 odsto brže od procesora koji koriste složen skup instrukcija (CISC).

Redundant Array of Inexpensive Discs – redundantan niz jeftinih diskova

Skraćeno RAID. Neki to smatraju skraćenicom od Redundant Array of Independent Discs – redundantan niz nezavisnih diskova. Način korišćenja nekoliko čvrstih diskova

u nizu (često diskova tipa SCSI ili IDE), u mrežama i u veoma važnim primenama, da bi se obezbedila otpornost na kvarove za slučaj da jedan disk ili više njih otkáže.

Svaki nivo RAID-a namenjen je za upotrebu u konkretnim uslovima:

RAID 0 Podaci se dele na više diskova, ali bez redundantnog diska. RAID 0 ne obezbeđuje otpornost na kvarove, pošto gubitak jednog diska povlači potpun gubitak svih podataka. Zato neke klasifikacije ne spominju RAID 0.

RAID 1 Dva čvrsta diska jednakog kapaciteta dupliraju (doslovno) međusobni sadržaj. Jedan od njih neprestano i automatski pravi rezervnu kopiju drugog. Ova metoda se ponekad naziva i ogledanje (engl. *mirroring*) ili dupliranje diskova, zavisno od toga da li se koristi jedan nezavisan kontroler diska ili dva.

RAID 2 Bitovi svakog znaka podeljeni su na nekoliko diskova, a podaci o parnosti i informacije za otkrivanje grešaka upisuju se na dodatne (posebne) diskove. Konkretno broj diskova za ispravljanje grešaka zavisi od upotrebljenog algoritma.

RAID 3 Bitovi svakog znaka podeljeni su na nekoliko diskova, ali se za podatke o parnosti koristi samo jedan disk. Ako se otkrije greška, podaci se ponovo čitaju kako bi se rešio problem. Činjenica da se u slučaju greške podaci ponovo čitaju može da znači malo usporenje rada.

RAID 4 Podaci se dele na sektore nekoliko diskova (bitovi jednog znaka ostaju zajedno), a za otkrivanje grešaka služi poseban disk s podacima o parnosti. Čitanje i pisanje se obavljaju nezavisno.

RAID 5 Podaci se dele na sektore nekoliko diskova, a podaci o parnosti dodaju na još jedan sektor kao da se radi o običnim podacima. Ovaj nivo RAID-a obezbeđuje brži rad, pošto su podaci o parnosti raspodeljeni na sve diskove, umesto na jedan koji je samo tome posvećen.

Među tim nivoima nema mnogo razlike u pogledu brzine ili kvaliteta. Nivo RAID-a koji odgovara konkretnoj instalaciji zavisi od

korišćenja mreže. RAID nivoa 1, 3 i 5 može da se nabavi na tržištu, a nivoi 3 i 5 postaju popularni u mrežama.

Registry – registarska baza, baza Registry, registar

Sistemska baza podataka u Microsoftovoj porodici operativnih sistema Windows, koja sadrži podatke o konfiguraciji.

Operativni sistem neprekidno u registrima traži podatke o korisnicima i grupama, programima koji su instalirani na sistem i tipovima dokumenata koje oni mogu da naprave, raspoloživom hardveru i korišćenim priključcima, kao i spiskovima osobina ikonica raznih direktorijuma i programa.

Izmene u registrima obično se prave automatski, pošto se izmene konfiguracioni podaci pomoću Control Panela ili Administrative Toolsa; međutim, iskusni korisnici mogu da menjaju registre i sami, pomoću programa Windows Registry Editor.

restore – restauracija

Kopiranje datoteka iz rezervne kopije ili arhive na njihovo prvobitno mesto, naročito kada se datoteke kopiraju da bi zamenile oštećene ili slučajno obrisane datoteke.

retensioning – održavanje napetosti

Postupak održavanja koji zahtevaju neke jedinice trake, da bi se zadržala odgovarajuća napetost trake; tada se cela traka ili kasete s trakom brzo premotava napred, a potom nazad.

RFI

Videti radio frequency interference.

RISC

Videti reduced instruction set computing.

RJ-11

Modularni telefonski konektor koji se mnogo koristi. RJ11 prima četiri žice (dve parice) i koristi se za prenos glasa.

RJ-45

Često korišćen modularni telefonski konektor. RJ45 prima 8 žica (četiri parice) i koristi se

uglavnom za prenos podataka preko neoklopljenog kabla upletenih parica (UTP) i povezivanje preko iznajmljenih telefonskih linija.

ROM

Videti read-only memory.

RS-232-C

Preporučeni standardni priključak za asinhroni prenos koji su uspostavile organizacije Telecommunications Industry Association i Electronic Industries Association (TIA/EIA). Ponekad se naziva i TIA/EIA-232.

Standard definiše električne, funkcionalne i mehaničke karakteristike korišćene u asinhronom prenosu podataka između perifernog uređaja (DCE) i računara (DTE). RS u imenu ovog standarda skraćenica je za Recommended Standard (preporučeni standard), dok slovo C označava treću reviziju standarda. Standard RS-232-C je funkcionalno identičan standardima CCITT V.24 i V.28, kao i standardu ISO IS2110.

Postoji u verziji sa 9 i 25 iglica (konektor DB) i koristi se za serijsku komunikaciju između računara i perifernog uređaja poput štampača, modema ili miša. Najveća dužina kabla iznosi 15,25 metara, ali se ona može povećati upotrebom vrlo kvalitetnih kablova, pojačivača signala ili modema za kratke veze.

S

sag - propadanje

Kratkotrajno propadanje napona do nekih 70–90 odsto nazivnog napona.

SAN

Videti Storage Area Network.

SCSI

Skraćenica za Small Computer System Interface (sistemska magistrala malih računara), čita se skazi.

Paralelna magistrala velike brzine koju je definisala komisija ANSI X3T9.2. SCSI se koristi za povezivanje računara i perifernih

uređaja pomoću samo jednog priključka. Tako povezani uređaji su „ulanci“ i svaki od njih mora imati jedinstven identifikacioni (ID) broj, odnosno broj prioriteta.

SCSI se često koristi za povezivanje čvrstih diskova, jedinica trake, CD čitača i drugih medija za masovno skladištenje, kao i skenera i štampača.

Neke od osobina SCSI-ja jesu:

- ◆ Magistrala može istovremeno da obavlja čitanje i pisanje.
- ◆ Prvobitni standard podržava najviše sedam uređaja po jednoj veznoj kartici (adapteru) u matičnom računaru; novi standardi podržavaju najviše 16 uređaja i kablovsku dužinu do 25 metara.
- ◆ SCSI uređaji imaju vlastite kontrolere i mogu se odvojiti od matičnog adaptera da bi nešto sami obavili, oslobađajući magistralu za druge poslove.

SCSI-1

Uobičajeno ime za prvu definiciju SCSI-ja objavljenu 1986, koja je imala 8-bitnu paralelnu magistralu i maksimalni protok podataka od 5 Mb/s.

SCSI-2

Proširenje definicije SCSI-ja objavljeno 1994.

Ovaj standard je proširio 8-bitnu magistralu podataka na 16 bitova ili na 32 bita (naziva se i Wide SCSI, široki SCSI), udvostručio protok podataka na 10 ili 20 MB/s (naziva se i Fast SCSI, brzi SCSI). Široki i brzi SCSI mogu da se kombinuju u brzi široki (engl. *Fast-Wide*) SCSI, koji ima 16-bitnu magistralu podataka i maksimalan protok od 20 MB/s. SCSI-2 je kompatibilan sa standardom SCSI-1; međutim, za maksimalne rezultate trebalo bi da koristite i SCSI-2 adapter u matičnom računaru.

SCSI-2 je uveo neke nove naredbe i novi konektor koji je fizički uži, ali koristi 68 umešto 50 iglica, koliko je koristio SCSI-1. Brži protok podataka postiže se sinhronim umesto asinhronim prenosom.

SCSI-3

Proširenje standarda SCSI.

Ova verzija standarda povećala je broj uređaja koji se mogu povezati u niz sa 7 na 16, povećala je najveću dužinu kabla, dodala podršku za serijski, optički i FireWire (IEEE 1394) priključak, kao i za serijsku arhitekturu skladištenja (Serial Storage Architecture) i nekoliko paketnih interfejsa.

Brzina prenosa podataka ovim interfejsom zavisi od hardverske implementacije, ali je moguće postići brzine prenosa veće od 160 MB/s.

SCSI bus - SCSI magistrala

Drugi naziv za SCSI priključak i komunikacioni protokol.

SCSI terminator - završni otpor SCSI priključka

SCSI magistrala mora biti ispravno zatvorena, da bi se izbeglo odbijanje signala na kraju kabla.

Mnogi SCSI uređaji imaju ugrađene završne otvore koji se aktiviraju kada su potrebni. Kod starijih SCSI uređaja korisnik na kraj niza mora dodati završni otpor kako bi uređaj ispravno funkcionisao.

SDRAM

Videti synchronous DRAM.

SDSL

Videti single-line digital subscriber line.

search engine - mašina za pretraživanje, pretraživač

Posebna Web lokacija koja omogućava pretraživanje Weba preko ključnih reči, kako bi se pronašle željene Web strane.

Da biste upotrebili mašinu za pretraživanje treba da upišete ključnu reč (jednu ili više njih), a kod nekih mašina i složeniji izraz u kojem su reči povezane logičkim (Bulovim) operatorima. Mašina za pretraživanje vraća spisak Web strana, diskusionih grupa i FTP arhiva (iz svoje baze podataka) koje sadrže upisani izraz, obično rangiran na neki način, uz kratak tekstualni opis tog materijala.

Pretraživanje te baze podataka mnogo je brže od stvarnog pretraživanja Interneta, ali tačnost i relevantnost informacija koje ona sadrži zavise od učestalosti osvežavanja podataka u njoj, kao i dela Weba koji se stvarno pretražuje u potrazi za novim sadržajima.

secondary cache

Videti level 2 cache.

sector - sektor

Najmanja jedinica prostora na disku, obično veličine 512 bajta. Sektori su grupisani u klastere.

seek time - vreme traženja

Vreme potrebno da bi se glava za čitanje i pisanje pomerila do određenog dela diska.

Sequenced Packet Exchange - redna razmena paketa

Skraćeno SPX. Skup protokola Novellovog NetWarea, napravljen povrh protokola IPX da bi se dobio transportni sloj.

SPX pruža dodatne mogućnosti u odnosu na IPX. Na primer, on garantuje isporuku paketa, pošto određeni čvor proverava ispravnost primljenih podataka. Ako u određenom vremenu ne stigne odgovor, SPX ponovo šalje paket. Ako nekoliko uzastopnih ponovljenih prenosa ne dovede do potvrde ispravnosti poslatih podataka, SPX pretpostavlja da je veza prekinuta i o tome obaveštava operatora. Svi paketi se šalju redom i preko iste putanje do odredišta.

sequential access - redni pristup

Metoda pristupa koju koriste neki uređaji za skladištenje, kao što su jedinice trake, po kojoj zadatu lokaciju uvek moraju da traže od svog početka. Ako se traženi podaci nalaze pri kraju trake, njihovo dobijanje može da potraje.

serial communications - serijske komunikacije

Prenos podataka sa računara na računar, ili sa računara na periferni uređaj, bit po bit.

Serijska komunikacija može biti sinhronizovana i kontrolisana od strane sata, ili nesinhronizovana i kontrolisana početnim i zaustavnim (stop) bitovima koji se dodaju u tok podataka. Važno je da oba uređaja, onaj koji šalje podatke i onaj koji ih prima, rade istom „bodnom“ brzinom, da imaju isto podešavanje provere parnosti i ostalih komunikacionih parametara.

Serial Line Internet Protocol – Internet protokol za serijsku liniju

Skraćeno SLIP. Protokol koji se koristi za povezivanje sa Internetom preko serijskih linija ili preko telefonskih veza pomoću modema.

SLIP omogućava računaru da uspostavi privremenu direktnu vezu s Internetom pomoću modema, a da to matičnom računaru na koji se prijavljuje izgleda kao priključak na njegovoj mreži.

Umesto SLIP-a danas se češće koristi protokol PPP (Point-to-Point).

serial port – serijski priključak

Ulazno/izlazni priključak računara koji podržava serijski prenos podataka, tj. prenošenje podataka bit po bit.

RS-232-C je komunikacioni protokol koji se često upotrebljava za komuniciranje računara sa modemom, štampačem, mišem i drugim perifernim uređajima; zamenjuje ga USB (Universal Serial Bus).

set-associative cache

Videti cache.

SGRAM

Videti Synchronous Graphics RAM.

shielded cable – oklopljeni kabl

Kabl zaštićen od elektromagnetnih smetnji (sve do radio-učestalosti, RFI) metalnom folijom ili pletenicom, sa plastičnim (najčešće PVC) omotačem.

shielded twisted-pair cable – oklopljeni kabl upletenih parica

Skraćeno STP. Kabl sa metalnom folijom i bakarnom pletenicom koja omotava parice žica.

Te žice su upletene određen minimalni broj puta po jedinici dužine; što je veći broj uplitanja, to je preslušavanje između parica manje. STP nudi brz prenos na značajnim kablovskim dužinama i često se povezuje s mrežama Token Ring, ali njegova masa brzo ispunjava kanalice ožičenja.

short circuit – kratak spoj

Kolo koje je slučajno zatvoreno previše blizu izvora, što onemogućava normalan, odnosno bilo kakav rad. Do kratkog spoja često dolazi kada se dodirnu dve ogoljene žice.

SIMM

Videti Single Inline Memory Module.

Simple Mail Transfer Protocol

Skraćeno SMTP. Deo TCP/IP protokola koji obezbeđuje usluge jednostavne elektronske pošte i odgovoran je za prebacivanje elektronskih poruka sa jednog servera elektronske pošte na drugi. SMTP obezbeđuje direktnu isporuku pošte s kraja na kraj, što je prilično neobično; većina poštanskih sistema koristi protokole tipa „snimi i prosledi“.

Za distribuciju elektronskih poruka korisnicima serveri elektronske pošte koriste protokol POP ili IMAP.

Single Inline Memory Module – memorijski modul sa jednim redom kontakata

Skraćeno SIMM. Pločice na koje su zalemljeni ili na drugi način pričvršćeni memorijski čipovi, a koje se mogu priključiti u odgovarajuća podnožja na matičnoj ploči. SIMM-ovi imaju jedan niz kontakata i 8-bitnu ili 32-bitnu magistralu podataka.

Single Large Expensive Disk – jedan veliki skupi disk

Skraćeno SLED. Tradicionalna alternativa RAID-u (redundantnom nizu jeftinih disko-va), koju koriste mnoge mreže.

single-line digital subscriber line – jednolinijska digitalna pretplatnička linija

Skraćeno SDSL; ponekad se naziva i simetrična digitalna pretplatnička linija. To je dvosmerna

simetrična linija koja radi na jednoj upletenoj parici.

SDSL radi do T1 brzine od 1,544 Mb/s preko kablova dužine do 300 metara i pošto koristi frekvencije iznad gornje audio učestalosti, po njoj mogu istovremeno da se prenose i podaci i glas.

single-mode fiber – jednorežimski optički kabl

Optički kabl malog prečnika, u kojem se za prenos signala koriste laseri umesto LED dioda.

Omogućava prolaz samo jednom svetlosnom talasu. Može da sprovede signal na velike udaljenosti. Zbog toga je češći u telefonskim mrežama nego u lokalnim.

slash – kosa crta

Znak /. Koristi se za razdvajanje dodatnih parametara koji menjaju podrazumevano dejstvo naredaba operativnog sistema.

SLED

Videti Single Large Expensive Disk.

SLIP

Videti Serial Line Internet Protocol.

Small Computer System Interface

Videti SCSI.

SMTP

Videti Simple Mail Transfer Protocol.

spike – šiljak

Kratak električni signal veoma visoke amplitude.

SPX

Videti Sequenced Packet Exchange.

SRAM

Videti static RAM.

start bit – početni bit

Početni bit koji se u asinhronim komunikacijama šalje da označi početak nove reči podataka.

static RAM – statički RAM

Skraćeno SRAM. Vrsta računarske memorije koja čuva svoj sadržaj sve dok ima napajanje; ne treba joj neprestano osvežavanje, kao dinamičkom RAM-u (DRAM-u).

U jedan SRAM čip stane otprilike četvrtina informacija koja bi stala u DRAM čip iste složenosti. Međutim, SRAM je mnogo brži od DRAM-a i često se koristi za keš memoriju.

stealth virus – nevidljivi virus

Virus koji pokušava da se sakrije od antivirusnog softvera tako što ostaje u memoriji.

stop bit – završni (zaustavni) bit

U asinhronom prenosu završni bitovi se prenose da bi označili kraj tekuće reči podataka. U zavisnosti od konvencije, mogu biti upotrebljena i dva završna bita.

Storage Area Network – mreža za skladištenje

Skraćeno SAN. Metoda fizičkog razdvajanja funkcije skladištenja na mreži, od funkcije obrade podataka.

SAN obezbeđuje posebnu mrežu za skladištenje i tako smanjuje mrežni protok, jer izoluje velike prenose podataka, npr. izradu rezervnih kopija. Većina proizvođača SAN-a, među kojima su StorageTek i Compaq, koriste SAN sisteme s optičkim kablovima, mada je IBM predložio posebnu arhitekturu za to.

store-and-forward – snimi i prosledi

Metoda privremenog snimanja elektronskih poruka na prolaznim čvorovima pre prosleđivanja na sledeće odredište. Ova tehnika omogućava slanje poruka preko mreža koje nisu stalno dostupne, a korisnicima pruža mogućnost slanja poruka u vreme niže cene i manje gužve na linijama.

STP

Videti shielded twisted-pair cable.

straight-tip connector – konektor ravne ivice

Skraćeno ST. Konektor optičkog kabla koji održava savršeno poravnanje krajeva povezanih vlakana, što je neophodno za efikasan prenos svetla.

streaming tape – „tekuća“ traka

Vrlo brza jedinica trake za izradu rezervnih kopija podataka, koja se najčešće koristi za izradu rezervnih kopija celog diska.

Tekuća traka je projektovana tako da optimizuje protok i nikad se ne zaustavlja tokom izrade kopija. Ovo znači da računar i program za izradu rezervnih kopija moraju biti dovoljno brzi, kako ih ova brza jedinica trake ne bi bespotrebno čekala.

stripe set – skup volumena sa segmentiranim diskovima

Jedinstven volumen raspodeljen na više čvrstih diskova kojima se paralelno pristupa, da bi se smanjilo vreme pristupa.

subdirectory – poddirektorijum

Direktorijum koji se nalazi u nekom drugom direktorijumu. Korenski direktorijum je polazni direktorijum, iz kojeg svi ostali direktorijumi moraju da krenu. Obično se ova reč koristi u istom značenju kao pojmovi direktorijum ili omotnica (engl. *folder*).

subnet – podmreža

Logička mreža napravljena od jedne IP adrese (mrežnog prolaza koji stvarno izlazi na Internet). Adrese podmrežnih računara dobijaju se iz matičnog dela IP adrese pomoću maske.

subnet address – podmrežna adresa

Podmrežni deo IP adrese. U podmreži se matični deo IP adrese pomoću podmrežne maske deli na podmrežni deo i matični deo.

subnet mask – podmrežna maska

Broj, odnosno uzorak bitova, koji označava delove IP adrese koji dogovaraju mrežnom,

podmrežnom i matičnom delu adrese. Ponekad se naziva i adresna maska.

superpipelining – supersprovođenje

Tehnika pretprocesiranja, koju neki mikroprocesori koriste za podelu dveju ili više faza izvršavanja instrukcija (kao što su dobavljanje, dekodiranje, izvršavanje ili upis unazad) na dve ili više faza sprovođenja, što značajno ubrzava rad.

superscalar – superskalaran

Arhitektura mikroprocesora koji sadrži više jedinica za izvršavanje, ili više međuprocenih kanala, što procesoru omogućava da izvrši više od jedne instrukcije u taktu.

Na primer, procesori serije Pentium su superskalarani i imaju dva međuprocena kanala za rad sa celim brojevima. Procesor određuje da li instrukcija može biti izvršena paralelno sa sledećom instrukcijom. Ako ne detektuje zavisnost ovih dveju instrukcija, obe se izvršavaju istovremeno.

surge – naponski udar

Iznenadno i najčešće razorno povišenje napona. Regulacioni uređaj, nazvan prenaponski zaštitnik, može da spreči oštećenje računara od naponskog udara.

surge suppressor – prenaponski zaštitnik

Regulacioni uređaj koji se priključuje između računara i zidne utičnice i štiti računar od oštećenja izazvanih naponskim udarom.

swap – zamena

Privremeno prebacivanje procesa iz memorije na disk, da bi njegovo mesto zauzeo drugi proces. Kada se memorijski prostor ponovo oslobodi, onaj prvi proces se s diska vraća u memoriju. Time je omogućeno učitavanje većeg broja procesa nego što može da stane u memoriju za istovremeno izvršavanje.

swap file – datoteka za razmenu

Datoteka koja se koristi za čuvanje delova programa izmeštenih iz memorije računara,

kako bi se napravilo mesto za druge programe koji se takođe izvršavaju.

Datoteka za razmenu može biti stalna, koja uvek zauzima prostor na disku, pa i onda kada program koji ju je napravio nije pokrenut, ili privremena, koja se pravi samo kada je potrebna.

U dokumentaciji Windowsa 2000, datoteka za razmenu se naziva datoteka za straničene (engl. *paging file*).

swapping – zamenjivanje

Postupak zamenjivanja jedne komponente drugom. U sistemu virtuelne memorije zamenjivanje se događa kada program zatraži podatke koji se ne nalaze u memoriji nego u datoteci za razmenu. Podaci se tada učitavaju sa diska u memoriju i tu zamenjuju neke podatke koji su izmešteni u datoteku za razmenu. Zamenjivanje može da se odnosi i na menjanje disketa, kada je to potrebno u sistemu sa jednom disketnom jedinicom.

symmetrical digital subscriber line

Videti single-line digital subscriber line.

synchronous DRAM – sinhroni DRAM

Skraćeno SDRAM ili syncDRAM. Brza memorija, brža i od EDO RAM-a, koja se koristi u najjačim sistemima i serverima. SDRAM radi na višim učestalostima od običnog DRAM-a, koristeći tehniku predviđanja lokacije sledeće memorijske adrese koja će biti zatražena.

Synchronous graphics RAM – sinhroni grafički RAM

Skraćeno SGRAM. Vrsta brze dinamičke RAM memorije; koristi se u grafičkim karticama.

T

T

Videti tera-.

T.120

Grupa komunikacijskih i aplikacijskih protokola koji podržavaju prenos podataka u realnom vremenu na više tačaka, i to preko LAN-a, ISDN-a, analogne modemske veze i Interneta. T.120 je postao poznat pošto ga je Microsoft uključio u paket NetMeeting.

tape cartridge – kaseta sa trakom

Zatvorena kasetna sa trakom, koja liči na kasetu za video kameru. Kasete s trakom prvenstveno služe za izradu rezervnih kopija čvrstih diskova.

tape drive – jedinica trake

Periferijski uređaj koji zapisuje i čita podatke sa magnetne trake.

Jedinica trake može da koristi koture sa trakom ili zatvorene kasete sa manjom količinom trake. Pošto program za upravljanje trakom mora da pretražuje od početka trake kad god treba da pronađe neke podatke (postupak koji se zove redni pristup), jedinica trake je previše spora da bi se koristila kao primarni medij za snimanje podataka; međutim, trake se često koriste za izradu rezervnih kopija čvrstih diskova.

TB

Videti terabyte.

TCP

Videti Transmission Control Protocol.

TCP ports – TCP ulazi

Pri povezivanju dva računara u TCP/IP mreži radi pristupa određenom servisu, uspostavlja se veza s kraja na kraj i „priključnice“ na svakom kraju veze. Te „priključnice“ se prave na određenom broju ulaza, zavisno od programa koji se koristi.

TCP/IP

Videti Transmission Control Protocol/Internet Protocol.

Telnet

Jedan iz grupe TCP/IP protokola – koristi se za povezivanje na udaljeni računar i emulaciju terminala.

Najčešće emulirani terminali jesu DEC-ovi VT-52, V-100 i VT-220, mada mnogi proizvođači nude i druge emulacije.

temporary swap file – privremena datoteka za razmenu

Datoteka za razmenu koja se pravi samo kada je potrebna. Privremena datoteka za razmenu ne zauzima jedan neprekidni blok na disku, nego nekoliko razdvojenih blokova. Po svojoj prirodi, datoteka za razmenu zauzima koristan prostor na disku samo ako se program koji ju je napravio izvršava.

tera-

Skraćeno T. Prefiks koji u metričkom sistemu označava bilion, 10^{12} . U američkom brojačnom sistemu ovaj prefiks označava trilion.

terabyte – terabajt

Skraćeno TB. U računarstvu označava 2^{40} , odnosno 1 099 511 627 776 bajtova. Terabajt iznosi hiljadu gigabajtova i koristi se za izražavanje kapaciteta vrlo velikih diskova.

terminal emulation – emuliranje terminala

Način rada ili softver koji zadaje da se PC ponaša kao terminal priključen na veliki računar, obično zbog telekomunikacije. Programi za komunikaciju obično sadrže popularne emulacije, među kojima su ANSI, VT-52, VT-100, VT-220 i TTY.

terminator – završni otpor

Uređaj koji se priključuje na poslednji periferni uređaj u nizu, odnosno na poslednji čvor mreže.

Na primer, poslednji uređaj priključen na SCSI magistralu mora da zatvori magistralu, inače ona neće dobro funkcionisati. Na krajeve mrežnog kabela Ethernet stavljaju se otpornici od 50 oma, da se signal ne bi odbio od kraja kabela i tako omeo prenos podataka.

text mode – tekstualni režim rada

Režim rada u kojem računar prikazuje znakovne na ekranu koristeći ugrađeni skup znakova, ali ne prikazuje nikakve grafičke znakove niti pokazivač miša. Ponekad se naziva i znakovni režim (engl. *character mode*).

TFT display – TFT ekran

Videti active-matrix display.

thick Ethernet – debeli Ethernet

Koaksijalni kabl za povezivanje računara u mrežu tipa Ethernet; ponekad se naziva i „debeli kabl“.

Kabl je debeo oko jedan centimetar i može da se koristi za povezivanje mrežnih čvorova međusobno udaljenih do otprilike 1000 m. Najčešće se koristi za povezivanje fragmenata mreže koji se nalaze u različitim zgradama.

thicknet

Videti thick Ethernet.

thin Ethernet – tanki Ethernet

Koaksijalni kabl za povezivanje računara u mrežu tipa Ethernet; ponekad se naziva i „tanki kabl“.

Kabl je debeo oko 5 mm i može da se koristi za povezivanje mrežnih čvorova na udaljenostima do otprilike 165 metara. Obično se koristi za povezivanje mrežnih čvorova koji se nalaze u istoj zgradi ili kancelariji.

thin-film transistor display

Videti active-matrix display.

thinnet

Videti thin Ethernet.

thrashing – preterana razmena

Aktivnost diska na razmeni podataka između datoteke za razmenu i sistemske memorije, razvijena do te mere da se sistem bavi samo time, a ne obradom podataka i izvršavanjem programa.

Preterana razmena može biti izazvana lošom sistemskom konfiguracijom, koja je

napravila malu datoteku za razmenu, ili zai-
sta malom količinom memorije instaliranom
u sistem. Može se eliminisati povećanjem
datoteke za razmenu ili dodavanjem
memorije.

thread – nit

1. Proces koji je deo drugog, većeg procesa ili programa. U operativnom sistemu koji podržava istovremeno izvršavanje više poslova, program može sadržati nekoliko niti koje se istovremeno izvršavaju u okviru jednog programa. To znači da jedan deo programa može da proračunava podatke, dok drugi iscrtava grafikon.
2. Skup povezanih priloga u diskusioj grupi ili forumu. Mnogi programi za praćenje diskusioj grupa svrstavaju poruke prema nitima diskusije, umesto po redosledu objavljivanja.

throughput – protok

Mera brzine prenosa podataka kroz složenu komunikacijsku ili mrežnu šemu.

Protok je pokazatelj sveukupne performanse sistema. Na primer, protok servera zavisi od tipa procesora, operativnog sistema, kapaciteta čvrstog diska, upotrebljene mrežne kartice i veličine međumemorije (bafera) za prenos podataka.

Protok se u komunikacijama obično meri brojem bitova ili paketa obrađenih svake sekunde.

TIA/EIA 586

Standard za telekomunikaciono ožičenje u poslovnim zgradama, koji su zajednički ustanovila američka udruženja Telecommunications Industry Association i Electronics Industries Association (TIA/EIA).

Taj standard:

- ♦ Opisuje opšti sistem ožičenja za sve poslovne zgrade.
- ♦ Definiše tipove medija, konektora i završnih otpora.
- ♦ Obezbeđuje osnove za saradnju konkurentskih proizvođača i usluga u ožičavanju, projektovanju, instaliranju i upravljanju.

- ♦ Omogućava ožičenje zgrada pre definisanja proizvoda koji će ga koristiti i elegantno proširivanje u budućnosti.

TIA/EIA 586 se primenjuje na sve neoklopljene kablove upletenih parica, koji rade s mrežnim sistemima Ethernet, Token Ring, ISDN i ostalim.

TIA/EIA structured cabling standards – standardi TIA/EIA za strukturalno povezivanje

Standardi koje su zajednički ustanovila američka udruženja Telecommunications Industry Association i Electronics Industries Association (TIA/EIA), među kojima su:

- ♦ ANSI/TIA/EIA-568-1991 Telekomunikaciono ožičenje u poslovnim zgradama.
- ♦ TIA/EIA TSB-36 Dodatna specifikacija UTP kablova, 1991.
- ♦ TIA/EIA TSB-40 Bilten telekomunikacionih sistema – dodatne specifikacije prenosa za hardver za povezivanje UTP kablova, 1992.
- ♦ ANSI/TIA/EIA-568A 1995. Revizija prvobitnog dokumenta 568, kome je dodat materijal iz TSB-36 i TSB-40.
- ♦ ANSI/TIA/EIA-569-1990 Telekomunikacioni „prolazi“ i „prostor“ u poslovnim zgradama.
- ♦ ANSI/TIA/EIA-570-1991 Telekomunikaciono ožičenje u stambenim i malim poslovnim zgradama.
- ♦ ANSI/TIA/EIA-606-1993 Administrativni standard za telekomunikacionu infrastrukturu poslovnih zgrada.
- ♦ ANSI/TIA/EIA-607-1994 Zahtevi kod uzemljenja i povezivanja u telekomunikacijama poslovnih zgrada.

Lokalni propisi mogu da imaju i dodatne zahteve.

Token Ring Network – mreža Token Ring

IBM-ovo ostvarenje mrežne arhitekture prstena, koji koristi protokol sa prepuštanjem simbola (dozvole za prenos) i protokom od 4 ili 16 Mb/s.

Pomoću standardnih telefonskih žica, mreža Token Ring može da poveže do 72 uređaja; uz oklopljene kablove upletenih parica (STP), svaki prsten podržava do 256 čvorova. Mada zasnovana na strukturi zatvorenog prstena, mreža Token Ring zapravo koristi zvezdu od najviše osam čvorova povezanih na istu razvodnu kutiju (eng. *multistation access unit*, MAU). MAU-i se međusobno povezuju i tako nastaje prsten.

Mreža Token Ring može da sadrži PC računare, mini računare i velike računare. Ove mreže definiše standard IEEE 802.5.

token ring network – mreža sa prepuštanjem dozvole za prenos

Prstenasta LAN mreža koja koristi prepuštanje dozvole za prenos kako bi se izbegli sudari na mreži i upravljalo protokom.

U prstenastoj LAN mreži koja koristi prepuštanje dozvole za prenos, upravljačka mrežna kartica stvara simbol (engl. *token*) koji dozvoljava prenos. Taj simbol se neprestano prenosi sa čvora na čvor, po celoj mreži.

Ako čvor ima neke podatke za prenos, on hvata simbol (dozvole za prenos), menja mu status u „zauzet“ i na to dodaje poruku i adresu odredišta. Svi ostali čvorovi neprestano iščitavaju taj simbol, kako bi utvrdili da li je poruka namenjena njima. Ako jeste, oni snimaju simbol, uzimaju poruku iz njega i vraćaju simbol pošiljaocu. Potom pošiljalac uklanja poruku iz simbola i menja mu status u „slobodan“, što znači da ga sada može upotrebiti bilo koji čvor na mreži.

top-level domains – najviše kategorije domena

Najviša kategorija naziva matičnog računara na Internetu, koja označava tip institucije kojoj pripada ili zemlju porekla.

Najčešće kategorije domena u SAD i Evropi jesu:

com Komercijalna organizacija. Većina preduzeća spada u ovu kategoriju.

edu Obrazovna institucija kao što je univerzitet.

gov Vladina institucija.

int Međunarodna organizacija kao što su NATO ili Ujedinjene nacije.

mil Vojna institucija.

net Mrežna organizacija.

org Neprofitna organizacija.

Većina država ima jedinstvene nazive domena izvedene iz njihovih međunarodnih oznaka, kao što su ca za Kanadu, uk za Veliku Britaniju, jp za Japan i yu za Jugoslaviju.

topology – topologija

Karta mreže. Fizička topologija opisuje kuda prolaze kablovi i gde su smeštene radne stanice, čvorovi, mrežne skretnice i mrežni prolazi. Mreže su obično oblika magistrale, prstena, zvezde ili „ribarske mreže“. Logička topologija se odnosi na putanje kojima prolaze poruke od jednog do drugog korisnika mreže.

TP

Videti twisted-pair cable.

track – staza

Koncentrični skup područja za smeštaj podataka na disku ili disketi. Staze se formiraju u procesu formatiranja (niskog nivoa) diska.

trackball – pokazivač sa kuglicom

Ulazni uređaj za pokazivanje projektovan kao alternativa mišu.

Pokazivač sa kuglicom zapravo predstavlja miša okrenutog naopako koji je fiksiran i sadrži pokretnu kuglicu koju korisnik okreće prstom i tako pomera pokazivač po ekranu. Pošto pokazivaču sa kuglicom nije potrebno mnogo slobodnog prostora na stolu, ovi uređaji su popularni na prenosivim računarima; Microsoft je uveo mali pokazivač s kuglicom koji se pričvršćuje za bok prenosivog računara, a IBM štapičasti pokazivač osetljiv na dodir s dva tastera, tzv. TrackPoint.

Transmission Control Protocol

Skraćeno TCP. Vezni protokol za prenos podataka iz skupa protokola TCP/IP. Radi iznad IP-a u skupu protokola i obezbeđuje pouzdanu isporuku podataka preko već uspostavljenih veza.

TCP podacima dodaje zaglavlje sa informacijama potrebnim za isporuku podataka na određište. Broj ulaza izvora i broj ulaza određišta omogućavaju da se razmenjuju podaci između odgovarajućih procesa na oba računara. Broj u redosledu (engl. *sequence*) omogućava da se paketi podataka slože odgovarajućim redom u prijemnom računaru, a kontrolni zbir omogućava proveru ispravnosti primljenih podataka.

Transmission Control Protocol/Internet Protocol

Skraćeno TCP/IP. Skup komunikacionih protokola za povezivanje računara razvijen tokom kasnih sedamdesetih godina u američkoj vojnoj agenciji DARPA. Skup protokola TCP/IP obuhvata pristup medijima, prenos paketa, komunikacione sesije, prenos datoteka, elektronsku poštu i emulaciju terminala.

TCP/IP je široko poznat i otvoren standard koji, premda je potpuno nezavisan, podržava veliki broj proizvođača hardvera i softvera za skoro sve tipove računara, od ličnih do velikih. Mnoge korporacije, univerziteti i vladine agencije koriste TCP/IP, a on predstavlja i osnovu Interneta.

TCP/IP je odvojen od mrežnog hardvera i radi na mrežama Ethernet, X.25, Token Ring i komutiranim telefonskim linijama s modemskim pristupom. Pošto je usmeren, njegovi paketi mogu biti poslani određenom putanjom, a ima i pouzdane i efikasne mehanizme isporuke podataka. TCP/IP koristi uobičajeni način adresiranja sa adresom koja se može proširiti, pa svaki računar može da adresira svaki drugi računar, ma gde se on nalazio, čak i na mreži veličine Interneta, a nove mreže je moguće dodavati bez prekida u radu.

Današnja popularnost porodice protokola TCP/IP nije samo rezultat činjenice da su ti protokoli bili gotovi, raspoloživi i da je vlada SAD nametnula njihovu upotrebu. Popularni su zbog svoje robustnosti i čvrstine, jer rešavaju mnoge najteže mrežne probleme, i to elegantno i efikasno.

transmission medium – prenosni medij

Kablovi koji prenose mrežne signale, kao što su optički, koaksijalni, oklopljeni kablovi upletenih parica (STP) ili neoklopljeni kablovi upletenih parica (UTP).

Trojan Horse – trojanski konj

Tip virusa koji se pretvara da je koristan program, na primer igra ili pomoćni program, a zapravo sadrži kôd za uništavanje ili oštećivanje podataka na računaru na kojem je pokrenut.

twisted-pair cable – upletena parica

Skraćeno TP. Kabl koji se sastoji od najmanje dva izolovana provodnika koji su međusobno upleteni sa 6 uvoja po inču.

Jedan provodnik se koristi za uzemljenje, a drugi za prenos signala. Kabl može da bude oklopljen ili neoklopljen. Telefonski kablovi koji se ugrađuju u stanove obično su upletene parice.

Type 1-9 cable – kablovi tipa 1-9

IBM-ova specifikacija kablovskih sistema:

kabl tipa 1 Oklopljeni upleteni kabl s dve parice od krutih provodnika (američke oznake) prečnika 22, i sa zaštitnom pletenicom. Koristi se u mrežama Token Ring.

kabl tipa 2 Oklopljeni upleteni kabl s dve parice od krutih provodnika i zaštitnom pletenicom. Ovaj tip kabla sadrži i četiri parice neoklopljenih žica za prenos zvučnih signala, što daje ukupno šest parica pod istim omotačem.

kabl tipa 3 Četiri neoklopljene krute upletene parice, koje se koriste za zvučne signale ili za podatke. To je IBM-ova varijanta telefonske žice upletenih parica.

kabl tipa 4 Nije objavljena specifikacija.

kabl tipa 5 Dvojni optički kabl s vlaknima prečnika 100/140 mikrona; IBM sada preporučuje 125-mikronsko vlakno, što je trenutni industrijski standard u optičkim kablovima.

kabl tipa 6 Oklopljeni upleteni kabl s dve parice, koji se koristi za blisko povezivanje razvodnih kutija i koncentratora. Kabl tipa 6 savitljiviji je od kabla tipa 1.

kabl tipa 7 Nije objavljena specifikacija.

kabl tipa 8 Oklopljeni neupleteni kabl s dve parice u pljosnatom omotaču; obično se polaže pod tepih.

kabl tipa 9 Oklopljeni dvoparični zaliveni kabl sa krutim ili višežičnim provodnicima i negorivim spoljnim omotačem; koristi se za vezu između spratova.

U

UART

Videti Universal Asynchronous Receiver/Transmitter.

UDP

Videti User Datagram Protocol.

Ultra SCSI

Proširenje standarda SCSI-2 koje povećava protok podataka na 20 MB/s, nezavisno od širine magistrale. Ultra SCSI podržava četiri do osam uređaja, zavisno od dužine i tipa kabla.

Ultra Wide SCSI – ultra široki SCSI

Proširenje standarda SCSI-2 kojim se povećava protok podataka na 80 MB/s, na magistrali širine 16 bitova. Ultra Wide SCSI podržava najviše šesnaest uređaja.

Ultra2 SCSI

Proširenje standarda SCSI-2 kojim se povećava protok podataka na 40 MB/s, na magistrali širine osam bitova. Ultra SCSI podržava najviše osam uređaja.

uncompress – širenje, dekompresija

Postupak obnavljanja prvobitnog oblika komprimovane datoteke.

Uniform Resource Locator – jednoznačna adresa resursa

Skraćeno URL. Adresa resursa na Internetu. URL-ovi se koriste kao mehanizam povezivanja Web strana i metoda pristupa kojom čitači Weba pristupaju Web stranama.

URL sadrži naziv protokola koji treba upotrebiti za pristup resursu (npr. HTTP ili FTP), ime servera na kome se resurs nalazi (kao `www.mikro.co.yu`), putanju do resursa (kao `/catalog`) i ime dokumenta koji treba otvoriti (`/index.html`).

uninterruptible power supply – izvor besprekidnog napajanja

Skraćeno UPS. Alternativni izvor za napajanje računara, koji se obično sastoji od nekoliko baterija koje služe za napajanje računara električnom energijom ako nestane struje ili napon gradske mreže padne ispod najnižeg dozvoljenog nivoa.

Ovakvi izvori se obično dodaju samo najvažnijim uređajima na mreži, kao što su serveri, mrežne skretnice, mrežni prolazi i nezavisni čvrsti diskovi. Postoje dve vrste ovih izvora:

- ◆ Izvor koji neprestano nadgleda i preoblikuje napon priključen na računar. Ako dođe do nestanka mrežnog napona, izvor nastavlja da obezbeđuje lepo oblikovani (sinusni) napon.
- ◆ Rezervni izvor koji nadgleda naizmenični napon, ali se uključuje tek kada napon energetske mreže padne ispod nekog podešenog nivoa; takav izvor može da se uključiti za manje od 5 ms.

Universal Asynchronous Receiver/Transmitter – univerzalni asinhroni prijemnik/predajnik

Skraćeno UART. Elektronski modul koji kombinuje elektronska kola za emitovanje i primanje signala prilikom asinhronog prenosa podataka preko serijske linije.

Universal Serial Bus - univerzalna serijska magistrala

Skraćeno USB. Standard Intela i Microsofta za brzu perifernu magistralu, koja bi trebalo da praktično učini suvišnim konektore na zadnjoj strani PC računara.

USB definiše priključke i karakteristike magistrale protoka do 12 Mb/s, preko jednog kabla dugačkog do pet metara. USB podržava do 63 uređaja, kao što su spoljni CD čitači, štampači, spoljni modemi, miševi i tastatura, koji se mogu priključivati bez isključivanja napona računara, a nije potrebno čak ni resetovanje. Magistrala obezbeđuje i napajanje za one priključene uređaje koji nemaju vlastito, pa nisu potrebne posebne baterije ili kablovi za napajanje. Većina PC računara ima dva, četiri ili šest USB priključaka.

unshielded cable - neoklopljeni kabl

Svaki kabl koji spoljnim metalnim omotačem nije zaštićen od elektromagnetnih smetnji, uključujući i one radio-učestalosti (RFI).

unshielded twisted-pair cable - neoklopljeni kabl upletenih parica

Skraćeno UTP. Kabl s dva para (ili više) upletenih bakarnih žica.

Što su žice češće međusobno isprepletene, to je njihovo preslušavanje manje. UTP se nudi u kvalitetu podesnom za zvučni signal i onom koji je podesan za brze digitalne podatke. U prednosti UTP-a ubrajaju se, između ostalog, lakoća instaliranja i niska cena materijala. Mana mu je ograničena maksimalna brzina signala i manje maksimalne dužine segmenata kabla.

UPS

Videti uninterruptible power supply.

UPS monitoring - nadgledanje izvora besprekidnog napajanja

Postupak provere ispravnog rada priključnog izvora besprekidnog napajanja koji koristi server.

URL

Videti Uniform Resource Locator.

USB

Videti Universal Serial Bus.

Usenet newsgroups - diskusione grupe

Pojedinačne diskusione grupe mreže USENET.

Ove diskusione grupe sadrže priloge koje su poslali drugi korisnici mreža Internet i Usenet, a samo mali broj sadrži dnevne vesti.

Većina grupa je posvećena jednoj temi, a opseg tema na celom Usenetu prosto je nevertovatan; ma kako čudna bila tema za koju se zanimате, sigurno ćete pronaći diskusionu grupu Useneta koja se njome bavi.

User Datagram Protocol

Skraćeno UDP. Paketni protokol veznog prenosa nivoa bez direktne veze, korišćen u skupu protokola TCP/IP i obično upakovan u softver IP sloja. Pošto UDP ne dodaje kašnjenje kao TCP, često se koristi s programima SNMP (Simple Network Management Protocol).

Programi za povezivanje više tačaka, kao što su Mbone i Real-time Transport Protocol, koji prenose zvuk i slike sa Interneta u realnom vremenu (engl. *stream*), koriste UDP kao svoj transportni mehanizam, pošto su potvrda prijema i ponovni prenos koje nudi TCP nepotrebne, a dodaju preveliko kašnjenje. Ako se izgubi paket nekih audio podataka, njegovo ponovno slanje niti je praktično, niti poželjno (dok se uživo sluša muzika).

UTP

Videti unshielded twisted-pair cable.

V

V.90

Modemski standard; ponekad se naziva i standard 56 K modema. V.90 opisuje asimetričnu vezu, teorijske brzine do 56 Kb/s ka korisniku i 33,6 Kb/s od njega.

Modemi V.90 postižu svoje velike brzine pretpostavljajući da rade s digitalnom telefonskom centralom, zbog čega se smanjuje broj analogno-digitalnih pretvaranja koje obavljaju – konverzija koju obavlja modem je ipak neizbežna.

Da li ćete zaista postići te brzine zavisi od kvaliteta telefonske linije koju koristite i udaljenosti od telefonske centrale. Ako centrala nije digitalna, modem se prebacuje na potpuno analogni režim rada brzine 28,8 ili 33,6 Kb/s.

Da bi se smanjilo preslušavanje između susednih linija, američka državna komisija za komunikacije (FCC) ograničila je maksimalnu snagu signala, čime je smanjila teorijski maksimalnu brzinu na 54 Kb/s.

vaccine – antivirusni program

Program koji štiti datoteke od virusa. Dodavanjem male količine koda postojećim datotekama, antivirusni program može da prepozna napad virusa i da o tome obavesti korisnika.

VBScript

Verzija Microsoftovog Visual Basic-a, koja se koristi u Microsoftovom Internet Exploreru (čitač Weba).

very high-bit-rate digital subscriber line – digitalna pretplatnička linija veoma velike brzine

Skraćeno VDSL. Brža verzija asimetrične digitalne pretplatničke linije (ADSL).

VDSL je asimetrična, pa brzina slanja iznosi od 1,6 Mb/s do 2,3 Mb/s, a primanja od 12,96 Mb/s do 51,84 Mb/s, zavisno od udaljenosti.

very low-frequency emission – zračenje na vrlo niskoj frekvenciji

Skraćeno VLF. Zračenje koje emituju monitori računara i drugi uobičajeni kućni aparati, poput televizora, fenova za kosu, električne čebadi i miksera.

Ti uređaji zrače na vrlo niskim frekvencijama iz opsega od 2 do 400 kHz, a intenzitet

zračenja opada sa kvadratom rastojanja od izvora. Zračenje monitora je najjače sa strane i otpozadi, a najslabije s prednje strane.

Švedska je jedina država koja je propisala dozvoljeno zračenje monitora. Švedsko državno telo za merenje i testiranje Mat Oct Provedet (MPR) revidiralo je 1990. godine svoje uputstvo za prihvatljivo VLF zračenje, i dopustilo magnetna polja tih učestalosti jačine svega 25 nanoTesla (nT). Poređenja radi, jačina prirodnog magnetnog polja Zemlje na njenoj površini otprilike je 2000 puta veća, ali to polje se skoro uopšte ne menja u vremenu, pa slabije prodire.

video adapter – grafička kartica

Kartica koja priprema sliku (tekst i grafiku) za monitor. Neki grafički čipovi integrisani su s matičnom pločom, pa nema potrebe za posebnom karticom.

video conferencing – video konferencije

Metoda koja omogućava da ljudi na udaljenim lokacijama učestvuju u konferenciji i podelje informacije. Mada su prvobitno obavljane analognim videom i skupim satelitskim vezama, video konferencije se danas obavljaju komprimovanim digitalnim videom koji se prenosi putem lokalne mreže ili Interneta.

S programskog stanovišta, video konferencije su otišle mnogo dalje od posmatranja slike sagovornika; korisnici mogu da gledaju i ažuriraju karte, crtaju ili skiciraju na tabli, ažuriraju računске tabele i slično, a sve to uživo.

video RAM – video memorija

Skraćeno VRAM. RAM memorija specijalne namene koja ima dve putanje za pristup, umesto jedne kao kod standardne RAM memorije. Ove dve putanje podataka omogućavaju grafičkim karticama da istovremeno obavljaju dva posla – osvežavanje ekrana i komunikaciju sa procesorom. VRAM ne zahteva od sistema da najpre završi s obradom jedne funkcije pre nego što započne obradu druge, što grafičkom sistemu omogućava velike brzine.

virtual memory – virtuelna memorija

Tehnika upravljanja memorijom koja dozvoljava da sadržaj fizičke RAM memorije bude prebačen na disk.

Ova tehnika programima stavlja na raspolaganje više memorije nego što je zapravo instalirano na računaru. Pravo upravljanje virtuelnom memorijom zahteva da procesor ima ugrađen poseban hardver koji će koristiti operativni sistem, jer to nije samo stvar kopiranja podataka iz memorije na disk na nivou programa.

U sistemu virtuelne memorije programi i njihovi podaci su podeljeni na manje delove koji se nazivaju stranicama. U momentu kada je sistemu potrebno više memorije, operativni sistem određuje kod kojih stranica postoji najmanja verovatnoća da će uskoro biti pozvane (koristeći algoritam zasnovan na učestalosti upotrebe, intervalu koji je protekao nakon poslednje upotrebe i prioriteta programa) i smešta ih na disk. Prostor u memoriji koji su te stranice zauzimale sada je dostupan ostalim programima. Kada izmeštene stranice budu potrebne, operativni sistem će ih učitati sa diska u prostor u RAM memoriji koji je nastao premeštanjem drugih strana na disk.

virus – računarski virus

Program koji je napisan da bi, bez korisnikovog znanja ili dozvole, obrisao ili oštetio podatke koji se čuvaju u računaru.

Virus se kopira sa diska na disk ili sa računara na računar preko mreže. Teško je doći do tačnih podataka, ali neke procene govore da postoji otprilike 30 000 poznatih virusa i da se svakog meseca pojavljuje oko 400 novih.

Virus može sam da se doda drugom programu bilo u tabelu particija, bilo u sektor diska za podizanje sistema. Kada se odigra neki događaj, na primer pokrene neki program ili nastupi određeni datum, virus stupa u akciju. Drugi virusi, među kojima je i ILOVEYOU, zloupotrebljavaju poverenje koje vlada među programima Microsoftovog Officea i pokreću se kao skriptovi čim se otvori prilog elektronske poruke koji ih sadrži.

VLF

Videti very low-frequency emission.

VRAM

Videti video RAM.

W**wait state – stanje čekanja**

Ciklus sistemskog sata u kojem se instrukcije ne izvršavaju jer procesor čeka podatke iz memorije.

Čipovi sa statičkom RAM memorijom i RAM čipovi koji rade u režimu straničenja ne zahtevaju da ih procesor stalno osvežava, čime se izbegavaju nepotrebna stanja čekanja. Za računar koji može da obrađuje informacije bez stanja čekanja kaže se da radi sa nula stanja čekanja.

WAN

Videti wide area network.

warm boot – ponovno pokretanje

Ponovno pokretanje sistema bez isključenja napajanja, nakon što je već bio pokrenut. To se postiže kombinacijom tastera Ctrl+Alt+Del.

wavetable synthesis – sinteza zvuka pomoću snimljenih uzoraka zvukova

Metoda simuliranja zvuka muzičkih instrumenata koji koristi zvučna kartica. Sinteza zvuka pomoću tabele snimljenih zvukova koristi digitalizovane uzorke zvuka pravih instrumenata, koji se prilagođavaju i mešaju da bi se dobila muzika. FM sinteza je jeftinija od sinteze zvuka pomoću tabele snimljenih zvukova, ali je i mnogo nižeg kvaliteta.

Web browser – čitač Web

Klijentski program koji korisniku omogućava pregled hipertekstualnih dokumenata, praćenje hiperveza do drugih HTML dokumenata i preuzimanje datoteka s Interneta ili s unutrašnje mreže preduzeća.

Kad naidete na nešto zanimljivo dok čitate hipertekstualni dokument, zanimljivi objekat možete da pritisnete mišem i čitač će automatski stupiti u vezu sa udaljenim matičnim računarom koji čuva taj objekat, preuzeti ga i prikazati na ekranu. Ne morate da znate IP adresu matičnog računara, njegovo ime, niti neki drugi detalj. Čitači Weba takođe prikazuju grafiku Web strana, „sviraju“ zvučne odlomke i prikazuju video odlomke; oni izvršavaju male programe pisane u Javi ili ActiveX-u, zване apleti.

Primeri popularnih čitača Weba jesu Netscapeov Navigator i Microsoftov Internet Explorer.

Web page – Web strana

Informacije smeštene na Web server, namenjene pregledanju pomoću čitača Weba. Web strana može da sadrži tekst, grafiku, audio i video odlomke i hiperveze ka drugim Web stranama.

Web server

Hardversko-softverski paket koji pruža usluge klijentskim računarima na kojima rade čitači Weba.

Klijentski zahtevi imaju oblik HTTP poruka; server na njih odgovara slanjem Web strana ili drugih zatraženih dokumenata klijentu. Većina Web servera radi pod nekom verzijom Unixa ili Microsoftovim Windowsom 2000 Server.

Web site – Web lokacija

Grupa HTML dokumenata i njima pridruženih skriptova koje podržava neki Web server (na World Wide Webu).

Većina Web lokacija ima početnu stranu, koja služi kao početna tačka ili indeks za tu lokaciju, pri čemu je povezana sa drugim Web stranama ili čak i drugim Web lokacijama pomoću hiperveza. Da biste se povezali sa nekom Web lokacijom, treba vam priključak za Internet i čitač Weba.

Webcam

Jeftina video kamera koja hvata žive slike za prikazivanje na Webu. One se koriste za prikazivanje podataka o saobraćaju, dešavanjima u nečijem stanu, akvarijumu, pejzažu ili na ulici.

wide area network – mreža širokog područja

Skraćeno WAN. Mreža koja povezuje korisnike na velikim udaljenostima, često izvan granica gradova i država.

Wide SCSI – široki SCSI

Verzija standarda SCSI-2 koja pruža protok podataka do 20 MB/s preko 16-bitne magistrale.

Wide Ultra SCSI – široki ultra SCSI

Verzija standarda SCSI-2 koja pruža protok podataka do 40 MB/s preko 16-bitne magistrale.

Wide Ultra2 SCSI – široki ultra2 SCSI

Verzija standarda SCSI-2 koja pruža protok podataka do 80 MB/s preko 16-bitne magistrale.

wildcard character – džoker

Znak koji predstavlja jedan ili više nepoznatih znakova. U mnogim operativnim sistemima znak pitanja (?) predstavlja jedan nepoznati znak u imenu datoteke ili njegovom nastavku, a zvezdica (*) bilo koji broj nepoznatih znakova.

Windows Internet Naming Service – Windowsova šema imenovanja

Skraćeno WINS. Servis Microsoftovog Windows NT Servera i Windows 2000 Servera, koji preslikava NetBIOS-ova imena računara korišćena u Windows mrežama u IP adrese koje se koriste u mrežama s protokolom TCP/IP.

WINS je gotovo potpuno automatizovan; sâm pravi svoju bazu podataka i sâm upravlja njenim ažuriranjem.

WINS

Videti Windows Internet Naming Service.

Wintel

Skraćenica od imena Windows i Intel. Odnosi se na računar sa Intelovim procesorom koji radi pod Microsoftovim Windowsom.

wireless communications – bežične komunikacije

Način povezivanja čvora ili grupe čvorova i glavne mreže, bez uobičajenih kablova.

Koriste se sledeće metode:

Infracrveno nezaklonjeno povezivanje

Za prenos podataka između čvorova udaljenih do 24,4 metra koriste se infracrveni talasi visoke učestalosti, ali ti uređaji ne smeju biti zaklonjeni; infracrveni talasi ne prolaze kroz zidove od cigala. Brzine prenosa su relativno velike, reda nekoliko desetina megabita u sekundi.

Visokofrekventno radio-povezivanje

Radio-signalni visoke učestalosti prenose podatke do čvorova razmaknutih od 12,2 do 39,6 metara, zavisno od vrste prepreka između njih; taj signal prodire u tanke zidove, ali ne i u noseće. Brzine prenosa obično su manje od 1 Mb/s.

Radio-povezivanje proširenog spektra

Mala grupa frekvencija je dostupna za bežično povezivanje lokalnih mreža, bez posebne dozvole američke državne komisije za komunikacije (FCC). Pojas učestalosti od 902 do 928 MHz, poznat kao industrijski, naučni, i medicinski (ISM) pojas, slobodan je za upotrebu. Pojas od 2,4 do 2,483 GHz regulisan je propisima i za njega je potrebna dozvola. Čvorovi koji koriste povezivanje sa proširenim spektrom mogu biti razmaknuti do 243,8 metara na otvorenom, a ovi radio-talasi prodiru i u zidove od cigle. Međutim, ako su sve kancelarije „zazidane“, udaljenost čvorova je ograničena na 33,5 metara. Brzine prenosa su obično manje od 1 Mb/s.

Bežične lokalne mreže obično nisu sasvim bežične. Koriste se za zamenu kablova na ne-

kom segmentu mreže ili za povezivanje mrežnih grupa koje koriste uobičajene kablove.

World Wide Web

Skraćeno WWW, W3 ili samo Web. Ogromna zbirka dokumenata u hipertekstu koja se nalazi na Internetu.

Koncept Weba je razvijen u Evropskoj laboratoriji za fiziku čestica (CERN) u Švajcarskoj, ali Web nije namenjen samo naučnicima – to je jedan od najfleksibilnijih i najzanimljivijih servisa na Internetu i na svetu.

Hiperveze spajaju podatke različite prirode (tekst, grafiku, animaciju, zvuk i video zapise) u odvojene HTML strane koje se nalaze na istim ili različitim matičnim računarima. Ove strane se pregledaju specijalnim programima – čitačima Weba, kakvi su Internet Explorer ili Netscape Navigator.

Resurs na Webu možete direktno da pozovete zadavanjem njegove URL adrese.

Saobraćaj na Webu raste brže od mnogih drugih servisa Interneta, a uzrok tome postaje očigledan čim isprobate dobar čitač Weba; veoma je lako i zabavno pristupati informacijama na Webu.

write-back cache – keš memorija sa povratnim zapisivanjem

Tehnika koja se koristi u keš memoriji za vraćanje podataka u glavnu memoriju.

U keš memoriji sa zapisivanjem čuva se izmenjeni blok podataka, a sadržaj glavne memorije se ažurira samo u specijalnim okolnostima, na primer, kada preko celog bloka mora da se ponovo upiše, pošto novi blok podataka mora da se uči u keš memoriju, ili kada algoritam koji upravlja ovim mehanizmom odluči da je prošlo previše vremena od poslednjeg ažuriranja glavne memorije. Ova metoda se teže primenjuje, ali je mnogo brža od ostalih metoda.

write-through cache – keš memorija sa prosleđivanjem

Tehnika koja se koristi u keš memoriji za vraćanje podataka u glavnu memoriju.

U ovom sistemu keš memorije, kada procesor vrati izmenjeni bit podataka, ažuriraju se i keš memorija i glavna memorija. Ova metoda se lakše primenjuje, ali nije brza kao ostale metode. Može doći do usporenja kada procesor čeka da se završi ažuriranje glavne memorije.

WWW

Videti World Wide Web.

X

XON/XOFF

Jednostavna metoda kontrole protoka u asinhronim komunikacijama dvaju računara. Prijemni računar šalje kontrolni znak XOFF (ASCII 19, Ctrl+S) da bi zaustavio prenos podataka čim mu se prijemni bafer napuni, a potom šalje znak XON (ASCII 17, Ctrl+Q) kad ponovo bude spreman da nastavi prenos.

Z

ZBR

Videti Zone Bit Recording.

zero insertion force socket – podnožje koje omogućava priključivanje čipova bez primene sile

Skraćeno ZIF podnožje. Specijalno projektovano podnožje za čipove koje olakšava njihovu ugradnju.

Da biste promenili čip u ZIF podnožju, podignite polugu sa strane podnožja, koja

će osloboditi iglice prvobitnog čipa. Onda izvadite stari čip i na njegovo mesto stavite novi, vodeći računa o tome da lepo poravnate sve iglice i rupice. Konačno, polako spustite polugu. ZIF podnožje minimizuje oštećenja osetljivih iglica koje povezuju čip sa ostatkom sistema.

ZIF socket – ZIF podnožje

Videti zero insertion force socket.

Zip drive – Zip disk

Popularni uređaj za skladištenje, proizvođača Omega Corporation, koji može da smesti 100 ili 250 MB podataka na relativno jeftin, prenosiv disk od 3½ inča.

ZIP file – ZIP datoteka

Datoteka čiji je sadržaj bio komprimovan nekim popularnim uslužnim programom za sabijanje, kao što su PKZIP, WinZip i tsl; nastavak imena datoteke je ZIP.

ZIP datoteka može da sadrži jednu komprimovanu datoteku ili celu zbirku arhiva. Za tako sabijenu datoteku kažu da je „zipovana“. Da biste dekomprimirali ZIP datoteku, upotrebite isti program kojim ste je prethodno komprimirali. Neke ZIP datoteke su samoraspakujuće i mogu same da se dekomprimuju kad pritisnete njihovu ikonicu.

Zone Bit Recording – zonski zapis

Skraćeno ZBR. Pojam koji koristi firma Seagate Technologies za zapisivanje u više zona na disku (engl. *multiple zone recording*).